

376 -

3760

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 2768 1831

VADERLANDSCHE

CHOCOLAAD

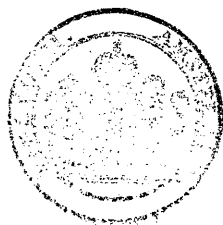
*

Te AMSTERDAM, bij

D. M. LANGEVELD.

MDCCXCVI.

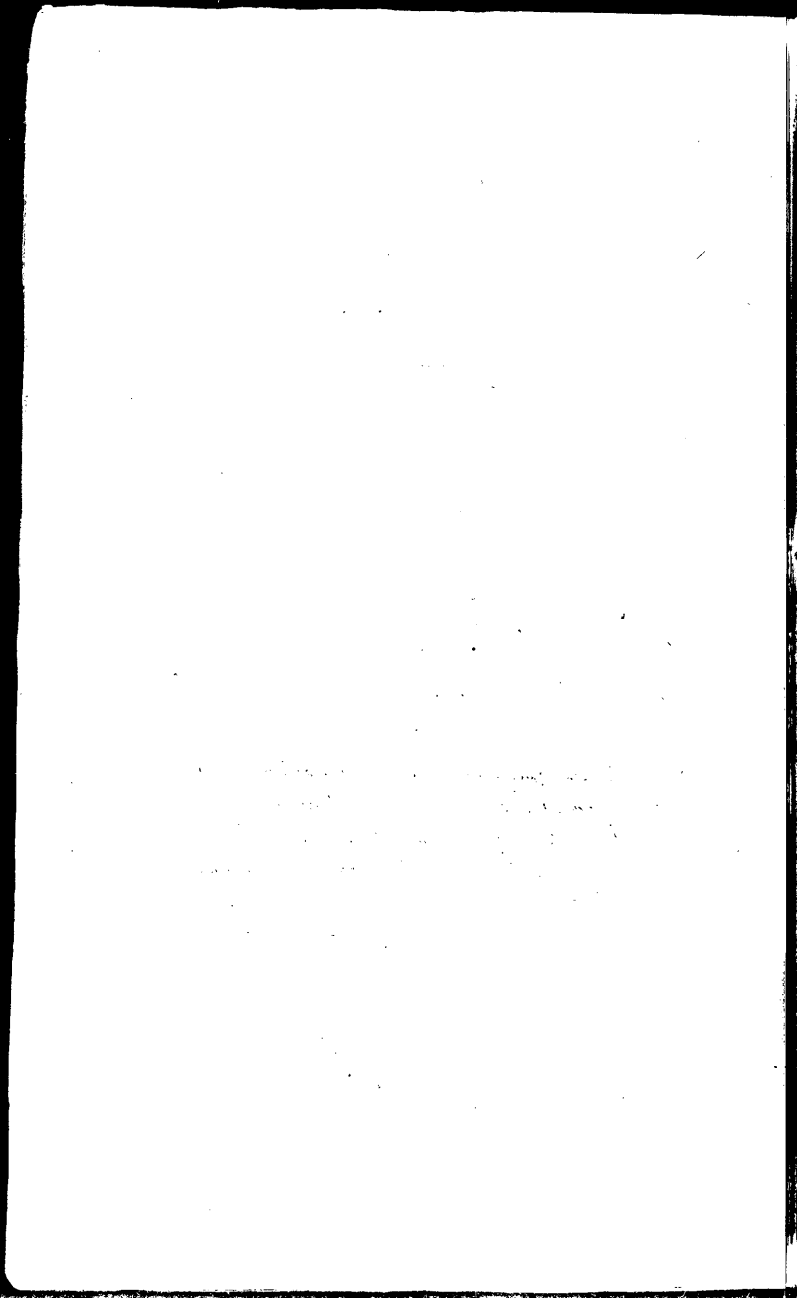

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

*Dit's grootnaër, van niens deugd geene euren zullen zwijgen ;
Hij deed zyn Rechters zelfs het haar te berge stegen ,
Toen hy ter ricschaar quam al eeren wel gemoed .
Zyn ryand dronk de dood aan zyn onjchuldig bloet .-*

VONDEL.

J O H A N

V A N

OLDENBARNEVELD.

Onder de veele beroemde Nederlandsche Staatsmannen, komt zekerlijk in de eerste plaats, het slagtoffer van Staatsberoering, boven gemeld; een wonder zijner eeuwe, een kleinnood des vaderlands, een pijler van den Staat, en een zoon der Deugd, niettegenstaande hij zijn leven op een schavot heeft moeten laaten.

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD, werd geboren te *Amersfoort* op den 14 September des jaars 1547; het geslacht van dien naam is reeds voor verscheidene eeuwen onder de hoog-adellijke Nederlandsche geslachten bekend geweest, zijnde door huwelijking ook aan andere adellijke geslachten verbonden, gelijk onze staatsman nog den titel van Ridder droeg, hij was ook Heer van den *Tempel*, *Berkel* en *Rodenrijs*; zijn vader was GERARD VAN OLDENBARNEVELD, en zijne Moeder DELIANA VAN WEDE.

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD bragt zijne eerste jongelingsjaaren door in eene bestendige oefening van zijne onvoorbeeldige geestvermogens; in den jaare 1561 bevond hij zig ten dien einde te *Heidelberg*, alwaar de Godgeleerden zeer oneenig waren over het leerstuk van Gods voorverördineering; hij was, hoe jong, in deeze verschillen weldra gemengd, en gevoelde 'er zig zeer over bekommerd; doch zig herinnerende dat hij van binnen tegen de voorhuisdeur van zijn Grootmoeder, een bordjen gevonden had, waarop in 't latijn geschreven stond, *niets te weeten is het zekerste geloove*, zijnde deeze spreuk gesteld ten tijde dat LUTHER de reformatie ter hand nam, besloot hij zig met de zaak voornoemd niet meer te moejen, maar eenvoudig te stellen, dat allegeloovige Christenen en hunne kinderen, van God uit genade verkozen, en geschapen worden ter zaligheid, door de verdiensten envoldoeninge voor onzesonden, van onzen Heiland en Zaligmaaker JESUS CHRISTUS,

A

2 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

in welk gevoelen, hij, onder goedvinden van Profesfooren aldaar, besloot te blijven leeven en te sterven; in den jaare 1564 en 1565, des op den ouderdom van zeventien en agttien jaaren, bestudeerde hij in 's *Graavenhaagen* de Rechtsgeleerdheid, en de twee volgende jaaren, naamlijk 1566 en 1567, vervolgde hij zijne studiën, eerst te *Leuven* en daarna te *Bourges* in *Frankrijk*; doch ter laatstgemelde plaatse ondervond hij alrede de onaangename gevolgen van eene staatsberoerte; door den aldaar uitgeborsten burgeroorlog, werd hij op 't einde van den jaare 1567 gedwongen, met veele andere studenten *Frankrijk* te verlaten; hij trok door het Hertogdom *Bourgondiën* en *Besançon*, benevens een gedeelte van *Zwitserland* tot op *Basel*, en den Rhijn afgezakt zijnde naar *Keulen*, vervolgde hij aldaar eenen tijd lang zijne studiën, gelijk hij gedurende de jaaren 1568 en 1569 in *Duitschland* en *Italiën* deed: in 1570 werd hij Advocaat voor 't Hof van *Holland*, in 's *Graavenhaagen*, alwaar hij in 1572 ook bleef, toen President en Raaden enz., naar *Utrecht* vertrokken; hij stelde zig met nog twee andere Advocaaten onder het Gouvernement van den Prins van *Orange*, het geen van dat gevolg was dat hij in verscheidene geresformeerde kerklijke vergaderingen in bezending gebruikt werd, gelijk hij ook in 's *Haage* aangesteld werd tot Commisaris in de zaak van de wapening der ingezetenen — moedig was de doorluchtige Nederlander zo wel als geleerd, want toen men in den *Haag* voor een overval der *Spanjaarden* vreesde, bewaakte hij met vijf sipoosten het Hof, verscheidene nachten na elkander; doch ziende dat 'er geene orders gesteld werden, en het gevaar intusschen groeide, vond hij geraten, in Februarij des jaars 1573, naar *Delft* te gaan, zweerende revens de *Spaansche Geweentensbeulen* eene eeuwige vijandschap, het welk hij ook met de daad bevestigde, want hij begaf zig op eigene kosten, onder de vrijwilligers die uitrokken om *Haarlem* te ontzetten; doch zij hadden het ongeluk van voor den *Hout* geslagen te worden, alwaar hij ter naauwer nood het gevaar ontkwam — in den jaare 1574, werd hij aangesteld tot Commisaris in de bevordering van het ontzet van *Leijden*, door middel van het doorsteeken der dijken; daarna woonde hij als Volontair, antcos op

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD. 3

cigen kosten, verscheidene exploten bij, evenwel heeft hij het eindelijk ontzet der gemeide hoogstbenaauwde stad niet bijgewoond, ter oorzaake dat hij door eene zwaare ziekte aangetast werd — in 1573 was hij Advocaat van Hunne Hoog Mogenden, en had toen en de volgende jaaren eene uitgebreide practijk: in 1575 trad hij in den echt met MARIA VAN UTRECHT en ten volgende jaare reisde hij naar *Zeeland*, ter verdediging van zekeren Burgermeester van *Zierikzee*, in eene zaak van gewigt.

Zijne groote geleerdheid had reeds zo veel geruchts gemaakt dat hij omtrent den jaare 1576 door de stad *Rotterdam* ernstig tot haaren Raadpensionaris verzocht werd, welk gewigtig amt hij na lang beraad ook aannam, en in welke hoedanigheid hij in verscheidene gewigtige bezendingen gebruikt werd, gelijk zulks ook van wege Hunne Hoog Mogenden dikwijls geschiedde, zo naar *Antwerpen*, als elders, ook naar den Prins van *Orange*, die daardoor een groot vertrouwen in hem begon te stellen.

Ongemeen zyn de diensten welken hij de stad *Rotterdam* gedaan heeft; onder anderen werd zij door zijn beleid gesteld in het bezit der Officiën van Bailluw en de Schoutsamten der stad en de vrijheid van dezelve, als mede in het bezit van het Bailluwfchap en Dijkgraafschap van *Schieland*, en van de Schoutsamten daarvan afhangende, van welke officïën de *Rotterdammers* lang te vooren koopers en betaalers, maar geen bezitters waren.

In 1585 werd hij, benevens andere Heeren, door de Staaten van *Holland* naar *Engeland* gezonden, om der Koninginne de Souverainiteit over, of eeuwige protectie van deeze Landen aantebieden, zo hoopeloos stonden toen 's Lands zaaken; zo hoopeloos zelfs dat de Koningin het gezegde aanbod van de hand wees, niettegenstaande zij eenigen bijstand beloofde — Toen LEICESTER in 't Land zoude komen, bewerkte onze groote Staatsman dat altoorens het Gouvernement van *Holland* en *Westfriesland* aan Prins MAURITS werd opgedragen; hiertoe werd hij zekerlijk door recht vaderlandsche gezinningen aangefpoord, gelijk het tevens bewijst dat hij geen haat tegen 't huis van *Orange* voedde, offchoon dezelve MAURITS, hem door een' beul 't hoofd heeft kunnen zien afslaan.

4 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

In 1586 werd hem door de Edelen en steden van *Holland* de waardigheid van Raad en Advocaat van dien Lande, bij eene grootsche bezending, aangeboden; doch hij weigerde dien post aanteneemen, vooral tot reden geevende zijne nog jonge jaaren, doch men drong zo sterk bij hem aan, hem voorhoudende hoe hij als een oprecht en ijverig Vaderlander niet mogt weigeren die waardigheid te aanvaarden, dat hij dezelve eindelijk aannam, echter onder voorbeding dat hij zoude gehouden weezen daadlijk van zijn amt ontslagen te zijn, zodra men eenige handeling voornam, om *Holland* en *Westfriesland* weder onder den Koning van *Spanjen* te brengen: voorwaar een onbetwistbaare blijk dat hem den nam van Patriot met recht toekomt — *Rotterdam* ontsloeg hem nu van zijnen negenjaarigen dienst als haaren Raadpensionaris, welk amt tevens aan zijnen broeder, ELIAS VAN OLDENBARNEVELD werd opgedragen, die hetzelfde ook tot zijnen dood toe getrouwlijk heeft waargenomen.

De zaaken des Lands waren onder het bestuur van LEICESTER voornoemd nu tot zo hoog enen stand van verwarring gekomen, dat onze Staatsman zig onophoudelijk in de pijnlijkste omstandigheden bevond; tot zo verre zelfs dat hij dikwijls bedreigd werd met moord, gevangenis en wegvoering; doch zijn vaderlandlievend hart bleef standvastig; hij had zig aan 't heil des volks gewijd, en verloor 't nooit uit het oog, 't geen hij eindelijk met een schandelijken dood heeft moeten betaalen: de geleerde BAUDIUS, noemt hem te recht: *een man groot van naame ende daedt, ende in alle lof uitstekende, dien wij in der waarheid onsen kloeksten ende welsprekendsten Raat-geever moghen noemen: op den welken onse Vaderlandsche vrijheid aldermeest ghesleunt heeft.*

Moejelijk viel hem de haat van den haatlijken LEICESTER, daarom dat hij ontdekt had hoe deeze expressie last had om den Heeren Staaten een vredehandeling met den Koning van *Spanjen* voorteslaan, en andere schandelijke oogmerken meer, ter oorzaake waarvan LEICESTER van *Dordrecht* naar den *Haag* trok om zig op hem te wreken; de Heeren WIJNGAARDEN en CASENBROOT kwamen hem in den nacht, voor 't gevaar dat hem dreigde, waarfehouden, waarvan het gevolg was dat onze Staatsman, nog dien zelfden nacht, naar *Delft* week.

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD. 5

Wij kunnen alle de onderscheidene staatsbemoeijingen van zijn Edelen niet optekenen, 't is ligtlijk te begrijpen dat zij in eenen tijd als dien hij beleefde, veele en gewigtig moeten geweest zijn; wij kunnen evenwel niet verzwijgen dat hij op het einde van den jaare 1589 en 1590, de voornaamste drijfveer geweest is dat het Gouvernement van *Gelderland*, *Utrecht* en *Overijsel* aan MAURITS werd opgedragen; het innemen van 't kasteel van *Breda*, werd onder zijnen raad beleid, gelijk hij ook raadsman was in veele andere oorlogsondernemingen; hij was tegenwoordig bij het belegeren van *Zutphen*; de verovering van *Deventer* werd op zijn standvastigen raad ondernomen en voortgezet, onder belofte dat hij en de overige Gecommitteerden van de Heeren Staaten, het leger daarna in *Groningen* en *Ommelanden* zouden brengen, anders dreigde die van *Friesland*, het volk, ter hunner repartitie staande, terug te zullen trekken.

Nog verscheidene andere veldtogten woonde hij in dezelfde qualiteit bij, en de vermoeyensfen daarmede vergezeld, veroorzaakten hem een zwaar colicq; ook verzocht hij in den beginne des jaars 1592, (de zaken van *Holland* nu op eenen goeden voet gebragt hebbende,) zijn ontslag van verderen dienst, beloovende zijnen opvolger een jaar lang te zullen bijstaan met raad en daad, doch zulks werd hem geweigerd; men stelde te veel belang in de verdiensten van zulk een uitmuntend man, die ook van zijnen kant voor de vereerende vordering van de Heeren Staaten niet onverzettelijk dorst blijven — ach! hadde hij 't gedaan! hadde hij minder ontzach gehad, hij zoude zijn dierbaar hoofd niet op een schavot verloren hebben.

In den jaare 1592 woonde hij als Commisaris ten velde de belegering van *Steenwijk*, *Coeverden* en andere plaatfen bij; in 1594 bekleedde hij dezelfde waardigheid in 't veroveren van *Groningen*, waardoor hij het beste gedeelte zijns levens in onophoudelijke vermoeying en herhaalde gevaaren doorbragt.

In 't laatstgemelde jaar werd zekere geestlijke schelm, MICHEL RENICHON, een Priester, in soldaats kleederen vermomd, gegrepen, als met eenige andere schelmen door de *Spaanschen* omgekocht zij-

6 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

de, om Prins MAURITS, FREDRIK HENDRIK, die toen nog te *Leijden* op de Academie was, benevens onzen grooten en dierbaaren Vaderlander, met de Heeren LEONINUS en ALDEGONDE, te vermoorden; de booswicht werd naar verdiensten gestraft.

Het jaar 1595 en 1596, waren voor den Staat, des ook voor onzen held, ongelukkig, wegens verscheidene mislukte ondernemingen, waarop echter ten eerstkomenden jaare weder eenige veroveringen volgden: in dit zelfde jaar reisde hij naar *Frankrijk* en *Engeland*, ter oorzaake dat de Koning van *Frankrijk* zig tot het maaken van vrede met *Spanje* had laten beweegen; hij werd aldaar met ongemeene uitzondering behandeld, en door den Koning tot een afzonderlijk mondgesprek verzocht, ook was de uitslag zijner bezending heilzaam voor den Staat: in 1598 reisde hij andermaal naar *Engeland* om aldaar te handelen over eenen eisch op den Staat, van *honderd en twintig tonnen gouds*; hij was in deeze bezending wel van meer Heeren vergezeld, doch alles kwam voornaamlijk op hem alleen aan, gelijk hij dan ook eene voldoende schikking in deeze zaak bewerkte.

Die niet geheel onkundig in de geschiedenisfen des vaderlands zijn, weeten den verderen voortgang van den oorlog met *Spanjen*, en onze held had in denzelven geen gering deel, alles op dezelfde voorbeschrevene wijze: hij had het geluk en de eer van binnen *Ostende* gevangen te brengen, de Admirant van *Arragon*, en verscheidene *Spaansche Colonellen*: in de belegering van *Grave* werd zijn Edele vier maal derwaards gezonden: het daarop volgende overlijden van de Koninginne van *Engeland*, in 1603, en het kroonen van eenen Koning, veroorzaakte onzen held weder eene togt derwaards, alwaar hij ook met een afzonderlijk mondgesprek met den nieuwen Koning verceed werd, want op hem was altoos, in alle gevallen, het oog gevestigd: in de verdere aanhoudende krijgsbedrijven van den Staat bleef hij den Lande dienen; dikwijls stond hij ten doel aan levensgevaar, onafgebroken was het heen-en weder-trekken; zo dat gij, waarde Lezer! in deezen man een pijler van het schuddend Staatsgebouw onzes Lands ten dien tijde, beschouwt; uwe verwondering zal dan ongetwijfeld ver-

ftommend weezen als gij hem eindelijk, in den duisteren avond zijns levens, door een' beul zult zien beloonen.

Hij had nu reeds den ouderdom van zeven-en vijftig jaaren bereikt, en vijf-en-dertig maal in drie-en-twintig jaaren de legers bezocht en gediend, des verlangde hij meer ernstig naar rust, en begeerde van allen dienst ontlagen te weezen, die hem echter niet toegestaan werd; wel werd hij van bezendingen in het veld bevrijd, (hoewel hij naderhand niet afkonde, in die hoedanigheid nog een reis naar 't Staatfche leger voor *Wezel* te doen,) maar in de raadzaalen begeerde men hem niet te misfen, zo dat hij nu wel veranderde van foort van bezigheden, maar niet ontheven werd van moeijelikheden; de zaaken die gefladig onder handen genomen werden; waren, ter oorzaake van 's Lands omftandigheden, van het zwaarfte gewigt en van de verfte uitzichten.

Geene geringe moeite werd voor zijn Ed. veroorzaakt door den toenmaaligen staat van 's Lands geldmiddelen; in den jaare 1604, 1605 en 1606, waren de uitgaaven bijna de helft meer dan de inkomsten, en van 1598 tot het laatstgemelde jaar, waren de staatsfchulden tot 26 millioenen guldens geftegen.

In 't midden van alle deeze vermoejende en hoogst-vaderlandlievende bezigheden, naderde het oogenblik dat den grond leide tot het rampzalig lot dat hem eindelijk getroffen heeft — *Spanje* neigde tot vrede, en OLDENBARNEVELD trachtte denzelven te bewerhet vaderland lag hem te na aan 't hart, dan dat hij niet zoude gewenscht hebben hetzelve van den geesfeldes oorlogs te bevrijden, in zo verre de edele zaak der vrijheid zulks konde gedogen — MAURITS fcheen zulks in 't openbaar goed te keuren, doch welhaast bleek, dat hij liever doorgevochten, en liever nog meer lauren geplukt hadde: anderen die met den Prins heulden berokkenden onzen held ook veele onaangenaamheden, zelfs werd hij het voorwerp van de doemwaardige pasquillschrijveren: dit bewoog hem om zijn ontfag te verzoeken; doch hij mogt zulks niet verwerpen; Hunne Hoog Mogenden beloofden hem alles wat hem mogt overkomen te zullen houden als aan de volle vergadering van 's Lands hooge Staaten gedaan — fchoo-

8 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

ne belofte zeker! maar evenwel heeft de beul het zwaard door zijn' hals gedreven.

Een volkomen vrede konde niet bewerkt worden, maar men sloot, onder beleid van onzen bewonderenswaardigen Staatsman, een bestand van twaalf jaaren.

Deeze staatsrust gebruikte de Advocaat om voor het huis van *Oranje* te ijveren, bewerkende dat de diensten van WILLEM DEN EERSTEN den Staat gedaan, aan zijne weduwe en kinderen op de schitterendste wijze erkend werden, onder anderen werd aan Prins MAURITS gegeven eene rente van 25000 guldens jaarlijks, behalven verdubbeling van tractementen en gage: MAURITS scheen zulks ook te erkennen, onder anderen door 't bevorderen van 's Advocaats beide zoonen, 't geen den vader te meer aangenaam was, om dat hij geloofde zij zouden daardoor te naauwer aan 't huis van *Oranje*, dat hij nog niet van ondankbaarheid verdacht, verbonden weezen.

Sttaande alle de voorgemelde gewigtige bemoeijingen van onzen held, had hij ook huwelijksgenoegens mogen sijnaken; zijn oudsten zoon REINIER, zag hij gehuwelijkt aan de eenigste erfdochter van den Heere van BRANDWIJK; zijn jongsten zoon WILLEM, aan de eenigste erfdochter van den Heere van ALDEGONDE; zijn oudste dochter had in huwelijk een' zoon van den Heere LANCELOT VAN BREDERODE, en zijn jongste dochter den zoon van den Heere VANDER MIJLE.

Na 't sluiten van 't bestand ontving onze held, 'gelyk zijne Mede-Gecommitteerden, volgens gewoonte, aanzienlijke geschenken, die hij begeerde dat ten nutte van 't algemeen aangelegd zouden worden; doch de anderen waren niet van dat gevoelen, des elk de zijnen ontving; (Graaf WILLEM VAN NASSAU was één van deezen;) evenwel heeft men het ontvangen van die geschenken OLDENBARNEVELD alleen ten laste gelegd; want andere bijzonderen heeft hij nooit ontvangen: ware hij in deezen schuldig geweest, alle zijne medehandelaars, ook WILLEM VAN NASSAU, hadden gestraft moeten worden.

Na het sluiten van 't bestand en de onaangenaamheden voor onzen held daaruit voortgevloeid, heeft hij

den Lande even getrouwlijk nog blijven dienen, in verscheidene aangelegenheden; en deezen werden afgewisseld door de bekende verschillen onder de kerkleeraars van dien tijd, vooral op het stuk der predestinatie: hy deed alles wat in zijn vermogen was om te bewerken, dat die verschillen niet in 't openbaar uitborsten; begrijpende dat 's Lands rust daardoor een gevoeligen schok zoude krijgen: GOMARUS en ARMINIUS, de beide hoofden der partijen, verdedigden, ten overstaan van verscheidene Kerklijken, in den Hoogen Raad, elk zijne gevoelens, doch OLDENBARNEVELD verklaarde zig noch voor de eene noch voor de andere partij; deeze en andere schikkingen hadden eene volkomene toelantantie aan den kant der Staaten ten gevolge, doch verscheidene heethoofden, scheurmaakters en gewetendwingers, ijverden daartegen, en deezen zijn derhalven te houden voor de oorzaken van die beklagenswaardige omstandigheden voor den Lande, welken uit het twisten over de bepaalingen van den God des vredes gerezen zijn: een zee van voor- en tegen-schriiften, eenige dragelijk, anderen, en veelen, vol bittere gal en vervloekte sehenzucht, overtroomde het land: in de Hooge vergaderingen was men het nu mede over dit stuk niet ééns, waardoor de oproerpennen eenen vrijen loop gegeven werd — de Advocaat bad MAURITS hij wilde de Staaten in deeze moejelijke zaak zijnen bijstand bieden; doch deeze begeerde neutraal te blijven — eindelijk werd het zamenvoegen van een Sijnode Notionaal voorgelagen, ten einde op het zelve de zaaken tot eene vereffening gebragt mogten worden; dan *Holland en Westfriesland* begeerden daarin niet te bewilligen, zeggende zulks strijdig te zijn tegen hunne vrijheid: deeze Provincie nam desaangaande eene resolutie, en gebruikte haar gezach over 't krijgsvolk in 't geeven van bevelen, hoedanig met hetzelfde moest gehandeld worden, ter voorkominge of sluitinge van alle daadlijkheden: hier over nu was MAURITS al mede ontevreden, meeneende dat zijn gezach over het krijgsvolk daardoor te kort gedaan wierd, dit misnoegen werd vergroot door het zenden van Gecommitteerden naar *den Briel*, alwaar men voor daadlijkheden vreesde; deeze Gecommitteerden hadden last de Officieren der militie, regelen van gedrag in deezen staat van zaaken voorteschrijven, waarover Prins MAURITS zig bij onzen held beklagde, die alles deed wat mogelijk was om dat gevaarlijk misnoegen te ontzenuwen, doch niet alleen te vergeefsch, maar ook vergrootte hij daarmede het ongenoegen dat de Prins reeds tegen hem had opgevat: dit trof onzen loflijken vaderlander zodanig, dat hij den Prinse aanbod liever als een vergeten

10 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

man buiten *Holland* te willen gaan woonen, dan onder 't misnoegen van hem den Lande zijnen dienst te blijven verleen; doch MAURITS keurde zulks niet goed, scheidende zelfs van den Advocaat, die verplicht was een keer naar *Vianen* te doen, (hoewel hij zig niet wèl gesteld en zwak gevoelde,) met alle blijken van vriendschap, niettegenstaande hij kort daarna zeide, voorneemens te zijn, *hem zo klein te maaken als de minste in Holland.*

In 't afzijn van OLDENBARNEVELD werden bij sommige steden waardgelders aangenomen, also de gisting der gemoeederen van tijd tot tijd heviger werd; dit werd den volke voorgedragen als wilde men met geweld van wapenen verandering in de voorvaderlijke religie maaken; en ook deeze schikking werd den braaven OLDENBARNEVELD toegerekend als eene misdaad, en vergrootte het ongenoegen van MAURITS tegen hem, also deeze de waardgelders meer vreesde dan de *Spaansche kasteelen.*

Onze held van dit misnoegen meer en meer verzekerd zijnde, en de gevolgen daarvan vreezende, zond den Prins eene misfive, in dato 24 April 1618, waarin hij geheel zijn gehouden gedrag omtrent den Lande blootlag, en het zelve grondig verdedigde, gelijk hij zulks naderhand ook deed in eene breede remonstrantie aan Hunne Hoog Mogenden: beide stukken overwaardig de leezing van allen rechtgeaart vaderlander, die ook niet zal kunnen verhinderen verontwaardigd te weezen, daarover, dat een man als OLDENBARNEVELD, een man die zijn leven in de bezorgingen van 's Lands heil verfluten had, gedrongen werd zig te moeten rechtvaardigen: te recht zegt de groote VONDEL, daarop doelende:

Die zorgt, en waakt, en slaapt, en ploegt, en zwoegt, en zweet,

Ten oirbaar van het Land een lastig amt bekleed,

En waant de menschen aan zijn vroomheid te verbinden,

Zal zig te jammerlijk in 't eind bedrogen vinden

Van 't wispeltuurig volk, dat, veel te los van hoofd,

Genoten dienst vergeet, en 't ergste liefst geloof.

Gemelde zijne remonstrantie kwam ook in openbaare druk uit, en werd gevolgd van een bitter pasquil, dat echter door Hunne Hoog Mogenden verboden werd, die tevens eene somme van 500 ponden, van veertig grooten 't pond, beloofde aan hem die schrijver of drukker zoude weeten aantebrengeen, nemende ter zelve gelegenheid den onwaardeerbaaren Vaderlander, onzen held, in hunne hooge bescherminge; „Doch”, opdat wij de woorden van zeker schrijver gebruiken; „Doch de voorfchreeven fauvegarde ende protectie, „ heeft hem daarna weijnigh geprofitceerd, want sijne partijen, „ ende contramineurs van alle sijne deughdelijke daaden en

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD. II

„ action, verkreeghen hebbende de gunsten van eenighe,
„ rusteden niet voor datse hem van kant ende uit den wegh
„ hadden — hij hadde te veel diensten gedaan, leefde haar te
„ langh, ende wist altijd haare aanslaaghen, ende listen te
„ ontdekken, hadde te groote autoriteit, daar sij jaloeers af
„ waren”.

Deeze zijne vijanden lieten dan ook niet na Prins MAU-
RITS verder tegen den doorluchtigen vaderlander optezetten.

MAURITS had weeten te bewerken dat het besluit genomen werd om te *Utrecht* de hem zo haatelijke waardgelders afte danken, zeer tegen den zin van *Holland*, welke Provincie ook 't haare toebragt om den Prins niet te doen slaagen in de voorgenomene casatie: onder de commissie ten dien einde derwaards gezonden, bevond zig ook, van wege *Rotterdam*, de beroemde HUGO DE GROOT, en van wege *Leiden* ROMBOUT HOGERBEETS, de doorluchtige lotgenooten van onzen held.

Intusfchen werden de *Utrechtsche Waardgelders* werkelijk afgedankt; en 't misnoegen van den Prins op onzen Advocaat en de twee andere bovengenoemde vaderlanders, nam hand over hand toe, zo dat men den Heere OLDENBARNEVELD, dikwijls waarfchouwde voor het gevaar dat hem dreigde; doch hij vreesde niet, want hij had een gerust geweten: men wist alles zo te beleggen dat hij, met gezegde twee Heeren, den 29 Augustus 1618, des morgens vóór negen uure, naar den Hove komende, gearresteerd werd, uit naam van Hunne Hoog Mogenden: om hem ter voorgenomene plaatse te krijgen, werd hem verzocht bij den Prins te gaan, die hem wilde spreken; doch hij vond, in plaats van deezen, zijn arrest: de Staaten van *Holland* hier van verwittigd, waren 'er zeer over gebelgd, maar maintineerden evenwel hunne verleende protectie niet verder, dan door dezelve in hun beklag aantehaalen; 's mans getrouwe knecht werd mede tot na den middag gevangen gehouden, doch toen ontflagen; niemand mogt den grijsaart vooreerst spreken; zijn zoon verzocht den Prins, de oude man mogt in zijn huis het arrest ondergaan; deeze wees hem naar Hunne Hoog Mogenden, dan, ook aldaar werd niets uitgewerkt.

Zie daar dan onzen held gevangen — mij dunkt ik zie alle mijne Leezers zijner nagedachtenis eenige traanen verceren, en durf besluiten dat 'er verdubbelde verontwaardiging in hunne harten plaats heeft.

Tegen den avond kreeg zijn Dienaar, (JAN FRANCKEN.)

verlof hem zijn nachtgoed te mogen brengen; en des anderen daags vergunde men den gevangenen zelven drie brieven te fchrijven, één' aan den Prins, één' aan de Staaten van *Holland*, en één' aan zijn huisgezin, dat in de doodelijkfte droefheid gedompeld was, en 't welk hij vermaande op God Almagtig te betrouwen.

Den 7 September werd de rampzalige grijsaart, in een vooraf daartoe bereide gevangenis, in dat gedeelte van 't Hof alwaar de Staaten-Generaal vergaderen, overgebracht, na MAURITS in perfoon onderzocht had, of alles wel genoeg verzekerd was: in het overbrengen, dat echter geheel gefchiedde zonder dat men de open lucht behoefde te pafceeren, moest de oude man driemaal rusten, zo zwak en afgetobt was hij reeds — streng werd hij voords bewaakt, en hij mogt niemand zien, zelfs werd hem pen, papier en ink weder ontnomen; ook mogt in 't eerst zijn getrouwe dienaar niet af en aan gaan om zijne begeerten te volbrengen; den eerften zondag van 's mans gevangenschap, tegen de vensters opgeklommen zijnde om zijnen Heer te zien, werd hem zulks terftond belet, onder bedreiging dat als hij daarin niet afliet, men de vensters met planken zoude dicht maaken, en zijnen Heer ook zelfs het licht ontnemen.

'T is ligtlijk te begrijpen dat het gedrag omtrent de gevangene Heeren gehouden groote fenfatie bij *Holland* verwekte, en zekerlijk waren de braave grijsaart met zijne lotgenoten weder in vrijheid gefeld geworden, hadde men niet weeten te bewerken dat 'er in de fteden eene Magiftraatsverandering voorviel, waardoor allen, die hunne zaak gehandhaafd zouden hebben, afgezet werden.

Nog éénmaal werd hem vergund te fchrijven, doch de boeken en papieren die hij verzocht te mogen hebben, werden hem niet vergund, — hij was nu een-en-zeventig jaaren oud, maar had niet gedacht, gelijk hij bij zekere gelegenheid zeide, *ze zo te zullen haalen*; zijne zwakheid nam van tijd tot tijd toe, zo dat hij vreesde van den dood overvallen te zullen worden.

Tot den 15 November liet men hem onverhoord zitten; toen gefchiedde de eerfte ondervraaging, en staande dezelve werd zijne gevangenis, ja tot zijn bed toe, naauwkeurig onderzocht, het geen daarna nog verfcheide maalen gedaan werd: in de vergadering was slechts een gemeenen Spaanschen fioel voor hem gezet; doch geen fioof met vuur voor zijne voeten, die hij echter, bij de volgende verhooren, door zijn

knecht liet medebrengen, als mede zijnen gewooenen gemaklijker stoel.

Tusfchen den 15 en 20 November werd hij drie-en-twintig maal verhoord, alle welke verhooren, hij ook, op *hooggunftig* verlof, in fchrift felde.

'Er werden verfeheidene vonden bedacht om hem van 't een en ander dat van buiten omging te berichten: zijne huisvrouw zond hem een en andermaal, eenige fchoone peeren, waarin behendiglijk een pennefchachtjen geftoken was, en in dat fchachtjen een briefjen, aan beide zijden klein befchreven; doch door het fteelen van twee dier peeren door één' zijner wachten, werd deeze bron van zijn onfchuldig genoegens gefremd: dikwijls werd onze held gevijftceerd, zelfs moest de grijsaart zo wel als zijn getrouwe dienaar fomtijds de hemdrokken uittrekken, op dat ook deezen onderzocht wierden.

De groote zegels van den Lande, (onze eerwaarde grijze bekleedde ook het aanzienlijk en gewigtig amt van Groot-Zegelbewaarder,) werden uit zijn huis gehaald, en bij den Heer VAN DUIVENVOORDE in bewaaringe gefield.

Intusfchen wendden de Gezanten van den Koning van *Frankrijk*, op hooge order, alle moeite aan om de Heeren Staaten Generaal te beweegen tot zachtheid omtrent de gevangene Heeren; goeden raad zeker gaven deezen, ware dezelve flechts opgevolgd geworden! gij behoort, zeiden zij, den befchuldigten Rechters te geeven die niet fufpect, noch gepasfioneerd zijn, en die kunnen oordeelen naar de wetten van uwen Lande, niet naar *conjecturen* en *presumptiën*, die dikwijls de rechters bedriegen.

Na eene gevangenfchap van zestien weeken, prefenteerde zijne huisvrouw en verdere familie een request, alleenlijk ftrekkende, om hem, onder behoorlijken borg, in huis te mogen hebben, ten einde den ouden man zijn lot draagelijker te maaken, en aldaar de bevelen van Hunne Hoog Mogenden aftewachten; want geen van zijn gezin had cenig denkbeeld van fchuld; intusfchen waren alle pogingen desaangaande te vergeeffsch.

Den tweeden kersdag 's avonds kwam men den edelen grijsaart zeggen, dat 'er door het te fterk ftooken der foldaaten brand in den fchoorsteen ontftaan was; dat hij derhalven een fchet zoude hooren, maar dat deeze hem geen fchrik moest aanjaagen: hij berispte het fterk ftooken der foldaaten, zeggende tevens; *het ware om ons allen te doen geweest; voor mij het ware kleine zwaarigheid, ik ben oud; men zou 'er nog wel om lagchen dat ik 'er bleef.*

14 JOHAN VAN OLDENBARNEVELD.

Des ouden mans gezin hoorende dat hij nu en dan zeer te onpasse was, en geen voldoening op het request aan Hunne Hoog Mogenden krijgende, vervoege de zig nu, ook per requeste, bij de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, gevolgd van meer dan ééne deductie of verdediging, doch de zaak bleef op den ouden voet, zonder eenige verandering — de grijsaart moest sterven — van den zelfden kant, naamlijk die zijner huisvrouw, viel men ook, bij nadere requeste aan, op zijne gedeclareerde partijen; doch al mede om niet — de grijsaart moest sterven — zelfs werd verklaard dat dit request de bedoelde Heeren ongelijk deed, en strekkende was om hunne personen te suspecteeren: hier al mede geen troost verkrijgende, „bevindende” (wy schrijven een verhaal desaangaande, dat voor ons ligt, letterlijk over) „dat dese veranderde Heeren Staten van *Holland* niets minder ter herte nemende, dan de rechten van Hoogheden en privilegeien des Lands voor te staan, en datse gantschelijk van de partij ingenomen waren, zonder eenigints te letten op de voorschr. requesten de ductien ende wèl gefundeerde recusatie alle de werelt kennelijck, ende wel sagen ende bemerkten datse alhier niets vruchtbaars meer en hadden te verwachten, so hebben sij nochtans niet willen laten hare schuldige plicht dien sij van natuure wegen verbonden waren te volbrengghen, ende maakende also weder van den noot een deucht, hebben sij luijden hen wederom gekeert aan de Heeren Staaten Generaal” met een request, onder anderen inhoudende, dat eene gevangenis van nu bijna zes maanden, voor een’ man van genoegzaam twee-en-zeventig jaaren, reeds voor een straffe gelouden konde worden; dan, ook deeze poging was vruchtloos — de grijsaart moest sterven — by resolutie van de Staaten Generaal werden vier-en-twintig rechters over de gevangene Heeren benoemd; allen namen dien post gewillig op, uitgezonderd Mr. ADRIAAN JUNIUS, Raad ordinar in den Hove van *Holland*, die ’er door hevige bedreiging toe overgehaald moest worden; hij heeft zig des niettegenstaande naderhand beroemd zijn geweest bevrijd te hebben, also hij afstemmende was gebleven; maar de meerderheid had de zaak haar volken beslag doen verkrijgen: in eene ziekte waarin JUNIUS kort daarna viel, en waaraan hij ook gestorven is, heeft hij zig echter over deeze zijne medezitting als Rechter over den grijsen Advocaat zeer beklaagd.

De oude man wilde de vier-en-twintig die hem zouden oordeelen niet voor zijne rechters erkennen: hij vond ’er onder anderen jongelingen onder, die certijds in zyn gevolg waren geweest; hij hield ze voor een bitter volk, van’t welke hij niets goods te verwachten had: dit zijn de hardste woorden, die hij in zyne gevangenis gesproken heeft: hij vreesde niet voor den dood, maar voor een eeuwige detensie: een breede misfive, bij wijze van testament, aan zijne huisvrouw geschreven, want hij had enig papier, pennen en ink weeten te verbergen als hem dezelve voor enige oogenblikken vergund waren, konde ook niet beteld worden, zo dat hem alle vertroosting benomen was; ook mogt niemand hem komen zien; wèl had hij nog eenige correspondentie door middel van zijnen getrouwen dienaar, die daarvan, in spijt van alle dreigementen, ook niets wilde ontdekken, zeggende bij zekere gelegenheid, dat hy zig liever wilde laten ophangen; doch deeze correspondentie, behalven dat zij zeer moeijelijk was, werd ook gestuit.

JOHAN VAN OLDENBARNEVELD. 15

In deezen en dergelijken akeligen toestand verliep den tijd tot Zondag den 12 Mei 1619, toen men hem kwam aanzeggen, dat hij op den volgenden dag zijne sententie des doods moest komen trooren: fommige berichten zeggen dat hij in dit akelige oogenblik op den rand van zijn koelvat zat, anderen dat hij zijne handen tegen den stoel zettede en met zijn ééne knie tegen de leuning van denzelven rustte: *De sententié des doods!* zeide de grijsaart tot twee Heeren, *dat en hadde ik niet verwacht! ik meende dat men mij nog zoude hebben gehoord — laat ze:* zeide hij van zijne Rechters, *zien, hoe zij't voor God verantwoorden: zal men alzo handelen met een goed Patriot!* — hem werd vergurd aan zijne huisvrouw te schrijven; doch de brief moest alvorens door zijne Rechters gelezen worden — de Predikant WALLRUS werd ter zijner vertroosting bij hem gezonden; maar deezen begeerde hij niet te hooren: *Ik ben een man, zeide hij, gekomen tot mijne dagen, en weet mij te troosten* — in deeze laatste oogenblikken kreeg hij twee foldaaten in zijn kamer, dat hij *wreed* noemde.

De grijsaart was wél bereid te sterven, zig over niets beklagende dan dat hij niet wist waarmede hij den dood verdiend had, en dat men hem niet had behandeld als naar gerechtigheid had moeten geschieden; hij verklaarde de meesten van de vier-en-twintig rechters voor zijne vijanden — *ik heb myne huisvrouw en kinderen in zulke langduurige aflicte ende miserie niet moogen spreken;* zeide hij ook, *het zijn onbehoorlijke proceduuren die men tegen mij ouden man van twee-en-zeventig jaaren, gehouden heeft.*

Den laatste nacht vóór zijnen dood, sloop hij weinig en toonde groot verlangen om met zijnen knecht te spreken, doch de foldaaten beleeteden het hem: hij verzocht dat men wat voor hem zoude leezen in den *Zieken-troost*, 't geen één der drie Predikanten, welken toen bij hem waren, deed: hij vroeg naar de plaats alwaar hij des anderen daags zoude sterven — of HOGERBEETS en DE GROOT ook zouden sterven — hij wenschte dat door zijn dood de oneenigheid die in 't Land was mogt ophouden — tusfchen vijf en zes uren des morgens, (13 Mei,) zeide hij tegen zijn' knecht: *suijd mijn hemd vóór open;* en daarna: *JAN! zult gij tot den laatste toe bij mij blijven?* 't geen deeze beloofde en ook gedaan heeft — *zeg mijne huisvrouw en kinderen, voer hij voort, dat zij elkander in liefde en eenigheid vertroosten, en dat mijne kinderen mijn huisvrouw minnelijk en vriendlijk willen weezen, den kleinen tijd die zij nog te leeyen heeft* — geloovende dat zijne Rechters bij tijds met de executie zouden willen beginnen, stond hij vroeg op om zig te kleeden, zeggende tegen zijn' knecht: *Jan dit is de laatste maal* — hij gaf hem een zilveren doosjen om 't aan zijne vrouw te overhandigen, doch 't geld dat 'er in was, mogt de knecht voor zig behouden — hij paste het mutsjen dat hij gewoon was onder zijn' hoed te draagen voor zijn gezicht, doch bevond het te klein te weezen, waarom hij zijn' knecht gelastte de slaapmuts in zyn' zak te steeken, en die te geeven als hij 'er om zoude vraagen.

Op het ontvangen van den voorgemelden laatste afscheidsbrief, had zijn ter dood bedroefde huisgezin nog een klein request bij den Prins en 's mans rechters ingeleverd, met verzoek om den grijsaart vóór zijn dood nog eens te mogen zien — men zweeg bij den ouden man van dat request; men vroeg hem of hij zijn vrouw en kinderen ook nog eens begeerde te zien? waarop hij, van hun verlangen onbewust, ant-

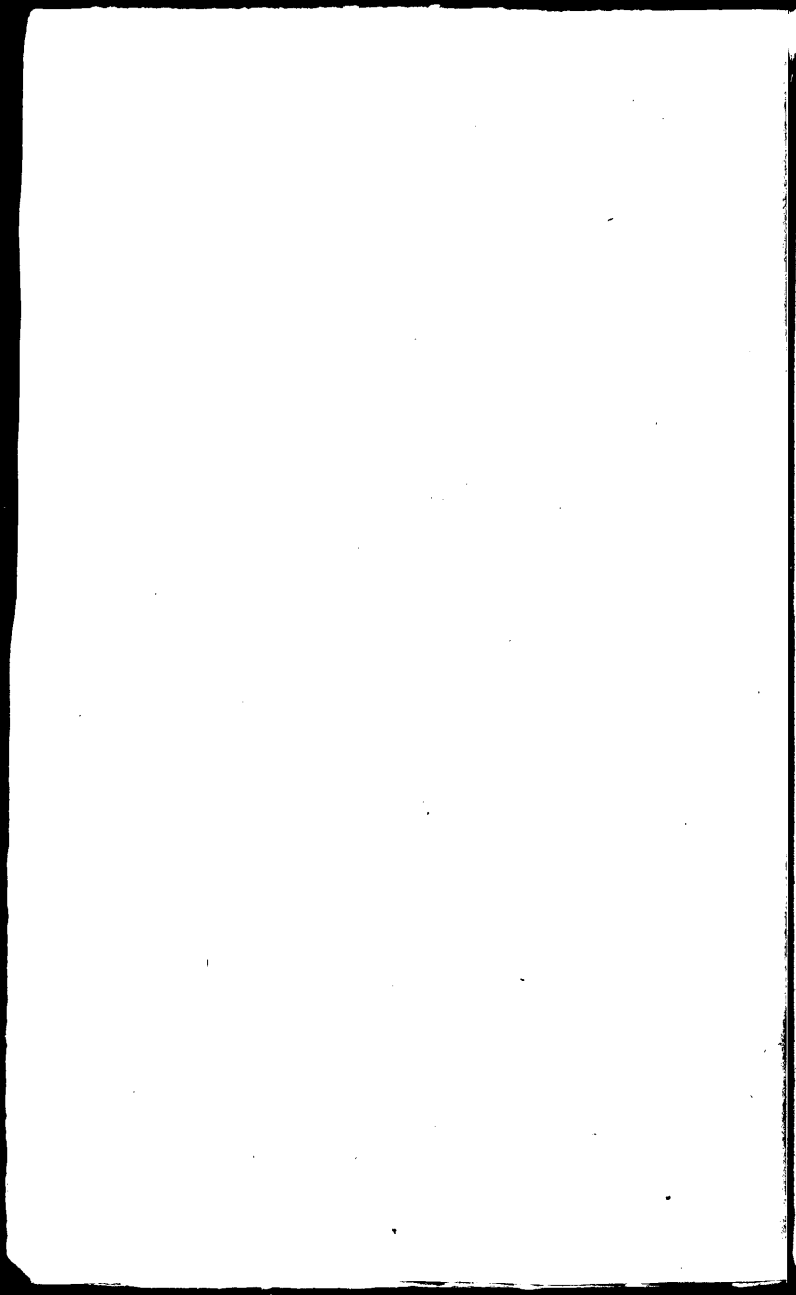
woorde: *Neen; de tijd begint te naderen; het zoude eene nieuwe alteratie wezen* — de Prinsesse Weduwe verzocht audientie bij MAURITS, op hoop van het lot des grijsaarts door haare voorbede te zullen leenigen; doch haar werd audientie geweigerd — ook werd zulks gedaan door de Staaten Generaal aan den Ambassadeur van Frankryk, die op last van zijne Majesteit, het zelide met gelijk oogmerk verzocht; spoedig zond deeze desaangaande nog een ernstigen brief; maar alles te vergeefs — de grijsaart moest sterven — in zijne laatste oogenblikken schreef hij nogmaals aan zijne vrouw en kinderen, en beval hun zijnen dienaar aan; dateerende zijn brief, uit de kamer der droefenisfe, 13 Mei 1619, — Des morgens zeer vroege was het schavot opgezet — alvoreens hij ter strafplaatse ging, deed de Predikant WALLEUS nog een gebed; daarna gaf hij de Predikanten, den geweldenaar Generaal, zijn' dienaar en de twee soldaaten de hand, zeide hun *vaarwel*, en vertrok — doch ter bestemde plaatse gekomen zijnde moest hij terug; want het ontbod was een misverstand; hij keerde des weder in zijn kamer, en las nog wel een half uur in een Fransch Psalmböck — eindelijk werd hij weder ontboden, en zijne sententie werd hem voorgelzen: dikwijls zag men onder het lezen dat hij iet wilde zeggen; doch de Secretaris las voort: na deeze gedaan had, zeide de grijsaart: *De Rechters zelden veel in mijne sententie dat zij uit mijne confesie niet kunnen trekken; dat men, dit daar bijvoege.* — voords zeide hij: *Ik dacht dat het de Heeren Staaten Generaal genoeg zoude geweest hebben met mijn lijf en bloed; dat mijne huisvrouw en kinderen zouden mogen behouden het geen dat 'er is: is dit mijne vergelding voor drie- en-veertig jaaren dienst die ik den Lande gedaan hebbe?* — men riep hem toe, *voord! voord!* — zijn knecht vatte de hem onder den arm, en hij ging, met zijn stokken in de hand naar 't schavot — ziende dat 'er niets was om op te knielen, vroeg hij naar een' stoel of kusfen; echter knielde hij tevens op de bloote planken neder: de knecht hield hem in zijnen arm tot het gebed gedaan was; in 't ontkleeden zeide hij, op den beul wijzende: *dat die niet aan mij kome* — zelf en rasch ontknoopte; hij zijn wambuis, en zeide: *haast u! haast u!* toen hij ontkleed was, keerde hij zig naar het volk, zeggende: *Mannen! geloof het niet dat ik een landverrader ben, ik heb oprecht en vroom gehandeld als een goed Patriot, en die zal ik sterven* — vervolgens vroeg hij om zijn muts, die hij zelf voor zijne oogen trok — naar 't zand gaande, riep hij uit: *JESUS CHRISTUS zal mijn Leidzman zijn. Heere God Hemelsche Vader! ontvang mijnen geest!* het laatste afscheid van zijnen knecht: genomen hebbende, zeide hij: *Maakt 't kort! maak 't kort!* en de grijsaart ontving den laatten slag — een slag die van duizenden nog gevoeld wordt — het dierbaar bloed vloede met drie of vier sterke straalen uit het ligchaam; velen doopten 'er hunne zakdoeken in, anderen sneeden het bebloede hout uit het schavot, weder anderen namcn gretiglijk van 't zand met bloed gemengd, „doch” zegt zeker schrijver te recht, „niet al uit eenderley meeninge” — het lijk werd in de capelle op 't Hof gebragt en daarna begraven.

„ Dit is het cynde, ende het loon geweest, van desen ghetrouwen „ voorfander des Vaderlands, Vryheid, Hooghey, Gerechtighey, „ ende Privilegien.”

HENRIK HOOFT Daniëlsz.

*Dit's HOOFT, een grijze vriend der Deugd,
Der Amstelaaren heul en vreugd;
Zyn Zwaard is Godsdienst, Treu' zyn schuld,
Waarop Geweld vergeefsch haar pylen hegt gespild.*

HENRIK HOOFT, DANIELSZ

Hebben wij in de voorgaande gedeelten van ons zo nuttig als uitgebreid plan, onze waardige Landgenooten mannen doen kennen die hunnen tyd eere aangedaan, en verdiend hebben tot den laaften nancef toe, in gezegende nagedachtenis te blijven; mannen wier waarlijk edele grootheid van ziel boven allen laster is, en cieraadjen des menschedoms genaamd mogen worden; thans leggen wij de hand aan het vervaardigen der levenschetse van den waardigsten Burger-vader, den braaven HOOFT; wiens ontijdig afsterven voor weinige dagen Nederland een gevoeligen schok heeft toegebracht, en de oogen van verre het grootste en beste gedeelte van deszelfs inwooneren van traanen heeft doen overvloejen.

Om onzen leezér met dit voorbeeld van burgertrouw en onverwrikbaare standvastigheid in het bewandelen van het pad der deugd genoegzaam bekend te maaken, zullen wij een gedeelte van ons kleine bestek inruimen voor eenige beknopte aantekeningen, wegens de oudheid en beroemdheid van het geslacht des braaven Grijsaarts, wiens levenschetse wij moeten vervaardigen.

Te recht zegt men van dat geslacht, dat het sedert twee eeuwen heeft uitgemunt in vaderlandsliefde, Godvrucht en alle burgerlijke deugden; onze braave, grijze, jongstoverledene afstammeling uit dat roemwaardige geslacht, heeft, in zo verre hem betreft, geduurende zijnen geheelen levensloop, met spreekende trekken de waarheid van dat gezegde bewezen — „ Meer dan twintig naamen van dit geslacht „

zegt zeker schrijver, „leest men op de regeeringslijsten „dier stad,” (*Amsterdam.*) „Het overtreft, in dit opzicht, „alle andere aanzierlijke huizen, van welken leden op ’t „kussen gezeten hebben: zo wel als elders,” voegt die schrijver er bij, „ontmoet men ook in de Nederlanden ver- „scheidene aanzienlijke geslachten, welker voorouders zig „geneerden met beroepen of kostwinnings, in welken zij „een klein bestaan vonden, en den grond legden van den „luister hunner nazaaten, doch die thans voor min aanzienlijk „worden gehouden: van verscheidene vermogende fabri- „keuren in zijden- en andere stoffen, zaten de voorou- „ders op het weefgetouw: het geslacht der HOOF TEN „klimt ook op tot eenen leevensstand, die thans minder” (door een verkeerde denkwijze,) „dan voormaals wordt „gescit” — Om niet te gewaagen van eenen KRIJ N HOOF T, die melkboer te *Ouderkerk* geweest is, tekenen wij, ter staavinge van het bijgebragte, alleenlijk aan, dat men op de nederlandsche gedenkrollen ontmoet, zekeren WILLEM HOOF T, die te *Zaandam* woonde, en ofschoon geen man van orgemeenen stand, echter reeds aanmerking verdienend heeft; want men leest van hem dat hij, zijn eigen schip voerende, op zekeren tijd in de *Zond* liggende, om vertold te worden, „aldaar, terwijl „hij er nog lag, zijne zes (*) zoonen zag ten anker „komen, alle schippers, en hunne eigene schepen voe- „rende, ieder van 200 lasten groot: een dus zonderling „voorval kwam spoedig ter ooren des Konings, die, om „de zeldzaamheid der gebeurtenis hen allen aan zijne „tafel noodigde, en, voor altoos, tolvrijheid in dien „oord vergunde.”

(*) Men leest derhalven bij anderen verkeerdelijk het getal ZEVEN.

Eén van die zes zoonen was, PIETER WILLEMSZON HOOFT, die zig waarschijnlijk reeds te *Amsterdam* met er woon nedergezet heeft, en, ongetwijfeld door een loflijk gebruik van de verkregene vruchten zijns vlijts, een man van meerder aanzien is geworden; want één zijner zoonen, WILLEM PIETERSZON HOOFT, was in den jaare 1592, Schepen te *Amsterdam*; echter vinden wij; bijna twintig jaaren vroeger, nog eenen anderen HOOFT op de regeeringslijst dier stede, in gezegde qualiteit vermeld; wij bedoelen zekeren JAN CORNELISZON HOOFT, die zig als een uitmuntend voorstander der Vrijheid beroemd gemaakt heeft, door het tegenstand bieden aan den schelmischen LEICESTER, in zijne snoode oogmerken omtrent het Vaderland: een zoon van deezen was in zijnen tijd ook Schepen en Raad te *Amsterdam*; en heeft geen geringen naam verworven door zijne onvermoeide studie in de Natuurkunde; en het uitvinden van verscheidene nuttige werktuigen.

CORNELIS PIETERSZON HOOFT, een zeer aanzienlijk Koopman te *Amsterdam*, heeft in zijne geboortestad, mede de waardigheid van Schepen en Raad bekleed; in 1588 werd hij tot het Burgemeesterschap; ter zelder stede verheven; hij was boven voorbeeld ijverig in het handhaven van der *Amsteldammeren* burgerlijke en Godsdienstige vrijheid; allersterkst ijverde hij tegen de gewetensdwang: „Als zeer nadeelig beschouwde hij ook dat „ het bewind der kerklijke bedieningen meest aan vreemde „ lingen werd gelaten, naardien daardoor veel schamele „ uitlanders gevoed werden met het brood, op 't welk „ behoeftege stedelingen eene wettige aanspraak hadden: „ ten algemeenen beste dacht het hem oirbaar dat men, zoni „ der aanzien van gezinte, in de Regeering trok, lieden „ van een geduurigen goeden, eerlijken en burgerlijken

4 HENRIK HOOF T, DANIELSZ.

„ wandel, bekend voor liefhebbers van het Vaderland:”
nog Oud-Schepen zijnde, verftomde hij veelen door
zijne vrijmoedige taal, ter weeringe van den opdracht der
Graaflijkheid aan WILLEM DEN EERSTEN, Prins van
Oranje: behalven door andere loflijke gedragingen, heeft
deeze voorzaat van den dierbaaren grijsaart, nu onlangs
uit de armen van alle braave Vaderlanderen gerukt, zig
beroemd gemaakt door den tegenftand dien hij in 1618
MAURITS toonde, wanneer deeze, ter gelegenheid van den
toenmaaligen onrustigen tijd, in *Amfteldam* kwam, om
de Regeering buitentijds te veranderen: MAURITS, ten
dien einde in den Raad verſcheenen zijnde, boezemde zijne
tegenwoordigheid zulk een kwalijk geplaatst ontzach bij al-
le de Raadsheeren in, dat niemand den Prins een woord
dorst tegenſpreken; maar HOOF T, de beroemde COR-
NELIS PIETERSZOOM HOOF T, zeide: „ T zal,
„ doorluchtig Vorst! op lichtmife eerftkomende, vijf-en-
„ dertig jaaren zijn, dat ik eerft in den Raad ben geroe-
„ pen, en geduurende aldien tijd heb ik mijne genegenheid
„ voor het huis van *Nasſau* dikwijls getoond; dikwijls
„ ben ik van deezer ftede wege, ter Vergaderinge der
„ Heeren Staaten van *Holland*, ook ter Generaliteit, ver-
„ ſchenen: verſcheidene misverftanden zijn in dien tijd,
„ tuſſchen deeze ftad en de ſteden *Haarlem* en *Leiden*
„ ontftaan, die ter ſcherpe, gerechtelijke, en andere han-
„ delingen uitborſten, en geſchapen waren hooger te loo-
„ pen, zo dat men goetdovnd, Uwer Vorſtlijke Doorluch-
„ tigheds tuſſchenſpraak en bemiddeling te verzoeken,
„ waardoor die verſhillen eindelijk waren nedergelegd; des
„ achte ik mij gelukkig, dat ik mijn gemoed in deeze ge-
„ ſteltenis van zaaken, voor uwe Vorſtlijke Doorluchtig-
„ heid moge ontlaſten:” de Prins door deze vliende
redenen, offchoon op waarheid ſteunende, en des onberis-

pelijk vleende, voorbereid hebbende, bewees hij den trouw aan, en zorg voor, de zaak des Lands door den Raad in alle gevallen betoond; dat zij, hoe zeer ook fontijds in meninge verschillende, nimmer tegen den anderen eenig complot opgemaakt hadden; dat ook die strijdigheden van gevoelens in de hooge vergaderingen des Lands wel voorviel, niettegenstaande de zaaken echter tot een goed einde gebracht wierden; hy beweerde dat alle de Leden in den Raad goede Patriotten waren, en verzocht den Prins daarom, „Hy wilde deeze goede Stad, en deeze eerlyke Vergadering verschoonen, naar behooren:” dan, de braave Vaderlander kreeg ten antwoord: *Bestevaër! 't moet nu voor deezen tijd zo zijn* — Zo brandend was de zucht voor de Vrijheid in het hart van deezen Voorzaat onzes jongst overledenen Burgervaders, dat hy nooit lidmaat der hervormde kerk is geworden, alleen om dat men hem alsdan onder de verplichting wilde leggen, van nooit met anderen over zijn gevoelen nopens het leerstuk der predestinatie te handelen; dit scheen hem naar te groote dienstbaarheid te smaken — Overwaardig, heeft men te recht gezegd, was hij deeze dichtregelen van den grooten VONDEL:

O spiegel van de deugd! ó voorbeeld zonder vlekken!
Nooit zoopt ge bloed en merg der schamele gemeent,
Noch stoptet de ooren voor haar rammelend gebeent;
Wat liet ge uw zoonen na, toen 't levenslicht wou neigen?
Indien 't gemeen u riept: „bezorgt het als uw eigen!”
Zo was uw uiterste aem slechts waare klaare deugd,
Daar gij, vermaarde stad! uw kroon met cieren meugt.

Zijn zoon PIETER CORNELISZON HOOFT, die Drost van *Muiden* en Bailluw van *Gooiland* geweest is, heeft zig ook zulk een braaven Vader waardig gemaakt, gelijk, zo als wij zeiden, geheel het geslacht van dien naam, nooit van de voorouderlijke deugd veraart is geworden: wic kent niet den roem die deeze zoon door zijne ervaarane pen in de historie-kunde en anderen letterarbeid verkregen heeft! onder anderen vervaardigde hij het leven van HENDRIK DEN GROOTEN, Koning van *Frankrijk*, ter erkentnisse van welken moeilijken arbeid, LODEWIJK DE DERTIENDE, zoon van den gezegden Koning, hem met de Ridderorde van *St. Michiel* beschonk, daarbij voegende brieven van adeldom, en een wapen, zijnde *een wit hoofd op een rood veld*; de overleveringen voegen er bij dat een der *Noordsche Mogendheden*, bij zekere roemrijke gelegenheid, begeerd had, dat om het hoofd op 't wapenschild een krans zoude gevlochten worden, (gelijk dezelve er nog heden om is,) zeggende: *dat zulk een hoofd een krans waardig was*: de *Nederlandsche Historie* van den Drost is in veeler handen, gelijk mede zijne overige werken, te veel om er hier breeder van te gewaagen; ook vordert ons oogmerk zulks niet — door zijn zittend leven en geduurig letterwerk allengskens zijne gezondheid verloren hebbende. overleed hij op den 21 Mai des jaars 1647.

Een aftammeling van deezen was geen minder beroemd lid van dit aloud en vermaard geslacht, het welk altoos eene eer van *Nederland* en een zuil der *Vrijheid* geweest is: in 1672 was deeze (HENDRIK HOOFT,) mede Burgemeester der stad *Amsterdam*; en de Historierollen des Lands getuigen met uitzondering van zijne burgertrouw, getrouwheid, schrandrheid, eerlijkheid en edelmoedigheid, vrij van staatzucht zijnde weigerde hij bestendig het aanvaarden der amten die hem van tijd tot tijd aangeboden werden;

men kan zig voords van 's mans cordaat character een flauw denkbeeld maaken uit het volgende antwoord, dat hij Prins WILLEM DEN DERDEN, bij zekere gelegenheid, liet overbrengen: „Zeg aan zijne Hoogheid,” zeide hij, „dat ik zo lang in 's Prinsfen belang zal zijn, als hij in „'t belang van zijn Vaderland is; doch zo zijne Hoogheid dit immer verwaarloost, zal ik de eerste zijn die „zig tegen hem verzetten zal” — deeze oprechte Vaderlander overleed den 12 van Wintermaand des jaars 1678 — zijn zoon GERRIT HOOFT, heeft niet minder voor 's Lands vrijheid geijverd, en de eer van het weleer magtige *Amsterdam* verdedigd — 'T was deeze braave Vaderlander, die, (Oud-Schepen en Raad van *Amsterdam* zijnde,) met den Heer JACOB HOP als afgevaardigden in den *Haag* was, en door den Graaf D'AVAUX, destijes gezant van *Frankrijk* bij de Algemeene Staaten, aangezocht werd tot een vertrouwelijc gesprek, om dat de Koning zijn Meester zeer naar den vrede begon te neigen, en de Staaten, op aandrang van WILLEM DEN DERDEN, integendeel nog eene aanwerving van 16000 man wilde doen, wat echter door *Amsterdam* afgekeurd werd: onze HOOFT begreep met den Heere HOP, in zulk onze een gesprek niet te moeten treden, zonder toeltemming van hunne principaalen; op 't einde des jaars 1683 ontvingen zij die, en nu namen de onderhandelingen met den Gezant voornoemd een begin; de Prins hiervan de weet bekomen hebbende, was er zeer over gebelgd; beklagde zig openlijk ter vergadering van *Holland* over de Regeering van *Amsterdam*; deeze verdedigde zig door den mond van hunne afgevaardigden ruitelijc: doeh de zaak was van nog grooter gevolg; WILLEM DEN DERDEN bragt een onderchepten brief van D'AVAUX aan zijn hof, betreffende de bedoelde geheime onderhandelingen,

ter tafel, en onze HOOFT met den Heere HOP werden verzocht zo lang buiten te staan als de brief gelezen zoude worden: hieraan werd voldaan; doch ons is uit voorhanden zijnde aantekeningen bericht, (schoon men zulks bij geenig vaderlandsch historieschrijver geboekt vindt,) dat gezegde Heeren nu buiten staande, begreepen niet gehoorzaamd te moeten hebben, en daarom ook met een manlijke cordaatheid weder binnengingen, waarover de Raad, vooral de Prins niet weinig gebelgd was: de zaak van den onderschepten brief werd nu zo ver getrokken dat men sprak van beiden de Heeren als staatsgevangenen naar *Loewestejn* te brengen; welhaast kwam hun ter ooren hoe zij beschuldigd werden van het Land aan *Frankrijk* verkocht en geld van D'AVAUX getrokken te hebben; er waren er die hen deswegens even als DE WITTEN begeerden gehandeld te hebben; om eene en andere redenen verlieten HOOFT en HOP, de Vergadering en den *Haag*, reeden spoorflags naar *Amsterdam*, met nagelaten bevel aan hun logement, dat alle de hinnen hen spoedig moesten volgen: nu werd alles bedaardlijk onderzocht, de onderschepte brief kwam in 't licht, en de geheele wereld zag duidlijk de onschuld van de *Amstedamsche Gezanten*, dat hun niet weinig tot eer verstrekte: ja men had het aan den moed en 't beleid van die Heeren te danken dat de stadspapieren, welken ter gezegde oorzaake onder den Burgemeester JOAN HUIJDECOOPER verzegeld waren, weder ontzegeld werden.

Deeze neef van den beroemden Historieschrijver voornoemd, was de Grootvader van den verhemelden Grijsaart, wiens levensschets wij in een beknopt bestek zullen ontwerpen: de zoon van deezen, DANIEL HOOFT, de braave vader van den even braaven zoon, was in 1709 Schepen, in 1718 Raad, en in 1737 Burgemeester te *Amsterdam*. hij had in huwelijk Vrouw SOPHIA MARIA REAEL, een

dochter van het aloude beroemde geslacht van dien naam, en uit welk geslacht de *Stolp*, het geliefde verblijf van onzen Grijsaart, gelegen bij de *Hakkelaarsbrug* nabij het vermaakklijk *Mulderberg*, in het geslacht der *Hoofsten* gekomen is: (*) DANIEL HOOFT verwekte bij zijn Gemalinne negen kinderen, waarvan één vroeg gestorven is: de overige agt zijn: ELISABETH, geb. 30 January, 1712. thans Weduwe wijle den Wel Ed. Gest. Heere, WOUTER VALKENIER, in 1748, door den Stadhouder, van zijne waardigheid als Schepen der Stad *Amsterdam* ontzet.

GERRIT, (Schepen.) geb. 8 Jan. 1713: 15 Dec. 1739 gehuwd met MARIA JOHANNA VAN DER DUSSEN.

PIETER, (Secretaris) geb. 23 Mt. 1715, 23 Sept. 1738, overleden.

HENRIK, de Grijsaart dien wij betreuren.

AAGJE SOPHIA, geb. 13 Dec. 1717, overleden in 1719.

JAN, geb. 12 Junij 1719, getr. met MARIA MARGARETHA CORVER, 30 Oct. 1742: deze heeft een Zoon nagelaten, zijnde de Heer GERRIT CORVER HOOFT.

DANIEL, (Secretaris.) geb. 30 Mt. 1721; 16 Dec. 1747, getr. met ALETTA ELIAS: uit dit huwelijk zijn drie kinderen gesproten; een van dezelve is de braave DANIEL HOOFT, ontvanger.

WILLEM HOOFT, geb. 20 Julij 1724: getr. met ANNA CATHARINA MUYESART.

HENRIK HOOFT DANIELSZOON, onze grijsaart, werd geboren den 23 Junij des jaars 1716; van zijne vroegste jaaren af schikte hij zich ter deugd, schikte hij zich, om die liefde, welke hem door het talrijkste en beste gedeelte van Nêerland's inwooneren zo veete jaaren lang betoond is, waardig te weezen: welk een blonk in hem het algemeen character der beroemde HOOFSTEN uit; hij was een braave zoon, gelijk hij een braave man, en braave grijsaart geweest is; zijne ouders storf-

---

(*) Deze stolp was voorheen aangelegd tot een plijsterplaats voor de besfankaren, welke aldaar pasfeerden.

ten in hem al vroeg de zaaden der liefde voor het Vaderland, en der begeerte om God en menschen welbehaagelijk te weezen; waarnaar hij ook geheel zijn leven door getracht heeft; eene waarheid zeker die zijne haaters moet doen bloezen; indedaad men vindt nog dezulken, die uit eenen blinden ijver voor hun bederf, de nagedachtenis des Grijsaarts verwenschen; doch zij vernederen daardoor alleenlijk zig zelve; in zijn leven was hij te goed en te verstandig om domme dwaalcrs niet te vergeeven; men kan zonder vleierij zeggen, dat hij nimmer eenige haat tegen zijne vijanden voedde, dat hij altijd getoond heeft een oprecht Christen te zijn; een doorslaande trek van zijn waarlijk edel karakter, ontmoeten wij in zijn gedrag omtrent de slaaven op de plantaadje *Sophiasburg*, gelegen in de *Berbice*, en welke plantaadje onder zijne bezittingen behoorde: van tijd tot tijd gunstige berichten van het gedrag dier lieden ontvangen hebbende, ja zelfs dat zij meermaals voor het leven en de gezondheid van hem hunnen meester baden, konde zijn deugdzaam hart het denkbeeld niet verdraagen, dat die lieden bloot stonden voor het lot van als slagbeesten verkocht te worden; de braave HOOFT dacht toen reeds gelijk het *Franche volk* naderhand getoond heeft te denken, en hij deed ook zo als de *Franchen* gedaan hebben; hij gebood dat de slaaven op zijn plantaadje met er daad zijnde, niet verkocht mogten worden, maar voor altijd op zijn goed moesten blijven — wij herhaalen, dat hij in zijn leven altijd getoond heeft een oprecht Christen te zijn; dat hij nimmer eenigen haat tegen zijne vijanden voedde, en thans is hij boven allen laster verheven; thans heeft reeds de stemme Gods hem doen hooren dat hij wêlgedaan heeft.

Onze Grijsaart heeft in de eerste jaaren van zijn leven weinig gezondheid genooten, gedeeltelijk door verzuim van zijne Minne; men had hem geen lang leven toegekend; 't was ook bij de herinnering daarvan dat hij in zijnen ouder-

dom, toen de staatsorkaanen zijn levenshulken zo grouwzaam slingerden, dikwijls zeide: *heb ik daarom in mijnen wieg niet mogen sferven?*— nog zeer jong zijnde, werd hij, ter beteringe van den staat zijner gezondheid naar *Maarfen* gezonden, bij de Mademoiselle van zijne vrouw Moeder; hier kweekte hij naar wensch op, en zoog er zijne heerschende zucht voor het landleven in; hij leerde er ook lezen, schrijven, en rekenen; kwam voords weder te *Amsterdam*, alwaar hij op de Latijnsehe schoole besteld werd; zeldzaam ging hij des middags uit de school naar huis, maar deed eerst een tourtjen naar de beurs, alwaar hem het woelen der Koopliden ongemeen beviel; met recht had men zulks een goed voorteken mogen noemen.

Zijne jongelingsjaaren vervlogen in een gestadig beoefenen van zijn verstand, het betrachten van alle zijne pligten, dat is, met andere woorden gezegd, in zijne onders het leven aangenaam te maaken, en in hen hun huwelijk van harten te doen zegenen — hoe weinig heeft de Grijsaart in die gelukkige dagen gedacht, wat lot zijn dierbaar Vaderland, zijne lieve Landgenooten, en hem in 't bijzonder nog boven het hoofd hing!

Met de deugd zijner voorvaderen ook hunnen ijver geërfd hebbende, bevlijtigde onze HOOFT zig op den Koophandel, de zenuw van *Nederland*; ter voorzetting van welken hij ook (in 1766) eene reis naar *Frankrijk* deed, (*) onder anderen handelde hij ook sterk in koorn, welke

---

(*) In 't eerste jaar zijns Burgemeesterschaps, deed hij, om redenen hem alleen betreffende, eene reis naar *Engeland* en *Ierland*: in *Dublin* verzuurde men hem he. Groot burgerrecht; zijne terugtog was vol gevaars, zo dat hij menigmaal vertaald heeft, met de Paketboot meer wegs onder dan boven het water afgelegd te hebben — te *St. Omer*, alwaar hij in zijn omzwerven na de omwending van zaaken in ons Land, zig eenigen tijd onthield, gelijk wij naar zien zullen, heeft hij mede het Burgerrecht veraregen.

tak hem tevens de gelegenheid verschafte om zijne tijd-en stad-genooten te doen zien hoe hartlijk hij hunnen welvaart beoogde; want toen hem geraden werd zijne voorraad van graanen te bewaaren, ten einde ze, daar ze zeerkerlijk zouden stijgen, ten hoogerem prijze te verkoopen, lag hij ze echter niet op, maar verkochtze aan zijne stadgenooten prijs courant, weetende dat zij geen genoegzaamen voorraad daarvan hadden — meermaals is hij, wat zijnen handel betreft, in fatale omstandigheden geweest, te nijpender voor hem, daar hij zijnen eerlijken naam boven alle aardfche goederen schattede; ook heeft de goede GODEZEEZE zijne prijswaardige beginzelen telkens met eene onverwachte uitkomst bekroond: zijne zaaken in de bank nam hij altoos zelf waar, ook verzuimde hij om geene reden hoegenaamd enen beursgang: dit ondervond WILLEM DE VIERDE, (volgens s'Grijsaarts eigen verhaal aan mij gedaan:) toen hij in 1748 te *Amsterdam* was, en eenige Regenten, ook onze HOOFT, hem hunne opwachting maakten: na zijne Hoogheid ten tweeden maale om audientie verzocht te hebben, zeide hij, toen men hem kwam melden dat hij noch eenige oogenblikken had te wachten: *Zeg aan zijne Hoogheid dat HOOFT dan naar de beurs gaat.*

In den jaare 1738, des nog maar twee-en-twintig jaaren oud zijnde, werd hem reeds de post van Commisfaris in zijne Vaderstad, *Amsterdam*, opgedragen: zes jaaren daarna in 1744, werd hij verkozen tot Schepen in de gemelde Stad; onze braave Vaderlander aanvaardde die waardigheid, zonder uitzicht op hoogerem rang te hebben; in 1766 werd hij Raad ter Admiraliteit, en voords, tot den jaare 1787, (dat jaar van verschrikkinge voor geheel Nederland!) bekleedde de braave HOOFT, verscheidene maaken de Burgermeesterlijke waardigheid, in het waarnee-

men van welk aanzienlijk amt, hij, door steeds het heil des volks op 't oog te houden en te betrachten, eene onstervelijke eer heeft verworven; eene eer zulk eenen lof waardig als boven het vermogen van onze pen gaat, zo dat wij oprechtlijk erkennen te behooren onder die geenen, tegen welken zeker dichter gezegd heeft:

— — — hier voegen englandsagen! —

Voor uwen lof is HOOFT te groot.

In den boven doorgelopen tijd, bekleedde onze Grijsaart ook nog het amt van postmeester op het *Hamburger Comptoir*, waarvan wij nog wel het een en ander zouden kunnen zeggen, doch het welk wij om gewigtige reden spaaren — als Hoofd-ingeland, was hij ook Heemraad van de *Beemster*.

Alleen wij, zo veel ons krank vermogen toelaat, de onvoorbeeldige gedraagingen van onzen Held, staande het waarnemen van 't gemeld aanzienlijke Burgemeesterschap, aantekenen, moeten wij vooraf nog zeggen, dat hij in den jaare 1744, ter vrouwe nam, Jonkvrouwe ANNA ADRIANA SMISSAARD, (*) en (in October 1746.) na derzelve overlijden, Vrouwe HESTER SCHEUS: de braave Burgervader verwekte (1748) in dit huwelijk ééne dochter, medegezaamd, HESTER, die in huwelijk gehad heeft de Heer GEORGE CLIFFORD; na den dood van deezen werd zij de echtgenootte van den vermaarden Ridder van KINGSBERGEN: HOOFT verloor zijne hart-en bed-vriendin, in den jaare 1749.

(*) Zij was een dochter van den Heere SMISSAARD, He van de riddermaatige plaats, *Zandenberg*, die in huwelijk had vrouwe ELEANORA VAN BERGE VAN AMERONGEN; eene vrouwe van adellijke geboorte.

Had onze braave Burgervader zijne hooge waardigheid met den uitersten zorg en vaderlandsliefde waargenomen, to. op het uitbarsten van den *Engelischen oorlog*, alle zijne bekommernissen waren hem vergolden door eene algemeene volksliefde; maar nu andere denkbeelden de hoofdtoon gaven, en den braaven Burgervader echter vasthield aan zijne oprechtheid en onverzettelijke besluiten, nu werden zijne dierbaarste zorgen te dikmaals vergolden met hoon en verachting, (niettegenstaande de hoogachting van Nederlands braaven dat leed enigzins verzoette,) ja het eindelijk gevolg van zijn onberispelijk gedrag, werd een tegenzin in de zamenwooning met zijne stadgenooten, zo dat hij besloot zijne vaderstad te verlaten; doch God heeft zijne deugden in de zalige eeuwigheid, met de kroone der rechtvaardigen vergolden — in alle de zo zonderlinge staatswoelingen welke er om en door den befaamden jongstledenen *Engelischen oorlog* zijn voorgevallen, en te uitgebreid eene plaats vorderen, om ze hier optegeeuen, bleef HOOFT zig altoos als een braaf patriot gedragen; hij vleide geene hoogheid, en vreesde geene vervolging; hij hield het oog op God gevestigd, en week geen lijnbreed uit het spoor zijner strengste pligten; ook zullen wij ons niet ophouden met de algemeene gedraaging van de Regeering der stad *Amstelrham*, die binnen een ander plan dan het onze valt, zo veel moeten wij er hier van zeggen dat onze braave Burgervader niet sehroomde de hand te leenen aan het ontwerpen van het preparatoir plan van handeltractaat met de *Americaanen*, in gevalle zij vrij verklaard mogten worden; men weet welke onaangename gevolgen dat ontwerpen gehad heeft. In alle gevallen is onze Burgervader zig zelveu altoos gelijk gebleven — wij moeten over 't algemeen allenlijk op hem in 't bijzonder ons oog vestigen, en behoeven, om daaraan te voldoen, met onze ge-

dachten slechts ruim zeven jaaren voorwaards te gaan, als wanneer wij den beminnelijken Burgervader in zijne waare grootheid ten tooneele zullen zien verschijnen — tusschen beiden evenwel moeten wij nog aantekenen, dat onze Grijsaart in den jaare 1781 door eene zwaare ziekte aangetast werd; weder hersteld, en ten raadhuize verscheenen zijnde, zag men weldra door 't in 't licht komen van verscheidene blijde zangen, hoe zeer hij van zijne *Amstellaren* bemind was: één dier zangen, en die maar in weinige handen is, luidt dus:

Zo ziet mijn Amstelstad haar HOOFT weêr in den raad,

Die zuil van Nederlands kerk der burgren toever aat,

Voor ieder heusch en gul, hoe laag de rang moog' weezen;

Een vader, wien dit volk kan nad' ren, buiten vreezen;

Gemeenzaam en oprecht; een steun der koopvaardij;

Aen Land en stad getrouw; een cieraad van het T;

Een schutshcer en van kunst en edle wetenschappen —

Laat ons om zijn herstel verheugd de handen klappen.

H. R. G.

In 1786 tekende de braave HOOFT mede op de acte van verbindtenisse tusschen een aanzienlijk tal Nederlandsche Regenten, ter handhavinge van 's volks vrijheid en onvervreemdbaare rechten — ieder weet hoe vervalscht die acte in de zo genaamde *Schuurmansche Courant* van dien tijd is opgegeven.

Op den 1 Februarij des jaars 1787, de gewoone dag der jaarlijksehe magistraatsveranderingen te *Amstelâam*, waren

tot Burgemeesters verkozen, de Heeren HOOFT, DEDEL en BUELS, die uit de afgaande Heeren tot President verkozen de Heer CLIFFORD— offchoon onze Burgervader uit de bekende denkwijze zijner Collegas wel konde besluiten dat hem nu niet veel zoets te smaaken stond, had hij echter liefde genoeg voor zijn Vaderland en Land-en Stadgenooten, (met nadruk voor de laatsten, voor zijne lieve *Amstedammers*,) om 't in het toenmailige tijdsgewricht meer dan ooit moejelijk bestuur, te aanvaarden.

HOOFT was het voornaamlijk die den bewusten voorflag van *Haarlem*, inhoudende „ het benoemen van een commissie tot het onderzoek der bornes van de uitvoeren, de magt, van den Stadhouder, als Capitein-Generaal, en Admiraal, en het conferteeren der nodige plans en instructiën, omtrent de waarneming dier bedieningen, en de pligten en praëminentien daar aan verknocht”, als mede, „ het benoemen van eene commissie van eenige leden der Regeering, tot examineeringe van de bedenkingen op de generaale representatie van het geheele volk,” enz; HOOFT was het, zeggen wij, voornaamlijk, die het toetreden tot deeze voorstelling ondersteunde, zo wel als het request der volksstemme ten dien zelfden einde, (tot toetreding,) bij de vroedfchap ingeleverd; maar nu stond eene andere omftandigheid geboren te worden, waarin de braave Burgervader zijne volksliefde konde doen blijken.

Den 26 Februarij (1787) zoude het Vroedfchap zijn, en de punten van deliberatie behelsden, onder anderen, het cordon intrekken, de afdanking van het bewuste corps van den Rhijngraave van SALM, als mede het vernietigen van alle burgerfocieteiten en genootfchappen, op den grond *dat burgers zig met geene regeeringszaaken mogen bemoejen*: (de Steden *Delft*, *den Briel* en de Ridderfchap hadden de eer van deeze punten ter vergadering van Hun-

ne Edele Groot-Mogenden geproponced te hebben:) de inhoud deezer punten streden derhalven met de verlangens en oogmerken van alle de oprechte Vaderlanders, die, hiervan kennis bekomen hebbende en beducht zijnde dat in de Vroedschap eene toetreedende resolutie daarop genomen zoude worden, zulke maatregelen namen, dat op den morgen van den dag der deliberatie, (26 Februarij,) veele honderden van gewapende manschappen op onderscheidene plaatsen, doch allen nabij het Raadhuis, vergaderden, en uit het midden van deeze werd een commissie van 95 Officieren met den alwaardigen Y. VAN GOUDOEVER, (*) thans mede bij God, aan hun hoofd, naar Burgemeesters kamer gezonden, met het verzoek des volks, dat in de Vroedschap op de bewuste punten een besluit mogte uitgebragt worden, het welk dezelve declinceerde: de Heer HOOFT ontving het verzoek, en tevens de verzekering der aanwezenden, onder aanroeping van den almachtigen God tot getuige, dat elk bereid was, lijf en leven, goed en bloed, ja alles wat hun dierbaar was voor hem te zullen opofferen — welke aandoeningen moeten toen het braave en gevoelige hart van den ouden vader niet beformd hebben!

„Lieve vrienden!” riep hij zijne kinderen toe, „ik houde mij verzekerd van uwe beloften voor mijn perfoon, en ik beloof u tot alles te zullen medewerken; alles wat in mijn vermogen is, zal ik voor u doen; ik ben bereid, mijn hoofd voor u ten besten te geeven, indien de nood zulks vordert” — men kan zig niet verbeelden welk een gejuich hierop uit het midden der vergaderde menigte opging; de Burgervader beklaagde zig intusfchen hartlijk over den weinigen bijstand dien hij van zijne beiaac Col-

B

(*) De levenschets van deezen braaven Burger hebben wy onzen tydgennooten reeds medegedeeld.

Iegas, de Heeren DEDEL en BEELS, (de Heer CLIFFORT was door onpasfelijkheid afwezig,) genoot, gelijk hij, in Burgemeesters kamer het verzoek van de burgerij voordraagende, andermaal ondervond; want de gezegde Heeren DEDEL en BEELS, begeerden in het verzoek des volks niet te stemmen: dit echter deed den braaven Burgervader niet afwijken van zijnen ijver voor het heil zijner kinderen: „Ik zal,” zeide die onvoorbeeldige Grijsaart, „uw verzoek niet alleenlijk in de Vroedschap brengen; maar wil, als Burger, wel de eerste zijn, om dit stuk, indien het bij de Staaten moet ingeleverd worden, te ondertekenen, en mij aan 't hoofd te stellen, om 't zalve naar den *Haag* te brengen: ik zal de zaak der burgeren altoos als de mijne aanzien en behartigen, en hun aller vader wezen” — welke eene edele taal voor een' burgervader! — ten zelfden dage zeide de braave grijsaart: „Ik voor mij heb alles gedaan wat in mijn vermogen was; maar ik kan niet meer! ik ben niet in staat u voldoening te bezorgen! — het hangt van u zelven af, om ze te bekomen — wat mij betreft, ik waag mijn hoofd voor u, en ik vertrouw op uwe bescherming voor mijn persoon” — en weder op een anderen tijd: „Ik verklaar dat de zaak der burgeren de mijne is; ja dat ik er mijn hoofd en bezittingen aan zal waagen — ik bedoel geene eigene eer of grootheid; als ik, buiten op het land, met eigene handen het onkruid uitwiede, dan ben ik aan niemand, dan aan den Almagtigen, voor wien alleen ik mij nederbuige, rekenschap verschuldigd” — en: „Wat er ook gebeure, ik vertrouw mijne veiligheid aan dit volk, (waarvan ik vader ben, en dat mijne kinderen zijn,) en op deeze dappere mannen die ons deeze eer aandoen.” — Konden dergelijke betuigingen van een' Burgervader wel andere gevolgen hebben dan de levendigste

Liefde van zijne kinderen?— meermaalen ook heeft hij door den mond van deezen hem hooren toeroepen: „den laatste droppeel bloeds is voor den braaven vader HOOF T!”

In deeze voor geheel *Amsterdam* zo nijpende, en voor onzen dierbaaren Burgervader zo hagchelijke omftandigheden; werd hij dikwijls van zijne bedienden des morgens als zij hem kwamen wekken, (*) knielende gevonden, met den diepften eerbied GOD biddende om ondersteuning onder den zwaaren last dien zijne schouderen drukte; ook liet het barmhartig Opperwezen de bede van den vroomen grijsaart nimmer onverhoord.

In de bovengemelde vroedschap bleek met er daad dat HOOF T niet in staat was den burgeren genoeg te geeven; want er werd een besluit genomen rechtstreeks vrijdig met hun verzoek: het volk begeerde derhalven dat er andermaal vroedschap belegd zoude worden, met bijvoeginge DAT MEN BIJ WEIGERING VAN DIEN VOOR DE GEVOLGEN NIET INSTOND: HOOF T was het die deeze begeerte des volks bij zijne mede-regenten inbragt, en hun, (daar zij weigerden dezelve intewilligen,) ook tot het andermaal beleggen van vroedschap, en wel nog dien zelfden avond, overhaalde: eene bezending uit het volk kwam binnen om naar het besluit te vernemen; men verzekerde, dat zij voldaan zoude worden; doch de gezanten zeiden dat het volk zulks niet zoude gelooven, zonder dat de Heer HOOF T zelf het kwam zeggen; de ijverige grijsaart trad daarop buiten; om zijne kinderen het hun voldoende besluit aantekondigen; doch niet voor allen zichtbaar zijnde, terwijl ieder hem ondertuschen begeerde te zien, klom de grijze man op een' stoel, en riep het

B 2

(*) Dit moest altoos om zeven uren geschieden.

genomen besluit der menigte toe: geen wonder dat hij beantwoord werd met een volmondig en herhaald gejuich, van: *lang leve onze Vader* HOOFT! toen hij daarna voor een oogenblik naar zijnent zoude vertrekken, werd hy als in zyne kochts gedragen, en onder een aanhoudend geroep van *hoezé*, door veele duizenden naar zyne woning begeleid, terwyl eenige Officiëren der Burgerije aan wederzijde van het rijtuig gingen: de Heeren DEDEL en BEELS belettede men intusfchen het Raadhuis te verlaten — omtrent ten 6 ure des avonds werdt de braave HOOFT, in gezelschap van den Burgervriend GOUDOEVER, voornoemd, op dezelfde wyze als voorgemeld, weder van zyne woning naar het raadhuis vergezeld, en ten half tien uren ontving de Burgery het aangenaame bericht dat de Vroedschap, gedrongen door de trefsende vertoogen van den braaven HOOFT, een besluit genomen had, in allen deele overeenkomstig met het verlangen van de burgerij: deeze resolutie werd terstond van de binnenpuie, op de burgerzaal, door den Secretaris, afgekondigd.

Toen er, in Maart van het zelfde jaar, (1787,) oneenigheid onder de Krijgsraadsleden van de *Amstedamsche Schutterij* ontstaan was, en sommigen van dezelve daarom op het houden van krijgsraad aandrongen, weigerden de Heeren DEDEL en BEELS, de gewoone kamer op het Stadhuis daartoe te openen; de vorderaars van 't beleggen van dien Raad, behoorden tot de Vaderlandsche partij; onze Grijsaart bleef standvastig die partij aanhangen, en schroomde niet te zeggen dat hij de gemelde weigering van zijne Collegas voltrekt afkeurde: (zie onze reeds gemelde levensschetse van wijien den volksvriend, GOUDOEVER:) te recht, indedaad, heeft men van hem gezegd:

*Zo slaat een eik, en tart den donær ,
 En haalt een grijzen kruin niet onder ,
 Hoe fel ook 't eislyk onweér woed' ;
 Zyn breede lommet dekt voor ylagen ,
 De telgen langs zyn zwaaren voet.*

Onze braave Burgervader heeft de uren beleeft dat hij alleen Burgemeesters kamer waarnam, toen naamlijk zijne beide Collegas, de meergemelde Heeren DEDEL en BEELW, door de volksstem van hunne waardigheden vervallen verklaard waren; doch deeze omstandigheid, in de daad, is niet zonderlinger dan veele andere waarin de Grijsaart zig bevonden heeft: hoe dringend, hoe gevaarlijk dezelve echter ook geweest mogen zijn, hij is altoos standvastig gebleeven, heeft zig altoos als een waar vaderlander gedragen, en heeft ook tot aan zijnen dood toe in de achting der weldenkende Nederlanders gedeeld, het geen de schutterij van dien tijd hem op allerlei wijzen heeft getoond, en waarvoor hij ook hoogst erkentlijk was: hoe zorglijk is zijne woning niet door dezelve bevciligd, toen *Amsteldam* door plonderzieke vuisten geteisterd werd! — bij het aanrukken van een plonderrot naar het huis van den Grijsaart, wapenden zijne knechts, die, gelijk alle zijne overige bedienden hem hartlijk lief hadden, zig met in zijn huis voorhanden zijnde donderbusfen, vastlijk besloten hebbende hun leven voor hunnen alwaardigen Meester en zijne bezittingen tegen de plonderzieke fielten te waagen; de Grijsaart zelf bood hun nog een paar degens aan, zeggende: *Kinderen! verweert u, GOD zal u tegen die onverlaaten ondersteunen:* toen de hoop vagebonden tot op een hoek van de *Vijzel-*

fraat genaderd was, werd op hen geschoten, waarom 's Grijsaarts bedienden, voor erger beducht, hem raadden, hij zoude zijn lijf bergen; doch de edele man weigerde zulks, zeggende: *ik zal mij met u hier verdedigen, zo veel mijne krachten toelaaten, of sterven*: hij hield toen een degen in zijn hand — Het denken aan die dagen van algemeene beroering, brengt ons, na de onderscheidene middengebeurtenissen doorgelopen te hebben, de op de Republiek aanvallende *Pruisen* voor den geest; ook in die hagehelijke oogenblikken bleef onze burgervader standvastig in zijnen trouw; hij gaf niet toe voor dat de Vaderlandslicke zelve zulks gebod; de staat der zaaken was zodanig, dat een langer daadlijk standhouden, eene roekeloosheid zoude genoemd hebben mogen worden; „Lic, ver” zeiden onze Burgervaders in een declaratoir aan het volk, „liever toestaan dan te waagen, dat de stad, en burgerij, behalven de reeds gelede en verduerde, rampen, enige meerdere schade zouden lijden, en na die schade geleden te hebben, nog, daar en boven, gedwongen zouden worden, om die zelfde eischen, en mischien nog zwaardere te moeten toestaan.” Zij be-
 tuigden verder, „voor een alwetend God, en op den eed, dien zij, bij den aanvang hunner bedieningen, gedaan hadden, daarmede niet anders te hebben beoogd, dan de voorkoming van de allergeduchte en onherstelbaarste omkeering van deze stad,” sedert heeft onze Burgervader het Raadhuis niet weder betreden — 't is nog in verscherp-
 geheugenis hoe de ingerukte *Pruisische soldaat* op onderscheidene plaatsen toneelen van verwoesting heeft aange-
 richt; wat weder desaangaande onze Grijsaart in 't bijzonder betreft, de *Stolp*, reeds gemeld, werd ten gruwelijksten mishandeld, en het hoornvee dat men er vindt, ten proo-
 je gegeven: een buiten-goed, aan het geslacht der Hoor-

TEN behoorende, en aan de *Gaasp* gelegen, werd mede geheel geruineerd; zekere kamer, de *papejens kamer* genaamd, om dat op het behangfel vercheidene papegaajen gefchilderd zijn, verstrekt nog werkelijk daarvan ten getulge; want sehoon alles weder in behoorelijke orde gebragt zij, blijft deeze kamer zo als zij door de *Pruisfen* verlaaten is, ter gedachtenisc.

Men weet dat toen de Volkspartij het roer uit de hand genomen was, de Magiftraaten in alle Nederlandfche fteden door den daartoe gequalificeerden Stadhouder, of wel van zijnen wege, veranderd werd: dit lot onderging onzeftads-regering op den eerften december des zelfden jaars (1787,) met bijvoeging van deeze noodlooze verklaring; *echter, zonder hunnen goeden naam of faamte ſchenden*; want hoe zoude eene dergelijke ontzetting den goeden naam of faam van een *braaf man* kunnen krenken? wat onze Grijsaart betreft, men moet toeftaan dat de liefde des volks tot hem daardoor merklijk is aangewafen.

Na deeze en andere gebeurtenifcen, verlieten veele voorftanders van 't patriotismus het Vaderland, uit vreeze van verdere vervolgingen te zullen ondergaan; doch onze braave Grijsaart week ook nu niet; bewust van zijne onfchuld, en gerust op, naar zijn inzien, zijnen pligt betracht te hebben, gaf hij zig geleidelijk over in de handen van zijnen God — bijna een half jaar na zijne ontzetting van de Burgemeesterlijke waardigheid, is hij nog in ons midden gebleven, en heeft zonder eenigen fchroom, als burger met zijne medeburgen in 't openbaar verkeerd; thans echter befloot hij, een afkeer voor de dagelijkfche beledigingen zijner vijanden opgevat hebbende, zig naar elders te begeeven: dan, hier toe werd groote omzichtigheid vereifcht; 't ftond te vreezen dat, hadde men zijne aftogt vernomen, de baldaadigheid zijn dierbaar lijf niet onge-

moed gelaten zoude hebben; het dreigend gevaar moet zelfs al groot geweest zyn; men verhaalt ook dat hem zulks van hooger hand scheen te naderen, en dat men had befloten den ouden man naar *Louvestein* te zullen overbrengen; ja men bragt hem zelfs dat bericht; doch wij moeten de waarheid hulde doen, en bekennen dat de richter, in zijne ontsteltenis, den naam van HOOF T voor HOOF T had genomen, bij het hooren van 't gezegde besluit; dit echter is zeker dat de braave Burgervader geraden vond geheel het vaderland te verlaten: er lag een scheepjen (*) voor *Durkerdam* gereed om hem op *Fransch* grondgebied overtebrengen; dan, de Grijsaart vond nog groote zwaarigheid om ongehinderd aan boord van hetzelfde te komen; na rijp beraad werd een *Zaandammer veerschuit* (†) afgehuurd, en de braave HOOF T begaf zig den 13 van April 1788, des morgens ten 6 uuren, geheel vermomd, in gezelschap van den edelen vaderlander, den Heere J. . P. . . . ., een ongemeen vriend van onzen Grijsaart, die door hem tot in 't *Nieuwe diep* vergezeld werd, aan boord van dezelve, (§) en met dit vaartuig

---

(*) *Het Koffcheepjen* de Vrouw Anna Maria, *Schipper* CORNELIS BOOTES.

(†) *De Schuit* van GYSE. WESTERVELD.

(§) Onder de domstiquen die hij medenam bevond zig ook zijn getrouwe lijfbediende, van wien wij niet mogen zwijgen, een man die zig de liefde van zijnen braaven Meester overwaardig gemaakt heeft; die hem altoos getrouw is bijgebleven, en in zijne hoogachting voor onbevleete deugd, en onverzettelijke vaderlandsliefde niet is bezwecken, in spijt van de grievende hoon, en het schroomlijks gevaar waaraan hij daarom was blootgesteld; meermaals heeft hij groot gevaar geloopt van door het onbesuisd gemen aangevallen en mishandeld te zullen worden.

bragt men den besten zorger voor het heil der *Amsteldamsche burgerije* naar het sloopje voornoemd; doch daaraan genaderd zijnde, dorst men het oerfappen nog niet eens waagen, teroorzaake van eenige vischers welken aldaar lagen, en reeds lang hunne aandacht op dat sloopje gevestigd hadden; men was te wél overtuigd welke partij deeze lieden toegedaan waren, om niet voor onaangenaamheden te vreezen, wanneer zij in 't vermoeden vielen dat eenig Amsteldamsch Patriot deeze gelegenheid befeld had om de vlugt te neemen; nu was men in de niterste verlegenheid; de schipper (van de gezegde veerschip, dorst zyne dierbaare vracht niet naar *Noordholland* brengen, want aldaar ware de Grijsaart niet veilig geweest; (uit het voorgaande blykt, dat hy wegens zijne waardigheid van Hoogheemraad, in dien streck van ons Land niet minder bekend was dan in *Zuidholland*), en terug te keeren naar *Amsteldam* dat ware nog veel minder raadzaam; de Goavruchtige HOOFT wilde den schipper uit zijne verlegenheid redden. en slechts overfappen; hij zeide op de Godlyke Voorzienigheid te vertrouwen; die hem ouden man wel zoude beschermen voor de woede zijner zinlooze vijanden; ook had hij niet ongegrond betrouwd; want naauwlijks tot de uitvoering van dat voornemen besloten hebbende, viel er, (welk een wonder! welk een zichtbaare bijstand Gods!) eensklaps zulk eene zwaare mist, dat de grijze vlugteling van het eene boord aan het andere konde overgaan, zonder van iemand der gezegde vischers gezien te worden — zo is de Almagtige altijd met de vroomen en oprechte van herten! — onze grijze burgervader stortte daarvoor de hartlijkste dankzegging uit voor den troon van zijnen hemelschen Verlosfer.

Zijn verdere reis was op verre na niet voorspoedig: voor *Enkhuizen* bleef men de volgende nacht ten anker liggen;

de volgende morgen (den 14) andermaal bij *Wieringen*; want de wind was te fel om weder te zeilen; den 15 des morgens ten 4 uren, ligtte men het anker op hoop van *Texel* te bezilen; doch het woei zo sterk uit den Noordwesten dat men terug moest keeren, weder bij *Wieringen*, ten anker komen, en blijven liggen tot den 17 wanneer men des morgens ten 5 uren weder de zeilen ophaalde, voorbij *Texel* voornoemd stevende, en in het *Nieuwe Diep* kwam, alwaar de Grijsaart, door aanhoudende tegenwinden verhinderd tot den 21 moest blijven liggen: toen weder zeil gemaakt hebbende, bevond men zig des middags tuschen *Kijckduin* en *Petten*, alwaar geankerd werd tot des avonds omtrent ten 7 uren, wanneer men de reis andermaal aanam, doch het waaide den geheelen nacht zo fel met tegenwind, dat men zig des morgens nog op dezelfde hoogte bevond, verre buiten het gezicht van den wal; deeze gelegenheid bleef geheel den dag dezelfde, zo dat Capitein en Sruurman spraken van weder in *Texel* binnen te loopen, doch oordeelden zulks tevens te vol gevaar: den geheelen volgenden nacht stormde het geweldig uit den Noordwesten — dus sukkelende vorderde men zo weinig, dat onze Burgervader den 24 twee mijlen bezuiden *Walcheren* ten anker kwam: aldaar kreeg hij een *Vlaminger Vischer* aan boord om het scheepjen naar *Ostende* te brengen; doch wind en weder werden andermaal zo ongunstig, dat men moest besluiten naar *Zee-land* terug te keeren, het welk ook geschiedde: men wierp des middags omstreeks 5 uren het anker bij 't *kasteel van Rammekes* van waar men niet voor den 29 vertrok; nu werd de gelegenheid gunstiger; ten 5 uren pasfeerde men *Ostende*, ten 8 uren *Nieuwpoort*, en 's nachts ten 12 uren werd het anker voor *Duinkerken* geworpen; ten volgenden dage stapte de braave HOOF T aan wal, ont-

vangen wordende door den Heer F. DE VINK, Consul der *Hollandfche Marine* aldaar, bij wien de Grijsaart ook logeerde, en met zorgende onderscheiding behandeld werd tot den 4 Mei eerstvolgende, toen hij van daar weder vertrok: zijn vriendlijke gastheer, benevens verscheidene aanzienlijke *Hollanders* dedden hem uitgeleide tot halfweg *Casfel* en *Wynoxbergen*; ten 5 uren des middags arriveerde de grijsaart te *Casfel* voornocmd, en zijne reis terstond voortzettende, ten 8 uren te *St. Omer*, alwaar hij mede van verscheidene aanzienlijke patriotten verwelkomd werd; den 7 Mei vertrok hij naar *Abeville*, alwaar hij den Heer HERTOEG van *Rotterdam* aantrof, met wien hij ten volgenden dage naar *Dieppe* vertrok, daar hij zig een dag ophield, wanneer hij op *Rouaan* de hoofdstad van *Normandiën* ging, nog in gezelschap van den Heere HERTOEG voornocmd, die voords naar *Parys* vertrok, terwijl onze Grijsaart *Honfieur* een bezoek ging geeven, in de nabijheid van welke stad, het buitengoed *Montesfer* voor hem gehuurd was, doch 't welk hij zodanig slecht gesteld vond, dat hij er zig bij den eigenaar op zeker accoord van ontstog: hij vertrok den 3 Junij naar *Lizieux*, en den 6 van daar naar *Evreux*; ten volgenden dage naar *Mantes*, de eerste stad in *Isle de France*; den 8 van daarnaar *St. Germain*, alwaar de grijze zwerver zeer slecht geloggeerd was, en grouwzaam van zeker onaangenaam wantgedierte geplaagd werd: den 10 vertrok hij van daar naar *Neuilly*, een dorp, alwaar hij op zeker buiten logeerden tot den 14, toen hij naar *Parys* vertrok, welke beroemde stad hij tot den 26sten met zijne tegenwoordigheid vereerde — Nu de terugreis weder aangenomen hebbende, bevond onze grijsaart zig den 27 te *Picardien*; vertrok voords den 5 Julij van daar en ten volgende dage naar de Heerlijkheid van den Heere d'AMIEENS alwaar hij op het kasteel ten aller vriend-

jijkften werd onthaald: van daar reisde hij naar *Aras*, op welke route hij veel van een allereisfelijkt onweder had te lijden: ter deezer plaatze vertoefde hij weder éenen dag: den 14 eerstvolgende nam men de reis weder aan, en arriveerden den 15 des morgens andermaal te *St. Omer*: tot den 6 Augustus (1789) aldaar verbleeven hebbende, vertrok hij naar *Duinkerken*; den 10 van daar naar *Casfel*, den 11 naar *Rysfel*, alwaar hij den 13 ging logeeren bij den Heer Collonel S U L Y A R D, met wien, benevens Mevrouw deszelfs Echtgenoot, hij den 22 naar *Tperen* en den 24 over *Dixmuiden* naar *Ofende* vertrok; den 26 retourneerde hij over *Nieupoort* en *Furnes* weder naar *Duinkerken*, en den 24 over *Wynoxbergen* naar *St. Omer*; den 31 deed hij weder een tour naar *Casfel*, ten volgenden dage, over *Bailleul*' en *Ermentieres* naar *Rysfel*, den 8 over *Menzen* naar *Cortryk*, den 9 van daar naar *Gend*, den 12 naar *Brusfel*, den 19 over *Megchelen* naar *Antwerpen*, alwaar hij tot den 6 November vertoefde; en toen weder over *Megchelen* naar *Brusfel* tetourneerde, in welke stad de grijsaart tot den 16 Junij 1790 bleef; toen de braave man besloot weder naar het vaderland te gaan; 't geen ook geschiedde, nemende hij zijne reis over *Westwezel*, *Breda*, *Tilburg*, 's *Bosch*, *Hees* en *Ravenstyn* naar *Nymegen*; verder over *Arnhem*, *Zutphen*; voords naar *Zuithem*, buiten de stad *Zwolle*, bij den braaven Batavier, den Baron P A L L A N D V A N Z U I T H E M alwaar de grijsaart met opene armen ontvangen werd, doch ook in dit gewest van ons vaderland mogt hij geene rust sijnmaaken, daar zijne tegenpartijders overal waren, vond de oude man ook overal zijne vervolgers; eene en andere huislijke onaangenaamheden dedden hem besluiten naar *Loenerstoot* te gaan bij zijne zuster Mevrouw de Weduwe V A L K E N I E R; eenige wecken aldaar vertoefd hebbende, keerde hij weder naar *Zwol* om

ter dier plaats order op zijne zaaken te stellen, en zig vervolgens naar *Deventer* te begeeven, (andermaal had hij die stad reeds bezocht, bij wijze van uitspannings reizen,) doch naauwlijks had men tijding van dat voorneemen, of men liet den ouden man weten dat hij zig had te wachten van er niet te komen, ten ware hij voor de gevolgen van zijne komst wilde instaan; de deugdzaame grijsaart, hier over gebelgd, zeide evenwel te zulken komen, hij zoude zien wat men met hem voorhadde; ook zag men hem welhaast aldaar, doch naauwlijks zijne intrek genomen hebbende, kreeg hij een schildwacht voor de deur, en nog denzelfden dag bevel van weder te moeten vertrekken; onze Grijsaart gehoorzaamde en vertrok, en bij zijne uitrede uit het huis werd hij van verscheidene Dames van aanzien omhelsd en vaarwel gekuscht, terwijl het gemeen hem strafloos vloekte, en de schildwacht voornoemd zijnen knecht hoogst onvriendelijk behandelde; bij zijn afrijden vertoonden zig meer militairen rondsom zijne koets, die hem ook tot buiten de poort vergezeld, na zijnen koetsier bevel ontvangen had van niet meer dan stapvoets te mogen rijden: een eind weegs buiten de poort gekomen zijnde, verlieten hem zijne geleiders, doch eenige bij de gezegende omwenteling ontwapende Snerpschutters, die mede de koets gevolgd waren, bleeven den ouden man vergezellen, niettegenstaande alle verwenschingen die hun daarom van het achterblijvend gemeen toegescreuwd werden — nog grooter onaangenaamheid werd hem bijna een jaar te vooren bij zijn verblijf te *Groningen* aangedaan, alwaar hij zig in de maand Augustus des laatstgemelden Jaars 1790 bevond, en met eere-verfen verwelkomd was geworden: ons is vertoond een Copie - extract uit het Resolutie bock dier Stad, gedateerd den 16 Augustus 1790, inhoudende, „ dat op het voorgedragene ter ver-, „ gaderinge door de Stads Advocaat Fiscaal opzigtlijk de

„ onrustige bewegingen welken alhier door het verblijf
 „ van den Heere HOOF T, logeurende bij den Heer T.
 „ TIDDENS worden veroorzaakt, hebben H. Hren. Bur-
 „ gemeesteren en Raad na gehouden deliberation verstaan
 „ dat aan den Heere HOOF T zal worden te kennen gege-
 „ ven, dat zijn verblijf in deeze stad aan Hun Ed. Achtb.
 „ niet aangenaam is, maar dat Hun Ed. Achtb. verwachten
 „ dat de Heer HOOF T zig niet langer in deeze stad en
 „ diens jurisdictie zal ophouden, maar op heden zig van
 „ daar begeeven.”

„ En zal extract deezes door den stads Advocaat-Fis-
 „ caal aan den Heere HOOF T worden ter hand gesteld.”
 enz.: 't spreekt van zelf welke partij onze grijsaart op het
 ontvangen van dit bevel nam; hij vertrok, en ter dier ge-
 legenheid kwamen zeer scherpe versen te voorschijn, die
 wij ons niet veroorloven onzen Leezer medetedeelen.

Bij zijn vertrek uit *Deventer* voornocmd, nam hij zijne
 intrek bij den Edelen Heere ZUYLEN VAN NYEVELD
 buiten *Deventer*, bij wien hij agt dagen vertoefde; ver-
 trok voords naar zijne bloedverwant den Graave van
 TWINCKEL, alwaar hij wederom agt dagen veroleef,
 waarna hij andermaal de reis naar *Loenerflood* aannam met
 voornemen om niet weder andere gewesten van ons Va-
 derland met zijne tegenwoordigheid te vereeren; een vol
 jaar woonde hij vervolgens te *Loenen*, in welken tijd zijn
 boersch, maar geliefd buitenverblijf de *Stolp*, tot zijn ver-
 blijf toebereid werd: aldaar hield hij zig bezig met het een
 en ander den landbouw en veeteelt betreffende, alwaar ook
 niet zelden veele braave *Amstellaaren* hem kwamen bezoe-
 ken, vooral op zijn' jaardag, als wanneer er tevens eene
 menigte van versen, ter zijner eere vervaardigd, in 't
 openbaar verkocht werden.

Een gedeelte van den zomer en kort na zijne terugreize bijna geheel het jaar, sleet onze dierbaare Burgervader gemeenlijk te *Loenerflood*, meergemeld, op de *Lustplaats (Valkenheining)*, van zijne Zuster voornoemd, van welke hij eene buitengemeene vriendschap heeft genoten, overeenkomstig het beminnelijk karakter van deeze Dame, die ten voorbeelde voor haare kunne verstrekt; wier godvrucht en menschlievendheid roemenswaardig zijn, en die een onbepaald vertrouwen op God stelt, hebbende ten gewoone spreuke *de Heere regeert*; 't was ook bij die waarlijk edele Dame dat ik het geluk had onzen overledenen Grijsaart, op zijnen jongstledenen verjaardag, een vers, bevattende de hartlijke wenschen van cenige batavische vrouwer, voor zijn lang en gezond leven, en wegneeming van het geen hem nog verdriette, mogt aanbieden; maar 't was ook aldaar dat hij, weinig tijds daarna, (den laaften Augustus deezes jaars, 1794,) door een verval van levenskrachten, aanval van jicht, en eene, schoon niet geweldige, beroerte, den geest gaf, in den ouderdom van 78 jaaren, 2 maanden en 8 dagen — hij ging tot zijnen God, alwaar hij onder het genot der eeuwige gelukzaligheid zijne kinderen verwacht.

Zie daar, waarde Landgenooten! een beknopte levenschets van den besten Burgervader; van een' man, nederig, menschlievend en vriendlijk; die met spreekende daaden beled dat alle menschen gelijk zijn, zo zij gelijklijk deugdzaam mogen genoemd worden; een man zo spaarzaam en maatig in zijne levenswijze (*) als milddaadig voor de armen; een

---

(*) Zeldzaam gebruikte hij over tafel anderen drank dan bier; een glas regenwater was in alle gevallen van onttfelenis zijn gewoon hulpmiddel; zelf droeg zijn lijf bediende bestendig eene zekere hooveelheid daar van bij zig, in die hagchelijke omstandigheden, waar-

trouw, eerlijk en oprecht man; een man van eenvoudigen maar hartlijken Godsdienst; een onverzettelijk voorstander der vrijheid; onvermoeid waakzaam voor 't heil van land en kerk; een man, wegens dat alles, van alle braaven be- mind; om wiens dood in 't openbaar door duizende Bataaven tekenen van hartlijke rouw gedragen is; een man, met één woord, die een engel in menschlijke gedaante was.

Om geene ongegronde redenen werd het dierbaar over- fchot niet in het familiegraf te *Amsterdam* overgebracht; maar, den 3 September eerstvolgende, des avonds omtrent 9 uren, met het kleine Staaten jagt, gevoerd, over *Nieu- iverfluis*, naar *Loenen*, en ten volgenden dage, des mor- gens ten 5 uren, te *Vreeland*, in de kerk, in het graf van den Heere hier plaatse, bijgezet: het lijk werd gedra- gen door twaalf liverebedienden, en twee tuinlieden, en werd alleenlijk vergezeld door den Graave van TWIKKEL, en den Heere HOÖFT VAN VREELAND.

Wilden wij hier eene opgave doen van de menigvuldige foorten van afbeeldingen, welken van onzen waardigen Burgervader voorhanden zijn; van de talrijke Monumenten die voor hem zijn opgericht, en nog werkelijk opgericht worden; van de gezangen die ter zijner eere vervaardigd zijn, zeker wij zouden nog een gantsch boekdeel met eene voldoende opgaave daarvan kunnen vullen — beter derhalven gesaangaande niets dan te weinig gezegd.

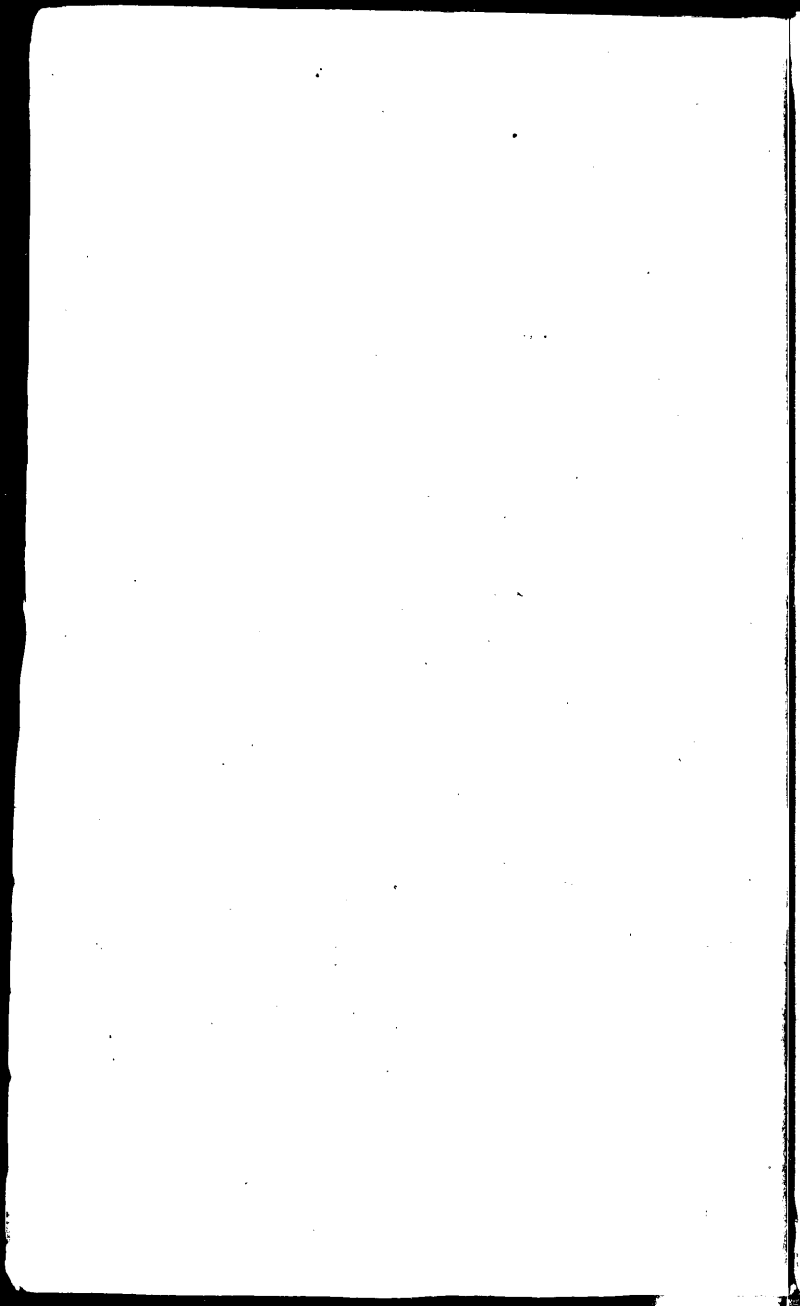
in de Grijsaart zo veel te lijden had, gelijk hij er zig op het Raadhuis meer dan eens van heeft moeten bedienen — om veele en gewigtige redenen verkoos hij zijn geliefd water niet te ontvan- gen dan uit de handen van zijnen vertrouwden lijfbediende boven- doeld; voor wiens onvoorbeeldige trouw, den beminnelijken Grijs- aart betoond, God hem in tijd en eeuwigheid belpene.

JSAAC VAN GOUDOEVER.

*Dit 't beeld ons Amstellaars, die, ry van eigenbaat ;
Volprijig heeft gezorgd voor't heil van Stad en Staat ;
Het recht der burgers stufde in spyt van dien weênstregde ;
Die voor geen hoogheid zwichtte en voor't geweld niet beefde ;
Een gryze Vryheids zoon, die't wetboek heerschen liet —
Goudoever is't dien men hier ziet .*

ISAAC VAN GOUDOEVER.

Hebben wij eene gallerij aangelegd ter verzameling van de afbeeldingen der voornaame Nederlandsche mannen en vrouwen, en welke gallerij derhalven tevens ten eerezuil voor ons dierbaar Vaderland zal verstreken, daar zij, om zo te spreken, met de stukken zal bewijzen dat onze Republiek vruchtbaarder is dan eenig Land des werelks, in doorluchtige helden, schrandere staatsmannen, en beroemde kunstenaars; vruchtbaarder, naamlijk, in vergelijkinge van het zo kleine plesken gronds dat zij beslaat, gezien tegen de uitgebreidheid ook van den minsten der overige Staaten; hebben wij zulke eene gallerij aangelegd, en in welken aanleg onze tijd- en land-genooten een zeer zichtbaar genoeg neemen; wij zouden zekerlijk de wezenlijke verdiensten van dezelve uit het oog verliezen, plaatsten wij er den achtenswaardigen Grijsaart, met wiens naam dit blad aan 't hoofd pronkt, niet in; hij heeft eene plaats in onze verzameling verdiend, door zijne edele, zijne belanglooze vaderlandsliefde; door zijne onverwrikbaare standvastigheid in het dringendste gevaar waarin *Amsterdam*, en met die beroemde wereldstad, geheel het Vaderland, zig bevond; geene *Pruisfische* krijgsmagt van buiten, ook geene dulle en domme partijzucht van binnen, heeft hem een lijnbreed uit zijnen stand kunnen doen wijken; de zaak die hij op zig genomen had te verdedigen, en die hij ook met geheel zijn hart omhelsde, bleef hij getrouw, in spijt van allen geweld, of dreigementen, en ter beschaaminge van allen die, om de taal der Theologanten te gebruiken, slechts mondbelijders toonden te wezen; de braave GOUDOEVER had zijn hart het Vaderland gewijd, en

2 I S A A C V A N G O U D O E V E R .

had ook zijn leven voor hetzelfde veil — hij stond als een rots, en trotseerde de woedende baaren van den oceaan der heerschzucht; waarom zeker dichter op 's mans agt- en- zeventigste verjaardag, *Nederland*, hetzelfde spreekende ingevoerd hebbende, met recht, tegen hem laat zeggen:

Grijze zoon! ik ben verheugd

Dat gij 't licht nog moogt genieten;

(Schoon uwe onbevleete deugd,

Deelen moete in zielsverdrieten;)

Want gij, braave, grijze Zoon!

Zijt een paerel aan mijn' kroon.

Onze gallerij met het afbeeldzel van deezen onwaardeerbaaren *Amstellaar* en andere getrouwe Patriotten, in hoedanigheid van helden, of staatsmannen verrijkt hebbende, zal dezelve den nakomeling doen zien, welke lieden het waren, op wie de partij van 't Hof, in onze jongste beroerten, haar vuilen zwadder zo onbezonnen heeft uitgebraakt, toen zij, door buitenlandsche krijgsmagt gesterkt, den toon sloeg van een snaar, die, zonder de gezegde versterking, weldra stuk gesprongen zoude hebben — wie ondertuschen, verschrikt door dit geluid, (en 't kon indedaad vrij grouwzaam in de ooren donderen,) zig door de ontwijking beveiligd moge hebben; hoe ook de stralen van den staats banbliksem door de Republiek heen hebben mogen snorren, onze Grijsaart, de kloekmoedige en standvastige GOUDOEVER, heeft noch den donder der verschrikkinge gevreesd, noch zig het heerschend vermogen onttrokken; maar heeft blijven staan gelijk 't een' Batavier voegte staan, die zig veilig acht in de armen van de Deugd; zig verlaat op de rechtvaardigheid van zijne zaak, en wiens kloekmoedigheid ongevraagd wordt door de innerlijke bewust-

heid dat de Almagtige zijne bedrijven goedkeurt, om dat zij in den hoogsten graad pligtmatig zijn,

ISAAC VAN GOUDOEVER dan werd geboren den 29 Augustus des jaars 1712, te *Amsteldam*, en niet te *Amersfoord*, gelijk men in eenige der veele jaar-en eere-zangen, voor den waardigen Grijsaart vervaardigd, gesteld vindt; onder anderen in één, gemaakt door zekere Dame, CORNELIA VAN LIXMOND genaamd, en waarin onze Grijsaart in deugd naast BARNEVELD, dat ontfervelijk Nederlandsche slagtoffer van Staat, wordt geplaatst: schoon de lofsijke Dichteres hebbe mogen dwaalen in de geboorteplaats van het waardige voorwerp haars zingens, daarin zeker heeft zij niet gedwaald; de grijze BARNEVELD, die van het schavot in de armen van den rechtvaardigen God is overgegaan; die, niet-tegenstaande zijn hoofd door een' beul is afgeslagen, eene onverwelkbaare eer voor zig zelve, en eene nooit genoeg te verfoejene schande voor zijne vijanden nagelaten heeft, de grijze BARNEVELD, was een zoon der Deugd, en de grijze GOUDOEVER was één zijner broederen.

Alle dwaalingen hebben zekerlijk eene aanleidende oorzaak; die van de dwaaling der genoemde Dichteresse, omtrent de geboorteplaats van onzen waardigen GOUDOEVER, ligt daarin, dat zijne Ouders *Amersfoorders* waren, gelijk ook het meerder deel van 's mans geslacht zig nog ter dier stede bevindt; jammer is 't onderschen dat gezegde mislag in de verzen, die anderszins ongemeen schoon zijn, gevonden wordt — van dit dichtstuk zijn alleenlijk eenige weinige afdrukken onder de vrienden des overledenen voorhanden, en is nimmer voor het algemeen gedebiteerd; de Dichteres schonk er den Grijsaart een op wit satijn gedrukt, en achter glas, in eene overheerlijke vergulden lijst gezet.

De Ouders van den Heere GOUDOEVER waren dan, gelijk gezegd is, *Amersfoorders*, zijnde aldaar in den hoogsten burgerstand geplaatst: zij verwekten in hun huwelijk verscheiden kinderen, van alle welken thans slechts nog twee dochters in leven zijn, beiden voorbeelden van Godsvrucht, beminneijkheid van gedrag, en verstandige

voorstanderesfen van de zaak des Vaderlands; dat is de zaak der Vrijheid, waarom men met reden mag zeggen, dat de braave Vaderlander, GOUDOEVER, in die zijne twee zusters nog onder ons leeft, offchoon de dood hem ook aan onze zamenleeving onttrokken hebbe.

Reeds in zijne vroege jeugd wierp het levendig vuur der deugd dat in zijn harte brandde, eenige sprenkiens naar buiten, zeer zichtbaar in zijne kinderlijke bedrijven; die, overecomstig zijne nog niet ontzachtelde vatbaarheden, wel weinig aanmerkelijk waren, maar evenwel tot zo veele aangename voorboden verftrekten, dat uit deezen spruit, spaarde de dood hem, een ftam zoude opwasfen, die het Vaderland eere, en der zamenleevinge zielsgenoegens zoude verschaffen.

In gevolge deeze voortreffelijke aanlagen, liepen de kinderjaaren van onzen Grijsaart ongetoord voorbij; zij liepen voorbij onder het genot van de aangenaamfte tevredenheid, van de liefde zijner braave Oufeten, en van de achting van allen in wier handen hij, ter vorminge van zijn hart en verftand, gesteld werd — de pligbtetrachting is bij GOUDOEVER, van zijne kinderjaaren af, het hoofdvoorwerp zijner bemoeijngen geweest.

Nu jongeling geworden zijnde, onderwierp hij zig geleidelijk aan de keuze zijns Vaders, die hem, tot ondersteuning, op zijn comptoir, (hij was een handelaar in wijnen,) plaatfte; en zig dien keus ook niet beklaagde, ter oorzaake van den onvoorbeeldigen ijver, naauwkeurigheid en fchranderheid, waarmede zijne zaaken door den deugdzaamen jongeling waargenomen werden: nog geene vijftien jaaren bereikt hebbende, hield deeze reeds het grootboek, dat zekerlijk niet weinig zegt — in verdere jaaren bepaalde hij zig ook bij den gemelden handel, voor zijn eigen bestaan, en heeft denzelven tot bijna twaalfjaaren vóór zijnen dood ter hand gehouden, toen hij verkoos zonder beroepsbezigheden het overige van zijne dagen te ftjten, in het dankbaare genot van de zegeningen zijns Gods.

Ten strengften aan zijn Comptoir verknocht, bleven hem weinig uurtjens van uitfpaning over, en die weinigen bragt hij door met wandelen; maar voornaamlijk,

en vooral in lateren tijde, met het leezen van fraaie werken, derhalven in het verder beschaaven van zijn verstand: als men nagaat welk een voorbeeldig getrouw vriend van zijn Vaderland de waardige GOUDOEVER geweest is, en na ontvangene verzekering dat hij zulks van zijne eerste jaaren van ondersheid af was, zal men zig niet verwonderen, dat hij met het onderzoeken der geschiedenisfen van Nederland in 't algemeen, en van zijne Vaderstad in het bijzonder, een voornaam gedeelte van zijnen leeslust voldeed: op dien weg leerde hij de rechten van den burger kennen, en die kennis heeft in latere tijden zijne besluten zo groot eene vastheid bijgezet, dat zij niet uit hunne plaats verwrikt konden worden; die zelfde kennis maakte GOUDOEVER, in vervolg van tijd, derhalven, ook tot éenen der waardigste Colonellen van de *Aust-Idamsche Schutterij*; want meer dan te bejammeren is het dat in Nederland, een Land waarin zo veele kundige mannen gevonden worden, dikwijls de gewichtigste posten ter bekleedinge opgedragen worden, aan wezens daartoe geheel niet geschikt, en die men derhalven alleenlijk, om redenen welken niet in aanmerkinge behoorden te komen, of begunstigt of vereert; het gevolg van deeze berispelijke handelwijze is ook, dat men niet zelden bij ons ziet, hoe een amtenaar, of hij die eene waardigheid bekleedt, zig in doods verlegenheid bevindt, wanneer hij, in voorvallen van aangelegenheid, of zijn amt, of zijne waardigheid moet doen gelden; zulk een onwaardig gunsteling kan, in eene aanzienlijke post gesfeld zijnde, alleen de oorzaak weezen dat zijne onderhoorigen in de beklaagenswaardigste omstandigheden gestort worden — al ligtlijk, bij voorbeeld, wordt deeze of geene man van aanzien, tot de waardigheid van Colonel der Burgerije verkozen, niettegenstaande die man, behoudens hij zeer braaf kan weezen, naauwlijks doorzigt genoeg heeft in de zaken zijns beroeps, wel verre dat hij de regeeringsform van Land en stad, de rechten en pligten van den burger zoude verstaan, en zig in die moeijelijke taak geoeffend hebben; maar wat is het gevolg van zulke eene keuze zodra de

man in zijne waardigheid moet handelen? niet anders dan verwarring, welke ook zekerlijk de nadeeligste gevolgen na zig moet slepen: hoe zeer kwamen onze Grijsaart zijne vergaerde kundigheden niet te pasfe, toen in onze jongsledene trouwelen de zaaken daarheen gestuurd werden, dat de schutterij weder in haaren rechten stand gebragt wierd, en derhalven nu niet meer zoude zijn een corps gewapende lieden, dat gewoon was, op gezette uren, in de grootste wanorde, langs de straaten te fukkelen, en alleenlijk dan betoonden uit moedige mannen te bestaan, wanneer er tegen een Compagnies ham, zwaare osferib, vette kaifshorst, een berg Compagnies kaas en brood, benevens een stapel biervaten, of legio volle wijnsfleschen gestreden moest worden — punctum.

Wat het karakter van GOUDOEVER betreft, hetzelfde was in alle deelen beminnelijk, gelijk uit het geen wij op de voorgaande bladzijden aangetekend hebben, reeds overtuigende is optemaaken: had de dichteresfe bovengemeld reden gevonden om, den Grijsaart toezingende, van haar hart te zeggen:

Met ziet de lauwrn die uw schedel overlaaden,

De lauwrn die de hand der Ieliewitte Deugd,

Om uwen blonden kruin reeds slingerde in uw jeugd;

Niet minder reden had zij om hem, wat zijnen verderen leeftijd betreft, te noemen,

Der armen toeverlaat, der weezen onderftand,

De marmren steunpilaar van 't zinkend Vaderland,

De oprachtste en trouwste vriend, de kroon der grijze hairen,

Wat kunnen wij hier bijvoegen! GOUDOEVER was in alle deelen een braaf en beminnelijk man; en dit fluit alles prijswaardigs in.

Erst in het zeven-en-dertigste jaar zijns ouderdoms werkte de liefde krachtig genoeg op zijn hart, om hem het huwelijksjuk te doen opneemen: hij trouwde in de maand Mei des jaars 1749, met Mevrouw AGNETHA FERMINA DE LANGE, Dochter van den Heere de LANGE, mede een voor-naam handelaar in wijnen, te *Amsterdam*: den geruimen tyd van veertig jaaren heeft hij met deeze zijn hartvriendinne oeffreedzaam en gelukkig huwelijk beleefd; niet gelukkig evenwel ten opzichte van kroost: GOUDOEVER verwekte in zijn huwelijk twee dochters, van welken de oudste op haar zevende jaar overleden is, en de andere niet langer dan zes weeken geleefd heeft — hoe gaarne hadden de weldenkende *Amsteldammers*, een' zoon, of meer zoons, dien zo waardigen Vader zien opvolgen, zo wel in deugd, als vaderlandsliefde! dan dit heeft der Voorzienigheid niet behaagd.

Na eene echtverbinding van veertig jaaren, gelijk wij reeds gezegd hebben, overleed de Echtgenoot van onzen Grijsaart, in de maand Maart, des jaars 1789: dit verlies trof zijn gevoelig hart met de grievendste droefheid; de Godsdienst alleen, de beminlijkste onderwerping aan den altijd heilbewerkenden wille van den Almachtigen, was vermogend genoeg, om zijne traanen te droogen, en zijne smart te leenigen.

Het bekendeloflijke karakter van den Heere GOUDOEVER, had ten gevolge dat men in het jaar 1752 of 1753, bij gelegenheid van eene vacature onder de Capiteinen van de *Amsteldamsche Schutterij*, het oog op hem liet vallen; hij ontrok zig ook niet aan die keuze, nam de waardigheid aan, en bekleedde dezelve in allen deele met roem, offchoon de tijdsomstandigheden, als toen, niet vereischen om zijne manschap te kunnen toonen, welk een getrouw Vaderlander den staf, waaronder zij waakten, aanvaard had; deeze eer was voor onzen Grijsaart tot een volgenden tijd bewaard; tot dien tijd naamlijk waarin Nederland door de grouwzaamste verdeeldheid geschud is geworden, en waarvan wij nog de naweeën gevoelen.

In den jaare 1773 werd de braave GOUDOEVER aangezocht tot het bekleeden van de waardigheid van Collonel der gezegde Schutterije; doch naar geene hoogere eer verlangende, en de bezwaaren isfen dier waardigheid inzien-

de, (welken hem, daar zijne jaaren reeds aan 't klimmen waren, nog gewigtiger voorkwamen,) weigerde hij aan het verzoek te voldoen, gelijk hij ook meermaals, bij herhaalde dringende verzoeken daartoe, bleef weigeren; doch na men hem met kracht van vaderlandsche taal, het nut dat voor de Vrijheid en den Burger gelegen was, in een' man van zijne deugd, vaderlandsliefde, en kunde, den Krijgsraad te zien helpen spannen, ver- toond had, gevoelde hij zig niet bekwaam langer te blijven weigeren; hij aanvaardde dan de waardigheid voornoemd, en heeft dezelve in het moeijelijkste tijd- perk met den grootsten lof bekleed, derhalven, van dien tijd af, zelf, om zo te spreken, aan eenen onver- gankelijken eerezuil voor hem gebouwd, waarvan de volgende slaauwe trekjens ten bewijze dienen.

Toen in den jaare 1786 de Stadhouder, WILLEM DE VIJFDE, had kunnen goedvinden, de steden *Hat- tem* en *Elburg* met Staaten-krijgsvolk te dwingen, was 't onze waarlijk edele Grijsaart, die, den waaren aart van dat gedrag beseffende, en de gevolgen voor de Vrijheid en het recht der burgeren daarvan voorzien- de, aandrang om eene bezending desaangaande uit het collegie van Collonellen en Capiteinen der *Amsteldam- sche schutterije* aan Heeren Burgermeesteren te doen: (dit geschiedde 8 September :) de commissie werd ge- last te zeggen: „Hoc Collonellen en Capiteinen, met „aandoening vernomen hebbende, dat in *Gelderland* „besloten was, de burgerlijke verschillen, met mili- „tair geweld te beslechten, en dat de Heer Capitein „Generaal der Unie daarop zig had getoond zodanig „*actif*, dat hij de steden *Hattem* en *Elburg*, daad- „lijk door de troupen van den Staat had doen innee- „men, zig verplicht hadden gevonden, aangezien de „algemeene vreeze, dat men welligt met zodanige „nu gedeclareerde sentimenten, de troupen van den „Staat zoude kunnen gebruiken, ter invasie van deeze „onze Provincie;” Hun Wel. Ed. Gr. Achtb. met schuldig respect te moeten verzekeren, van het volle vertrouwen dat Collonellen en Capiteinen stelden in Hunner Ed. Achtb. vaderlandsche trouw, hoogst-

wijze directie, en volvaardige bereidwilligheid, ter verdediginge van s' Lands hoogheid en territoriaal recht, tegen elk die daarop eenigen aandrang zoude willen doen.

„ Dat zij Collonellen en Capiteinen, ” dus luidt een verder gedeelte, van deezen voordragt; „ ook om „ ter hunner verantwoording bij de ingezetenen de- „ zer stad, te toonen, dat zij zig deeze zaak wel de- „ gelijk aantrekken, en geenzins inactief zijn, ver- „ klaaren gereed te weezen, al wat in hun is, „ te zullen toebrengen tot soutien van Hun Ed. Gr. „ Achtb. genomene of te nemene resolutien, ter be- „ waaringe van de algemeene rust, zo binnen als „ buiten deeze stad, en de orders van Hunne Ed. Gr. „ Achtb. daaromtrent zouden afwachten en opvol- „ gen ” — ieder Leezer van gezonde hersenen, zal wel beseffen van welk een gewigt deeze stap van Col- lonellen en Capiteinen, en hoe schrande dezelve over- legd was; terwijl men pligtmatig alle onderdanigheid en overgegevenheid aan den wille van Burgemeesteren betuigde, bond men hun tevens de handen, in het ge- vreesd te vallen tot de handelwijzen van den Stadhouder, en waarfchouwde men hun waarvoor zij zig te wach- ten hadden, wilden zij de gewapende burgerij de rechten van Land en volk niet met kracht en nadruk tegen hen zien verdedigen — Burgemeesteren begreepen zekerlijk ook wel wat het eigenlijke oogmerk der bezendinge was; doch durf- den 'er niets van laten blijken, maar betuigden hun genoeg over het gedrag van Heeren Collonel- len en Capiteinen, en het ontvangen van de luisterrij- ke commissie, uit hun midden aan Burgemeesteren ge- zonden.

De Burger-krijgsraad, aangemoedigd door den bij- stand van zulk een ijverig en tevens bedaard Vader- lander als onze GOUDOEVER, besloot tot het oprich- ten van een defensie-wezen in *Amsteldam*; voorwaar eene loflijke en hoogstnoodige zaak in zulken critiquen tijd als wij toen beleefden; eene tijd waarin het on- bedacht betrouwen op hoogere standen eene misdaad konde genoemd worden, vooral daarom, dat de Stad-

houder tegen de poogingen des volks was; (mogelijk niet uit zig zelve, maar op raad en aandrang van anderen in zijne environs, aan welke anderen hij wel voornaamlijk zijne ondergaane verdrietlijkheden te danken heeft,) en hij ondertusfchen den onbepaaldsten invloed op die standen had — eene deputatie van Capiteinen verfechen ten huize van onzen eerwaardigen Grijsaart, om hem het ontworpen plan bovengemeld bekend te maaken; en wie zou anders hebben kunnen verwachten van een' man van zijne deugd, burgertrouw en vaderlandsliefde, dan dat hij 'er terftond zijn zegel aan gehangen zoude hebben? — zulkz gebeurde ook, en de weldenkende GOUDOEVER beftoot oogenbliklijk tot het doorzetten van dat ontwerp bij Burgemeesteren: eene commissie naar Hun. Ed. Gr. Achtb. werd daartoe benoemd, en onze beminnelijke Vaderlander ftelde zig aan 't hoofd derzelve: dit was genoeg ter verzekeringe dat Burgemeesteren niet zouden kunnen weigeren het burgerlievend ontwerp goedtekeuren, waaraan de uitkomst ook beantwoordde: 'er werd een Defensie-wezen bepaald, en door Burgemeesteren daartoe benoemd, de Burger-Collonellen, voords uit de Capiteinen de Heeren NOBEL, JAGER, VAN HOGENDORP, VAILLANT, en VAN SON — deeze luisterrijke vergadering hieldt voords haare zitting in de *Doelen*, op de Garnaalmarkt — met aandoening geheugt mij, hoe dikwijls ik den gadcloozen Vaderlander en Burgervriend, die luisterrijke en heilzaame vergadering heb zien verlaten, als bukkende onder den zwaaren last dien hij, in zulk een tijd van verdeeldheid, zijne schouderen voelde drukken; nog geheugt mij hoe hij door een schaare ging van toegevoelide nieuwsgierige stadgenooten, allen met de eerbied op 't gelaat, en zig met den hoed in de hand in twee drommen gefchaard hebbende, om den alles waarden Grijsaart. . . . maar nog geheugt my ook hoe, toen de ommekeer van zaaken nabij was, een schoftig laag gemeen, den dierbaaren vriend van zijne en hunne Vaderstad, begrijsde; hoe dat gemeen. . . . dan 't is geen tijd van toornen; gelukkig hij die zig kan bedwingen!

Toen Amstels Patriotsche burgerij in 't begin van 't jaar 1787, begreep hoe nuttig het zoude weezen dat de openstaande Officiersplaatfen bekleed werden, op dat iedere compagnie in haar geheel zoude weezen, waren 'er eenigen in den Krijgsraad weiken die pooging tegenstreefden; doch onze waardige GOUDOEVER bleef zijne grondstellingen getrouw; hij, de zaak des vaderlands geheellijk toegedaan, en geene inzichten van eigenbelang hebbende, begreep dat een lichaam geene gezonde werkingen kan verrichten, zo het niet in zijn geheel is, en stemde daarom in de aanstellingen ter vervulling van de plaatshebbenden vacatuuren, in spijt van allen die zijne loflijke oogmerken desaangaande laakten.

Den 14 Februarij des jaars 1787, gaf onze getrouwe Vaderlander zijn woord tot het lidmaatschap van de toen bestaande vaderlandfche societeit, welke door het aanwinnen van zulk een lid niet weinig in luister toenam: twee dagen daarna, (den 16.) verscheen de achtenswaardige Vaderlander voor het eerst in gemelde societeit, en werd aldaar met een algemeen genoegen, dat zo groot als luidruchtig was, ontvangen.

Haarlem had den 17 der laatstgemeide maand ter Vergaderinge van Hunne Ed. Gr. Mog. eene propositie gedaan, om het garnisoen in 's *Haage*, ter meerdere beveiliginge, te versterken; vijf- en twintig notabele ingezeten van *Amsteldam* vervoegden zig ten huize van de toen regeerende Burgermeesters BEELS en DEDEL, met verzoek, van tot de propositie van *Haarlem* te willen toetreden, en ten volgenden dage presenteerde onze Grijsaart, (het gewigt deezer propositie inziende,) vergezeld van bij of in de zestig Officieren van de burgerije, in Burgermeesters kamer een request, door gemelde Officieren en een aantal andere lieden ondertekend, strekkende ten fine als boven: de Requestanten werden vriendlijk ontvangen, en het besluit van den Raad werd, overeenkomstig het verzoek, genomen.

Het één en ander tot dus verre reeds bijgebragt, toont hoe ijverig de braave GOUDOEVER de zaak der Vrijheid ter

harte heeft genomen; zeker de dierbaare Grijsaart behoorde niet tot die Patriotten welken den Vaderland alles goeds wenschen, en brandend naar eene verbeterende verandering verlangen, maar terug keeren, zo dra 'er handen aan 't werk geslagen moeten worden; dan zijn 'er honderde reflexien te maaken, op amt, gezin, geslacht, goederen, naan, gevoigen, en wat dies meer zij.

Den 23 eerstvolgende was 'er comparitie in de *Doelen* reeds g'eeneid, onder de leden van het Defensiewezen; aldaar werd gedeliberceerd over verscheidene punten, waarop vroedschapsvergadering stond belegd te worden, onder anderen inhoudende om alle voorhanden zijnde societeiten en genootschappen te vernietigen; om het corps van den Rhijngraaf VAN SALM afiedanken, enz. het eerstgemelde althans, sreed zeer tegende oogmerken van het patriotismus; de braave GOUDOEVER richtte derhalven alles daarheen, dat den 25. (zijnde zondag,) in verscheidene wijken, de manschappen, tegen des anderen daags, voor het Stadhuis ontboden werden, die ook aldaar compareerden; tevens verscheen er de Vaderlander GOUDOEVER aan het hoofd van vijf-en-negentig Burgerofficieren, en in Burgemeesters kamer toegelaten zijnde, verzochten zij, door den mond van onzen eerwaardigen Grijsaart, dat men de punten ter deliberatie gelegd zullende worden, zoude declineeren; de meerderheid der stemmen waren tegen dit verzoek; doch de braave Burgemeester HOOFD, verzekerde onzen Grijsaart en zijne medeverzoekeren, de burgers te zullen bijstaan, en zijn grijs hoofd voor het heil der burgerije veil te hebben; waarop de commissie door die taal verrukt, op haare beurt, ongeacht de tegenwoordigheid van de Heeren DEDEL en BEELS, (de vierde Burgemeester was absent,) den Burgervader HOOFD onverwrikbaaren trouw zwoeren — des middags, na geeindigde deliberatie van de vroedschap, verscheen onze eerwaarde Grijsaart met zijn commissie weder ten raadhuize, en gedroeg zig verder in die zaak gelijk 't een standvastig vaderlander betaamt, en gelijk, ter zijner eere, in verscheidene verhaalen van dien tijd nagelagen kan worden.

Intussehen bleef de braave GOUDOEVER ook de drukke bezigheden van het defensie-wezen onvermoeid waarnemen: den 6 Maart (1787) benoemde de Raad eene commissie om, van zijner wege, die bezigheden te ondersneuen, of liever te bespieden; de daartoe benoemde Heeren waren, ELIAS, HUIDECOPER VAN MAARSSVEEN, ABBEMA, en TEMMINK, geadfisteerd door den Secretaris VAN PABST; ten tweeden dage verscheenen die Heeren reeds ter vergadering van het aanzienlijk Collegie meergemeld — Thans had onze GOUDOEVER het ongenoegen dat hij, eenen kriegsraadsvergadering, tegen den 21 eerstvolgende, belegd willende hebben, daarin door zijne mede Collonellen en anderen, gecontrarieerd werd; echter wist de Grijsaart zijn oogmerk doortezetten; want op gezegden dag werd in de daad kriegsraad gehouden, maar in de *Doelen*, aangezien Heeren Burgemeesteren, (de burgervriend HOOFF uitgezonderd,) het verschil tussehen Collonellen vernomen hebbende, geweigerd hadden, den sleutel van de gewoone kriegsraads-kamer op het Stadhuis, te geeven; 't geen echter, gelijk blijkt, onzen Grijsaart niet heeft kunnen doen afzien van zijn oogmerk; ook zelfs na hij, benevens den Capitein GALE ISAAC GALES, door den Deurwaarder STOPENDAAL, van wegen het Hof, desaangaande geëxploiteerd ware geworden, op klagte van de overige Collonellen over het onrecht hun in hunne waardigheid, en meerderheid van stemmen, aangedaan; onze GOUDOEVER en zijn mede-geëxploiteerden appelleerden voor den Hoogen Raad, en aldaar is de zaak blijven hangen — in gezegden kriegsraad werd, onder anderen, onze braave Vaderlander aangesteld in eene commissie, ter handhavinge van der burgeren rechten en vrijheden, zo wel bij de stad als bij de Provinciaale Staaten.

Zie daar genoeg aangetekend om te doen zien op wat wijze de waarlijk edele GOUDOEVER zig in die haghelijke tijdsomstandigheden heeft gedragen; zodanig gedroeg hij zig ook in het gantsche verder beloop der volksbewegingen, naamlijk altoos als die zig geheel het geluk zijner stadgenooten en het herstel der vrijheid had toegewijd — geene tegendruisfchingen kon-

den hem ontmoedigen, geene bedreigingen konden hem verschrikken; vertrouwende op God en de rechtvaardigheid zijner zaake, vreesde hij niet; ook zelfs bij de zogenaamde *gezegende* omwenteling, bleef GOUDOEVER zig zelve gelijk; echter heeft hij de bezigheden van zijne gewigtige posten niet tot dat *onzachtlijk* tijdstip toe mogen blijven waancemen: op zekeren dag, in het Defensiewezen zijnde, kreeg hij een ongemak aan zijn been, veroorzaakt door een togt die er opgevallen was, dat hem noodzaakte zijne kamer te houden.

Dit dan, waarde Leezert is de levensschets van een' man, die, zijt gij een waar Patriot, uwe hoogste achting verdient, en die gij tot uwen dood toe in zegening moet gedenken.

De Grijsaart stierf op den 11 September des jaars 1793, in den ouderdom van ruim 81 jaaren, aan een verval van levenskrachten; zijn sterven was als zijn leven geweest was; naamlijk voorbeeldig: met eene bewonderenswaardige bedaardheid van Geest, gevoelde hij de Aarde zijne voeten ontzinken, beval zijn Vaderland aan de bescherminge Gods, en ging zachtlijk over, uit het gewoel der menschen, in de zalige chooren der Engelen, om daar zijnen God tot in eeuwigheid te looven.

Den 17den eerstvolgende, werd het lijk van den onsterfelijken Grijsaart bijgezet, in de *Oude zijds Kapel*, hier ter stede.

Talrijk zijn de afbeeldingen die van hem in prent uitgaan, als mede de eerezangen, en jaarverzen waarmede hij uit den boezem der Amsteldamsche Patriotten begroet is: een klein gepuncteerd portrait van den waardigen Grijsaart, ziet het licht, met het omschrift: ISAAC VAN GOUDOEVER, OUDSTE COLLONEL VAN DEN BRAAVEN AMSTELDAMSCHEN BURGERKRYGSRaad, in medaillon; nog een ander van dezelve grootte en 't zelfde formaat, ook met het hetzelfde omschrift, beiden voords omgeven met een bloemkrans, en het eene met rondsom uitschietende zonnestraalen: een andere afbeelding, in een ovaal, is overheerlijk gepuncteerd door den Heere F. PFEIFFER, en heeft tot onderschrift: ISAAC VAN GOUDOEVER *Collonel van*

't witte Regiment der Amsterdamsche Schutterij 1787: nog een grooter, en dat alle anderen overtreft, is vervaardigd door den beroemden VINKELBS, naar 't schilderij van den uitmuntenden Kunstschilder EKELS, en welk Schilderij ook de Vergaderkamer van het Defensiewezen versierd heeft; voeg hier bij de Afbeelding waarmede wij deeze levensbeschrijving van den waardigen Vaderlander hebben doen pronken — meer dan één Monument heeft de Graveerkunst voor hem opgericht; in een van dezelve, van klein formaat, is hij, als een tweeden HOOFD, naast dien dierbaaren Burgervader geplaatst, met dit onderschrijfen:

Zie hier twee Grijsaarts, duur verpaid,

Aan 't ware heil van Nederland.

In een ander ziet men zijn omkranst afbeeldzel voor een colomswijs outaar, waarvan een levendig vuur opgaat; aan zijne linkerhand staat een antiek vrouwenbeeld, houdende in haar rechterhand een zwaard, opwaards gekeerd in de vlamme en rook, die van het outaar opgaan; in haar linkerhand heeft zij een vredepalm: op eenen afstand van haar, ziet men een gedeelte van een Leeuw, houdende zijn poot op het wapenschild van *Amsteldam*; voor haare voeten liggen de Handvesten van die stad, en eene half opgerolde kaart derzelve; ter rechter zijde van het portrait, en schuin boven het zelve, ziet men eenig oorlogstuig, onder anderen zeer zwaar kanon; onder de afbeelding is 's mans wapen geplaatst, zijnde een goud veld, waarop vijf zwarte ringen boven een zwarten arendspoot; alles gepuncteerd door den reeds gemelden Heere PFEIFFER; onder hetzelfde leest men: TER GEDACHTENIS VAN DEN ED. MANHAFTEN HEERE ISAAC VAN GOUDOEVER, *oudste Collonel der Amsterdamsche Schutterij, in den Jaare 1787.*

Een derde en ongemeen prachtig Monument vervaardigd door de Heeren WIJSMAN en VAN BEEK, op kosten van den uitgeever deezer levensbeschrijving, ziet nog maar korten tijd het licht: het geheel verbeeldt een bosch waarin op een afgesneden Colom, rustende op een zwart komswijs voetstuk, geplaatst is, het portrait van den Grijsaart in een ovaal 107

16 ISAAC VAN GOUDOEVER.

maat, met het omschrift, *Geb. 29 Aug. 1712, Overl. 18 Sept. 1793*: geheel dit middenstuk is omgeven met krijgstuig; boven aan, ter linker zijde, zweeft een Genius op een wolk, houdende een laurkrans boven het hoofd des Grijsaarts; ter rechter zijde staat de Vrijheid, rustende met haar arm op het ovaal; aan haar rechterhand staat een gewapend Batavier, en tegen over dezze, aan de andere zijde van het middenstuk, een uitbeelding van de zeevaardij en overvloed; voor het voetstuk bovengemeld ziet men het Wapen van den Grijsaart, versierd met eiken en laurbladen, een fakkel, en de trompet van den Faam; aan de linkerzijde van den afgesneden colom, ziet men een Engeltjen naast een wierook vat; het houdt een uitgerold blad in de handen, waarop men leest:

Wie kan ooit naar verdienste u looven,

GOUDOEVER! teér beminnd bij ieder Batavier?

Uw deugd gaat allen lof te boven,

Zij zelf bekroont uw kruin, met eeuwige eerlaurwrier:

Wat wonder dat door Bato's neeven,

Dit heilig Mousfoulé voor u word opgegeven.

PIETER PIJPERs.

Op den voorgrond ligt nog eenig burger-wapentuig, en onder het geheel leest men in ongemeen rijk versierde letters:

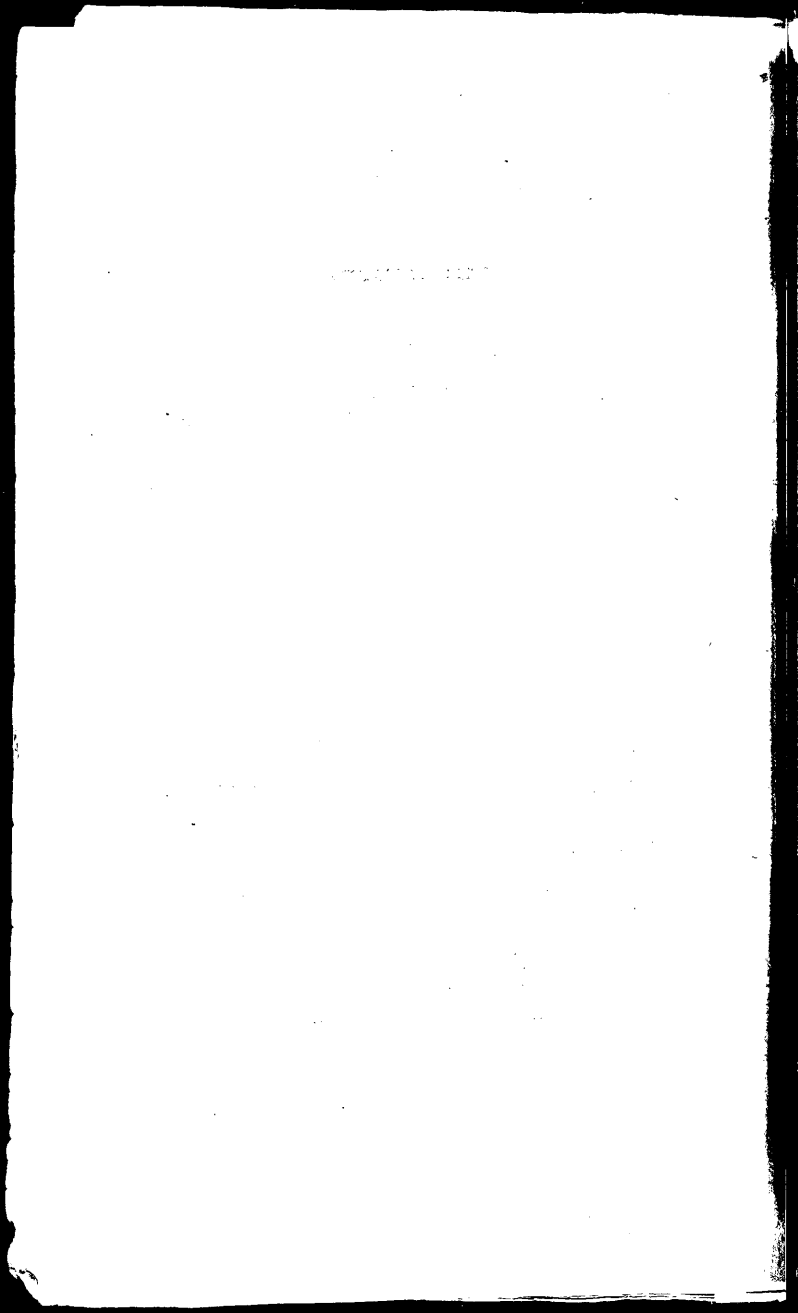
TER GEDACHTENISSE VAN DEN HEERE ISAAC VAN GOUDOEVER, OUDSTE COLONEL DER AMSTERDAMSCHESCHUTTERIJ, 1787.

Andere vereerende, geestig uitgedachte kleinigheden, als visitekaartjens, ringen enz. zijn nog voorhanden, doch te veel voor ons bestek om 'er voldoende van te spreken — wanneer zouden de *Ambellaars* ook ophouden de nagedachtenis van hunnen GOUDOEVER te vereeren?

SIMON FOKKE.

Natuur, zo kwistig mild in gazven uittedeelen,
Schoon ze ieder ict vergunn; niet alles schenke aan één',
Doet naak haar gaag reeds zien in kinderlyke spelen: —
De groote man is meest als kind reeds ongemeen:
Dit bleek in FOKKE, de eer van zyne tydgenooten;
Hy, zonderling als kind, was zonderling als man;
Deed door het kunstig stift zyn roem gestaeg vergrooten;
Wroot zig eene eerezuil die niet verder ren kan.

S I M O N F O K K E.

De Natuur, zegt men, is algemeen in haare bedee-
lingen; welke woorden te kennen geeven, dat de Na-
tuur als eene zorglijke moeder voor heure veele millioe-
nen van kinderen, geen van dezelve onvoorzien laat van
die bekwaamheden welke nodig zijn tot het maatschap-
pijlike leven, en die als de beweegraderen daarvan be-
schouwd mogen worden; men bepaale zijne gedachten
in deezen niet slechts bij die grove bezigheden, waar-
van de voordbrengfelen of versleten, of korten tyd na hun-
ne geboorte, zo niet verslonden, dan op bevel van de
wispeltuurige ~~mede voor anderen~~ verwisfeld worden;
neen! het maatschappijlike leven heeft ook andere be-
noodigdheden, ook zulke die alleenlijk de ziel betreffen,
ik meen kunsttalenten — men neeme alle man of vrouw,
met zulke talenten bedeed, uit de maatschappij weg,
en deeze zal geen gering rad haarer beweging verlo-
ren hebben — zeker, er is geen kunstenaar of kunste-
naares, geen man of vrouw van ongemeene kunsttalen-
ten, die niet kan gezegd worden te verstreken als tot
een zon, welke veele mindere sterren rondsom zig ver-
licht, en derhalven in het algemeene Godlijke plan
der samenleving zo noodig is, als de grofste am-
bachtsman — dit is dan ook de reden waarom men
zulke eene oneindige verscheidenheid in de gaaven der
Natuur ziet: welligt wordt op het oogeblik van ons
schrijven, een overtreffend wijsgeer, een uitnuntend

held, een ondoorgrondelijk schrander Rechtsgeleerde, een denkend Geneesheer, een altijd oefenend Wondheeler, een voorbeeldig Prediker, een behendig Werkman, (een sterk gespierd noodhulp voor allen; waarlijk tot eene te veel miskende clasfe van menschen behoorende,) en wie weet wie al meer, te gelijk geboren! en laat ons niet met zeker droomend Philosophoof stellen, dat ieder van hun *wordt*, in gevolge de verwarde werking van een geval; neen, allen *worden* op den wenk des Eeuwigen, en ieder van hun *wordt* op dien wenk zodanig als hij is; want ieder van hun is een onmisbaar rad in het algemeene uurwerk der maatschappije, welks zamenstelling zeker geen andere oorsprong dan den Eeuwigen zelve kan gegeven worden.

De Natuur is dan algemeen in haare bedeeelingen, maar ook is zij tevens eenvoudig, dat is, zij geeft elk iet bijzonders: welke aanlagen tot algemeene bekwaamheden een mensch moge hebben, nooit is hij gelijklijk in alles groot — De uitmuntende Rechtsgeleerde is geen uitmuntend Wiskunstenaar; de groote Sterrekundige geen groot Musicus; de geleerde Taalkenner geen even geleerde Vestingbouwer; neen zeker, de Natuur is eenvoudig; van daar dat over het algemeen ieder mensch zijn *fort* heeft, ook die man wiens vereelde handen in allerlei gevaar als ijzeren mokers beuken, en als klemmen vasthouden, maar die voor het overige bijna niet onder de clasfe van vernuftige wezens gerangschikt kan worden — genoeg, de Natuur is in haare bedeeeling algemeen en eenvoudig.

Verder leert de ondervinding dat wij niet te veel zeggen wanneer wij de talenten voor gaaven der Natuur, of, het geen in ons tegenwoordig oogmerk hetzelfde betekent, voor gaaven van God houdt, en niet voor vruchten van zekere soort van opvoeding of gestadige bijwooning; zo dit met de waarheid overeenkwame, een zoon zou, wat de opvoeding betreft, altoos worden het geen zijn vader gewild had dat hij wierde, en waartoe hij hem ook alle mogelijke gelegenheden had aangeschaft; zien wij integendeel niet dat een zoon, bij voorbeeld, voor Prediker in de wieg gelegd werd, daar hij zijn leven

als Muzikant ten einde brengt? en ware het tweede, (de gestadige bijwooning) in deeze oorzaak, het gevolg zoude wezen dat alle de zoons van een' Schilder 66k Schilders zouden worden: de grijze ondervinding leert intusfchen het tegendeel; maar tevens leert zij, ten bewijze dat alle talenten of bekwaamheden gaaven der Natuur zijn, dat een kind in zijne vroege jeugd reeds doet zien, waartoe zijne roeping leidt, en in welk fak hij, nu een man geworden zijnde, zoude kunnen uitmunten:

De groote man is meest als kind reeds ongemeen.

Deeze waarheid met wijdloopige bewijze te staaven, zoude ons zelve vooruitgegaan wezen, want in den loop van ons werk zal ons een overgroot getal van die bewijzen voorkomen; één van dezelve ontmoeten wij werkelijk in den beroemden Kunstgraveur, SIMON FOKKE, den edelen Nederlander, wiens levensgeschiedenis thans het voorwerp onzer bemoeijng is, en die duizendwerf verdiend heeft dat wij het onze toebrenge om hem der vergetelheid te ontrukken; niettegenstaande hij zelf 'treeds gedaan hebbe; want, hij

Wrocht zig eene eerooijl, die niet verdorven kan.

Wij mogen ten minsten hoopen van hem ook bekend te zullen maaken bij die geenen, welken gezegd kunnen worden vreemdelingen te zijn in het fak van des grooten mans kunste; lieden die mogelijk nog nooit gehoord hebben dat zulk een uitmuntend kunstenaar in Nederland geleeft heeft — hier door bemoedigd, treden wij ter zaake.

SIMON FOKKE werd dan geboren te *Amsterdam*, den 1 September van den Jaare 1712: zijn Vader, een burger ter dier stede, die zig geneerde met de kunst der Chirurgie, en die ook in zijnen tijd eenberoemd Aëteur op den *Amsteldamschen Schouwburg*, bepaaldijk in de comicque rollen, geweest is, was AREND FOKKE, gesproten uit één der oudste *Frie-*

sche Geslachten, en zijne moeder, MARGARETHA HOF, dochter van den Notaris HOF, mede te *Amsterdam* woonachtig: in zijne vroegste jeugd verwierf hij zig reeds de achting van zijne ouden, zo wel als van allen in wier gezelschap hij zig somtijds bevond, zo wel door zijne kinderlijke aartigheden, als door zijn ongemeen buigzaam karakter; zijne aartigheden zijn, als een jong plantsoen, door het voedzel van een onvermoeiden ijver, uitgedegen tot uitmuntende talenten, en zijn buigzaam karakter heeft zulk een hoogen graad van beminnelijkheid bekomen, dat hij tot aan zijnen dood toe, het lievelingsvoorwerp van een ongemeen breed tal van vrienden, en belanghebbenden in zijne kunstbekwaamheden geweest is.

„Nu de jaaren des schooltijds bereikt hebbende, zag „men reeds,” dus is van hem getuigd, „dat er een „kunstenaar van den jongen leerling zoude worden; „alzo hij de randen zijner schriften met allerlei figuren „betekende; in dit vermoeden werd men nog meer „gesterkt, door zijnen onvermoeiden vlijt en geestig- „heid in het nabootsen van allerlei figuren, door die „met de schaar in papier uittefnijden,” enz. zie daar derhalven, in deezen beroemden Graveur, een bewijs van ons bovengestelde „dat,” naamlijk „een kind in zijn „vroegje jeugd reeds doet zien waartoe zijne roeping „leidt, en in welk fak, hij, nu een man geworden „zijnde, zoude kunnen uitmunten” — wilde men ons intusfchen tegenwerpen dat zulks niet altoes zeker gaat; wij zouden, op gronden van ondervinding, aanmerken, dat de schijn in deezen zaak bedriegt, om dat men de voorwerpen niet genoeg van nabij kent: op dit oogenblik komt ons desaangaande meer dan één voorwerp voor den geest: zo kennen wij iemand die in alle zijne kinderlijke bedrijven getoond heeft een beminnaar van lijnen en figuren te weezen, derhalven een Meetkunstenaar te zullen worden, en evenwel, hij is 't niet geworden, dat is, hij munt 'er niet in uit; maar, met dat alles heeft hij in den loop der studiën van zijne jongelingsjaaren, ook de edele wiskunst ter hand genomen, en overtuigend doen zien, dat hij volstrekt voor die kunst berekend was, maar op het verdere gedeel-

te van zijn levensreis zijn 'er rakken in den wind gekomen, die hem van cours hebben doen veranderen, zo dat thans zijn hoofdtalent als 't ware begraven ligt — deze voorvallen hebben hunne grondoorzaak in de alleenregeringe Gods, en wie kan de wijsheid van dat bestuur doorgronden? men vindt in het menschlijke leven voorbeelden van nog grootere zonderlingheid in 't algemeene plan der zamenleving, of, wil men, der levenspaden, die voor de menschen afgebakend zijn — een jongeling van zeer laage geboorte, (wij hebben hem gekend en meermaals bewonderd,) begeeft zig tot de studie der telkunst, maakt daarin de nooitgehoordste vorderingen, oefent zig vervolgens in de stelkunst of *Algebra*, leert niet alleen een' HARTOG en STRABBE verstaan, maar streeft hen zelfs in veele opzichten voorbij — nauwlijks de manbaare jaaren bereikt hebbende verbindt hij zig aan eene openbaare ligtekooi, leidt met haar een allersehandelijkst leven, ja wordt een bedienaar van de vuilste verleidinge voor de jeugd, en sterft als zelfmoorder op de schrikbaarendste wijze — wie kan in deeze en dergelijke gevallen overeenkomst of betrekking vinden? en wie zal reden geeven? zo lang wij niet meer van Gods wijsheid kunnen doorgronden, zullen wij ook niet verlichter worden, in de bewonderenswaardige gedraagingen veeler menschen — en wat kunnen wij desaangaande verwachten?

Aan deeze zij' van 't graf is 't leeren en vergeeten;

Aan geene zij' van 't graf, dáár zullen wij iet weeten.

Om tot onzen Kunstenaar wedertekeeren — Reeds in den jaare 1725, toen hij derhalven slechts den ouderdom van 13 jaaren bereikt had, vonden zijne ouders geraden, in gevolge de voorgemelde doorstaande blijken van zijne talenten, hem als leerling te besteden bij den, ten dien tijde, niet onverdienstelijken Graveur JAN CASPAR PHILIPS, ten einde onder het opzicht en geleiden van deezen Meester zig te oefenen in het tekenen, etsen, en plaatsnijden, maar voornaamlijk strekte hierin ten drijfveere de onder de *Nederlandsche*

dichters bekende GIBBERT THIJSSENS, aangehuwde broeder van den Vader onzes Kunstenaars, die de talenten van den Jongeling zo hoog schattede, dat hij volstrekt begeerde, men zoude hem in den kring der Kunstenaaren inlijven — onvermoeid nam de schrandere jongeling hier zijne pligt en kunst oefeningen waar, en overtuigde derhalven dagelijks, dat de sprenkjens van het kunstvuur, 't welk zijnen geest zo voordeelg verwarnde, welhaast in volle vlam stonden uitbreeken, en zeker, tot geen geringe genoeg van zijne ouden; want wat kan hun, die kinderen hebben mogen verwekken, aangenaamer weezen dan de gegronde hoop dat die kinderen éénmaal tot luister van hunnen tijd zullen leeven, en den roem hunner tijdgenooten zullen wegdraagen; vooral wanneer zij tevens door hun gedrag toonen dat zij ook om hunne braafheid geacht zullen worden? — meer vaders zouden voorwaar deeze aangenaame hoop, omtrent hunne kinderen, mogen voeden, ware het dat zij in derzelver aanleg, of plaatsing in eenigen levensstand, meer raadpleegden met der kinderen begaafdheden, dan met hunne eigene keuze, welke keuze, dikwijls, ook nog op vooroordeel of onkunde gegrond is.

Zeven jaaren bragt de beroemde FOKKE bij zijnen leermeester, bovengemeld, door, en bereikte, indien korten tijd, zulk eenen hoogen graad van bekwaamheid, dat hij deezen in de kunst verre te boven steeg; zodanig zelfs dat men hem het vervaardigen van verscheidene kunstige plaaten toebetrouwde, die vervolgens onder den naam van PHILIPS in 't licht verscheenen, en geen geringe voldoening gaven, 't welk den jongeling ten spoore verstrekte om zig verder te bekwaamen, waarin hij dan ook zo ongemeen gelukkig geslaagd is, dat men hem in zijn fak gehouden heeft, „ even als „ zijn groote tijdgenoot, de alomberoemde HOUBRACKEN, tot een voorlichtende baak van het kunstbeoefenend nageslacht, en waardig dat zijn naam, „ voor altoos op de rol der Nederlandsche Kunstgraveurs, met het hoogste recht, eene aanmerkelijke „ plaats toegewezen worde”.

Hij had zig eene kleene maar kiesche verzameling

van prenten van CALLOT, LE CLERCQ, PICART, en LUIKEN, eigen gemaakt; deeze groote mannen zijne voorgangeren, bestudeerde hij met den onvermoeidsten vlijt: smaak en grondige kunde geleidden hem altijd als bij de hand, daarom volgde hij gezegde zijne gidsen niet slaafs, niet zo als de onvernuttige en smaaklooze werkman volgt; neen, hij volgde, en vond tevens zelf nieuwe schoonheden uit, vooral door ook anatomiebeelden, als mede de bevallige en rijke Natuur, te bestudeeren, en aan haar het waare schoone te ontleenen: te recht zegt 's mans lofredenaar, van deeze wijze zijns studcerens spreekende; „Mogt elk jong kunstenaar dien weg inslaan, zig met ijver op de schoonheden der Natuur, en der voorhanden zijnde kunstgewrochten toeleggen, uit eigene oogen leeren zien, en alleen naar het richtfnoer der gezonde reden leeren oordeelen; welhaast zoude dit het verlies dat de tijd ons Land aan Kunstlichten dagelijks doet lijden, telkens vergoeden, en stijve en kunstlooze smaak, de plaats voor eene meesterachtige behandeling inruimen, en ons Land in zijne aloude kunstêr bij de nabuuren, krachtig gehandhaafd worden.”

Onze beroemde Kunstgraveur heeft ook eenige jaaren een Tekencollegie met zijne tegenwoordigheid vereerd; het zelve vergaderde te *Amsteldam* in het Logement *de Zon* op den *Nieuwendijk*, gelijk hij in zijne jeugd ook een lid was van de toenmaalige Tekenacademie, die boven de *Leidsche Poort* geplaatst was, en waarvan, onder anderen, ook de Kunstschilders DUBOURG, QUINKHART, en meer voornaamemannen, medeleden waren.

Door gezegde lofsijke wijze van studeren week hij allengskens van de manier zijns Meesters af, hij verkreeg het krachtige van een' CALLOT, het rijke van LE CLERCQ, het edele van PICART, en het tekenachtige van LUIKEN, al het welke nog opgeluisterd werd door het vindingrijke van eenen ROMIJN DE HOOGHE: naar maate de gelegenheid hem vergunde zijne verzameling van kunstgewrochten zijner voorgangeren te vergrooten, 't geen vooral geschiedde door het aankooopen van 't voornaamste uit de nagelaten

cabinetten van de Heeren JABACH, HOET, TOLLING, FEITAMA, WALRAAVEN, RUTGERS, MUILMAN, enz. naar maate vermeerderde ook zijne talenten, en verrijnde zijn smaak; zo dat hij weldra de vraagbaak van zijne kunstgenooten werd, en men zig blindlings aan zijn oordeel gedroeg — welke eene voortreffelijke verzameling van schilderijen, beeldwerken, tekeningen, prenten, enz. deeze beroemde kunstenaar bezeten heeft, blijkt uit de catalogus, na zijn afsterven, bij gelegenheid van de openbaare verkooping daarvan, vervaardigd, welke catalogus, twee vrij dikke boekdeelen in groot octavo beslaat; niet minder blijkt zulks aan de groote somme, welke die verzameling, bij gemelde openbaare verkooping, heeft mogen gelden.

Meer en meer in kunde toeneemende waardoor zijn roem ook telkens nog hooger steeg, werd hij verzocht zijn kunstrijke hand te slaan aan de platen in de *Nederlandsche Jaarboeken*, als mede in de beroemde *Vaderlandsche Historie* van den grooten WAGENAAR, met welke beide werken hij een voorbeeldlooze eer heeft verworven: „De vinding,” zegt zijn meermaals aangehaalde lofredenaar, „de ordonnantie „en tekening welke in al wat onze kunstenaar, betreffende 's Lands en andere geschiedenissen, vervaardigd heeft, uitblinkt, is met het hoogste „recht roemenswaardig; zelden echter”, voegt hij er bij „zag men hem van zijn werk eene uitvoerige tekening maaken, hij tekende meestal, even als de grootste „te LUIKEN, zijn voorganger, op de plaat zeive, „en deeze wijze van handelen maakte zijn werk levendig, los, ongedwongen en *origineel*, daar zulke prenten welken met angst naar uitvoerige tekeningen, al is het door den tekenaar zelven, gevolgd zijn, altoos het kenmerk van eene slaafsche navolging met zig voeren, en niet hooger dan goede copijen te achten zijn: deeze losheid en bevalligheid van ordineeren, bleef hem tot zijn laatsten levenstijd bij, gelijk blijkt uit de platen welke hij in het beroemde werk van ROLLIN ENTHAILLIÉ, vervaardigd heeft, en welken, kort vóór zijn overlijden, voleindigd werden.”

Behalven gezegde capitaale werken in welken een aanzienlijk tal plaaten voorkomen, heeft de beroemde FOKKE nog veele andere gravures vervaardigd, waarvan wij aan 't slot deezer schetse van zijne levensbeschrijving eene opgaave, zo ver ons zuiks mogelijk is, zullen doen; bij die opgaave moet men echter nog voegen verscheidene tijtels en vignetten, van welken, na zijn afsterven, volstrekt geen exemplaar in zijne uitgebreide kunstverzameling voorhanden was, het geen vooral toegeschreven moet worden aan het groot verlangen dat bij zijne vrienden heerschte, om ict van zulke eene onvoorbeeldig kunstige hand te bezitten, zo wel als aan den gullen en verpligtenden aart des Kunstenaars zelve, waardoor hij steeds gedrongen werd de verzoeken zijner vrienden intewilligen, offchoon hij ook door het ziftaan van een laatst exemplaar, van de eene of andere gravure van zijne hand, zijne verzameling eenig defect toebagte.

Gul en verpligtend zeker was de beroemde FOKKE in den hoogsten graad; ongemeen vrolijk van aart, en deugdzaam van gedrag: zijn gadelooze ijver en de ongemeene toevloed van hun die ter bevordering van hun voordeel, zijne hand gaarne bezig zagen, gaven hem weinig ledigen tijd; echter had hij zijne uurtjens van uitspanning, die hij ook, niettegenstaande zijne aanhoudende drukte, naar genoeg konde vermeederen, ter oorzaake van de vaardigheid waarmede hij, als op eene wiskunstige wijze, het graveerstift handelde — deeze zelfde vaardigheid stelde hem ook in staat om aan eenen anderen kant zijnen menschlievenden aart te kunnen voldoen, door naamlijk zijn ongemeenen kunstarbeid, voor een maatigen prijs afteftaan, evenwel hebben zijne zonderlinge talenten hem een aanzienlijk capitaal aangebragt — de bekwaame, en door zijne bekwaamheid vaardige man, kan meer voor honderd guldens doen, dan hij die, ter oorzaake van zijne onbekwaamheid, en daaruit voordvloejende onvaardigheid, allerleie slingerlagen voorgeeven, en dikwijls, in de oogen van des kundigen, belagchelijkheden moet voorwenden, voor duizend guldens durft onderneemen.

SIMON FOKKE heeft in den echtenstaat twee vrouwen overleefd, zijn eerste was SARA BELLI, dochter van den *Amsteldamschen Heelmeester* van dien naam, van welke vrouw hem geboren werd zijn oudste zoon, JAN, een man ongemeen ervaren in de Historie zijns Vaderlands; en welke ervaring hem wél heeft doen slaagen in het vervaardigen van twee Vaderlandsche Tooneelspellen, die meermaals met ongemeen genoegen in het openbaar vertoond zijn — JAN FOKKE is, naar de tijdrekening van de bedoelde stukken, een der oudsten onder de openbaare *Amsteldamsche Tooneeldichteren* — meer andere historische werkjens getuigen van zijne kunde in dit stuk der weetenschappen.

Na den dood van gemelde eerste huisvrouw hertrouwde onze beroemde kunstheld, met CORNELIA SIEUWERSZ, dochter van den Makelaar SIEUWERSZ, uit welk huwelijk geboren is, AREND FOKKE *Simonsz*, inderdaad een man van groote geleerdheid, en, even als zijn Vader, schoon in andere opzichten, een eer van zijnen tijd — zijn de kunstfaculteiten der ziele, om zo te spreken van den Vader in de Zoonen overgegaan, de braafheid van hart en minnelijkheid van gedrag, door welke de kunstrijke FOKKE geheel zijn leven door, bij alle zijne tijdgenooten zo bemind was, heeft die waarde Vader den nakomeling ook in zijne Zoonen nagelaten — beiden nog in leven zijnde, schrijft de bescheidenheid ons voor desaangaande niet breeder uitteweiden, te meer daar deze braave Zoons eigenlijk thans de voorwerpen onzer bemoeijngen niet zijn.

Deeden en doen 's mans Zoons den Vader eere aan, niet minder herdenkt men hem aan zijne Zuster, de onnavolgbare Tooneelspecleresse CATHARINA FOKKE; dan, daar deze in haar fak mede onnavolgbare vrouw, de echtgenoot van den zo zonderling begaafden als beroemden Schilder, Graveur en Tooneelist, JAN PUNT, geweest is, zullen wij van haar in de levensbeschrijving van dien grooten Nederlander, breedvoerig moeten spreken, waarom wij hier desaangaande kunnen zwijgen.

SIMON FOKKE, genoot staande geheel zijn leven een wenschlijke gezondheid, niet zelden het gevolg

van een welgeordend gedrag, en van een arbeidzaam leven, aan 't welk eene geoorloofde uitspanning als nieuwe veerkracht geeft — weinig tijds vóór zijn' dood werd hij aangetast door een rhumatique zinkingkoorts die zodanig de overhand nam, dat hij den 10 April des jaars 1784 en des in de ouderdom van weinige maanden minder dan 72 jaaren, in de arme zijner kinderen overleed, op eene wijze zo benijdenswaardig als die was waarop hij gelœfd had: de gerustheid zijns gemoeds bij het afstreden van deeze aarde, getuigde van de inwendige goedkeuring over het gedrag dat hij bijna drie vierde van eene eeuw op dezelve had gehouden — met eene onvoorbeeldige bedaardheid zag hij zijn einde te gemoet, en hij ging tot zijnen Schep- per in het christlijkst vertrouwen van ter eeuwige brui- lofte een welkomen gast te zullen weezen.

Wat de lijst van 's mans arbeid betreft, en van wel- ken wij boven spraken, behalven de voornaame werken aldaar reeds door ons genoemd, kunnen wij op gemel- de lijst nog brengen.

Agt fraaje tekeningen, verbeeldende de begraavenis van RAAP, behoorende wel tot de Vaderlandsche His- torie; doch die bij 's mans leven echter nooit in 't koper gebragt zijn: na zijn' dood zijn vier van dezelve door den Heer BROUWER in prent gebragt.

Ook zyn in de tegenwoordige cabinetten der kunstlief- hebbenen nog verscheiden fraaje tekeninge van den beroem- den Kunstenaar, voorhanden als het laatste oordeel, met de pen getekend en uitvoerig met oostindische inkt ge- wasfchen, zijnde dezelve ook niet in 't koper gebragt — gelijk mede niet een prachtig hofgezicht met een vijver, staande ter linker zijde op den voorgrond, het standbeeld van Venus, waarbij een zittend en staand vrouwtjen, en een zittend mannetjen; ter rechter zijde twee gaande vrouw- tjens, waarvan de eene een pak op haar hoofd heeft, verzeld van een jongetjen: over de vijver ziet men een antieq gebouw, waarbij eenige beeldjens; kunstig, uitvoerig, en zonachtig met oostindische inkt gewasfchen

Een landschap, met natuurlijk maanlicht, met zwart krijt en oostindische inkt gewasfchen naar N. BERCHEM.

Een Landschap, vol beelden en beesten, met zwart krijt, en gewasfchen naar A. VAN DE VEILDE.

Twee uitvoerige Zeegezichten met oostindifche ink gewasfchen, naar L. BAKHUIZEN.

Meer dan één binnengezichten van kerken, door voornaame Meesters getekend, zijn door onzen beroemden kunstenaar gestoffeerd.

Een bevallig en bergachtig landschap, alleraange-naamst gestoffeerd, en fraai met zwart krijt en roet getekend.

Een gezicht in de Haarlemmer hout, bij het dronkemans huisjen, met de pen, en luchtig gewasfchen met geele oostindifche ink.

Een gezicht van 't bruggetjen te *Overveen*, 'in dezelfde manier.

'T Stadhuis en de Waag, ziende op de Nieuwe Kerk te *Amsteldam*, fraai en rijk gestoffeerd, en met geele oostindifche ink gewasfchen.

De verkoopplaats van 't O. Z. Heeren Logement, met de pen en oostindifche ink.

Een zeer natuurlijk gezicht van de Haarlemmer Trekschuit, van binnen te zien.

Veele onderscheidene gezichten, alle ongemeen uitvoerig, en rijk gestoffeerd.

Twaalf stuks, verbeeldende de maanden des jaars, met de pen en oostindifche ink.

Een Landschap, kunstig met zwart krijt.

Twaalf Platen, behoorende tot het Dichtwerk *David*, door wijle Mejuffrouw VAN MERKEN.

Zes-en-vijftig Platen, behoorende tot de werken van HERVEI EN PHEARSAL.

Vier Platen in het verheerrelijkt en vernederd *Portugal*.

Zes ——— in het werk van DIONISIUS CATO.

Zes ——— in de Christens Reize.

Elf ——— in de Vreugdebedrijven wegens de komst van zijne Hoogheid te *Amsteldam*.

Eene comicque verbeelding van den dood van DIDO, naar eene tekening van C. TROOST.

Zes fraaje Land-en Water-gezichtjens, naar den *Stommen van Campen*.

De Bethlehemsche Kindermoord, naar PICART.
 De badende Juffertjens, naar TROOST.
 De gewaande Heidin, naar J. BUIJS.
 Gezicht van de Kaap de goede hoop, naar COBEL.
 'T springen van het oorlogfchip *Alphen*.
 Vijf platen in *de vier Uitersten*.
 Tien in 't *Vaderlijk Geschenk*.
 Dertig uit KLINKHAMER's *Zinnebeelden*.
 Twaalf in de *beschrijving der Hottentotten*.
 Tien in de Franfche *Telemachus*.
 Negen in *Moeder de Gans*.
 Dertig in de *Contes de Feés*.
 Zestien in het leven van HARRINGTON.
 Negen in de *Philosophe fans souci*.
 Twaalf in de nieuwe FLAVIUS JOSEPHUS.
 Agt in de *Arabella*.
 Vier in de *Marianne*.
 Agt in de verkorte beschrijving van *Amfteldam*.
 Vijf-en-twintig ftuks in *den Godvruchtigen Landman*.
 Vier-en-twintig in de *Vaderlandfche Historie ver-*
kort.

Vijftien in *Prudentia's* werken.
 De brand in 't Hotel Dieu te Parijs.
 Brand van den Schouwburg, en Watervloed.
 Teken-academie, en IJfchuijens te Zaandam.
 Twee-en-zestig Bijbelsche Historiën, naar DU BOUC.
 Vijf van de groote Onix.
 Vijf-en-twintig bladen met beesten.
 Zes van de Walvischvangst.
 Vier-en-twintig Zinnebeelden.
 Vier gezichten in *Gelderland*.
 Tien van *Kleef*.

Veelc onderfheidene plaatjens behoorende tot de
 Vaderlandfche Historie.

Een onbegrijpelijk groot getal van tijtels, boven al
 voor Tooneelfpellen, alle welken ongemeen fraai zijn:
 voords veelc vignetten, en andere platen.

Men voege hierbij alle de voordbrengfelen van
 's mans studie naar het leven, zijne Anatomie- en Col-
 legie-beelden, en men zal zig eenig denkbeeld van de
 naarfichtigheid deezes onvergelykelijken kunstenaars kun-
 nen maaken.

14 S I M O N F O K K E .

De groote FOKKE gaat driemaal in prent uit,
eens naar de Schilderij van JACOBUS BUYS, door
J. GREENWOOD, zwarte kunst; eens door J. HOUBRAKEN,
naar eene tekening van H. POTHOVEN,
en eens door den kunstenaar zelven: onder het af-
beeldzel door HOUBRAKEN in 't koper gebragt,
leest men het volgende vierregelig versjen, door 's mans
zoon J. FOKKE vervaardigd:

Dit's FOKKE, door wiens stift wij 's Lands Historieblaën,
Met edle vruchten van zijn kunde en geest zien praalen;
Graveer- en Teken-kunst doen hem een lof behaalen,
Die 't woën van nijd en tijd onschendbaar door zal staan.

Een ander bijchrift, door zyn tweeden zoon, A. FOKKE,
leidt als volgt:

Dit is 't gelaat van FOKKE, in tekenkunde ervaren,
Die zijn graveerstift wijdt aan 't waarde Vaderland:
Wie twijfle, ga te raade in 's Lands Historieblaëren,
Bij menig kunststreef door zijn bekwaame hand;
Van dat de Batavier, des nabuurs twist ontweken,
Met have en huisgezin zig hier gevestigd heeft,
Door zo veele eenwen, sinds 's Lands aanbegin verftreken,
Tot zelfs op d'eigen dag die Neêrland thans beleeft.
'T is reedlijk dat *Pictuur* 's mans stoflijk deel bewaare
In 't woën van tijd en dood, door tekenpen en staal;

Dat *Clio* echter vrij den lof van 't stofloos spaare,

Wijl stomme monden, met een woordelooze taal,

Zijn schrandre vinding voor het laate nakroost leeren.

Geen nijldige afgunst, geen vernielend roest der tijd,

Geen wisfelloot van sijnak kan der gedachtnis decreen

Van hem, die zijnen roem in duurzaam koper snijdt.

17¹/₇81.

De volgende *Extempore*, van den bekenden Dichter FRANS DE HAAS, ten tijtel voerende: *Op den beroemden Ets- en Teken-Kunstenaar*, den Heere S. FOKKE, en welk dichtjen nooit in druk geweest is, is ons gunstig medegedeeld; wij schrijven 't hier voor onzen Leezer, naar 's dichters handschrift, af;

Dit's FOKKE, die voorlang, op een doortuiche wijs,

Door Ets- en Teken-konst, verworf den schoonsten prijs;

De schilderkunst, hoe trotsch op haare kunststafreelen,

Roept, daar zij FOKKE's Kunst beschouwt: „ O eeuwige eer

„ Der Tekenaaren! 'k leg mijn verw en kunstpenceelen

„ Voor uw beroemde naald, met diepen eerbied, neêr:

„ Wat taal, pancel of doek, moog' leeren door mijn streken;

„ Veel schooner doet uw stift het stomme koper spreken”.

16 S I M O N F O K K E.

Men heeft voor 's mans stoflijk deel het volgend
ideaal grafchrift vervaardigd :

Wie Prent en Teken-kunst waardeert ,

Voorbeeldloozen ijver cert ,

Betrachte op deeze zerk den strengsten eerbieds pligt —

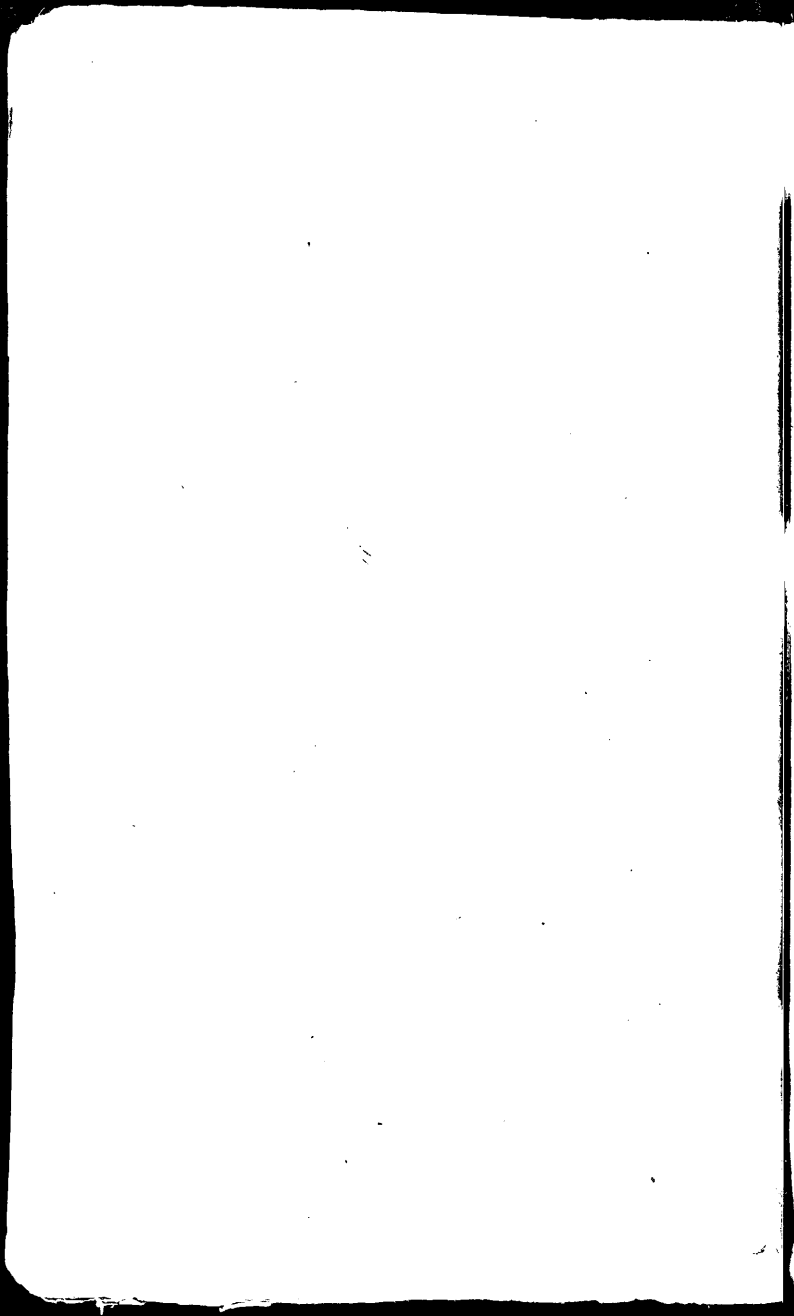
'T is FOKKE, de eer zijns tijds, die hier begraven ligt.

MARTINUS NIEUWENHUIZEN.

*Lie hier den besten zoon, den bruggen huylyksvriend,
Den teerftenrader, en een roem der Nederlanden,
Uitmunten in den ree der fchranderste verftanden,
Die vry- en vrylyk-heid, en Godsdiens hofgebemind;
Die't NUT VAN'T ALGEMEEN met noeten vlyt hieft bouwen—
't is NIEUWENHUIZEN, dien de kunst u doet befchouwen.*

M A R T I N U S
NIEUWENHUYZEN.

Zo iet kan gezegd worden krachtig werkende te zijn op de harten van weldenkende, van gevoelige menschen, het is de zegenrijke nagedachtenis van afgestorvene bloedverwanten of vrienden — de bewustheid van dat zegenrijke 't welk tevens eene onafgebrokene lofspraak voor den overledenen is, kittelt hem die er deel in neemt, oneindig meer, dan anderen, tot een laager kring behoorende, gekitteld worden, door de bewustheid dat de overledene wiens bloedverwanten of vrienden zij zijn, of een man van hoogen adel en ongemeenen rijkdom, of een voornaam antenaar, of beiden te gelijk geweest is; en geen wonder! de afstanden zijn hier hemelsbreedte verschillende; de weldenkende en gevoelige harten zijn vatbaar voor den waaren adel, den adel der ziele; daar de anderen niet anders bedoelen dan eene standseigenschap, welke geen waarde in zig zelve heeft; neen, maar al heure waarde aan den adel der ziele moet ontleenen; 't was daarom ook dat bij de *Egyptenaars*, gelijk één der Lijkredenaaren (*) van den waarlijk edelen Man, wiens zegenrijke nagedachtenis wij, in de voor ons liggende weinige bladzijden, der vergezetheid zullen helpen ontrukken, te recht aanmerkt, de vrienden en nabestaanden van den overledenen, hoe wijdluiftig, hoe ijvrig zij ook, in zeker gericht dat het gezegde volk gewoon was over hunne dooden te houden, in zijnen lof mogten uitweiden, nimmer van zijne afkomst spraken, „naardien alle *Egyptenaaren* „voor even edel gehouden werden; en de eenigste „adel, hun bekend, alleen in de uitmuntende eigenschap „pen van verstand en hart. en in het doen van goede „daaden gelegen was; dus erkende men reeds in „*Egypten*”, voegt de boven bedoelde Lijkredenaar 'er bij „zo wel ter waarschouwinge hunner Koningen, „als ter aanmoediginge der onderdaanen, dat afkomst,

A

(*) De Heer G. BRENDER à ERANDIS.

2 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

„rang, magt, rijkdommen, en soortgelijke voorrechten, die
„enkel van onze ouders, vrienden, en omstandigheden,
„*buitens*, afhangen, bij het oordeelen van een
„mensch niet kunnen gelden, maar dat des menschen
„wezenlijke waarde alleen bestaat in die eigens happen
„en deugden, die door eigen oefening; door eigen vijt,
„en betrachtin^g der pligten, verkregen en uitgevoerd
„worden, en die derhalven den bezitter als een waar ei-
„gendom, zelfs na dat hij overleden is, alleen toebeno-
„ren, en hem voor het nageslacht onsterfelijk maaken.”

Ja, zonder tegenspraak bestaat daarin de wezenlijke waarde van den Mensch, en 't is derhalven niet te bewonderen, dat weldenkende en gevoelige harten geseeld worden door de bewustheid dier wezenlijke waarde van hunne overledene bloedverwanten of vrienden, ten bewijze van welke waarde, derzelver zegenrijke nagedachtenis, hun overal in de ooren indringt, als zoetlijk ruisfchende lente-windekens in den bloemtuint.

Zonderling is het evenwel dat de bevatting van zulke eene zegenrijke nagedachtenis, (deezee bevatting kan zelfs in den kleinsten kring van zamenleving verkregen worden,) en welke zegenrijkheid tevens, gelijk wij boven reeds zeiden, eene onafgebrokene lofspraak voor den overledenen is, niet ieder mensch, die waarlijk de grondbeginzels van adel, door onze goede moeder Natuur ingeplant is, aanspoort, om zulk eene nagedachtenis te verwerven; want dat doet zij niet: hoe menig voorwerp van wezenlijke waarde ziet men niet zig op de haatlijkste wijze gedragen! zodanig dat hij wel kan verwachten, men zal om het nut en voordeel dat hij der kunstwereld aangebragt heeft, hem, na zijnen dood, altijd in zegening gedenken: ofschoon om zijne zedenlooze gedraagingen hoogstens verachten — zou hij zig met zijnen kunstroom dan tot zo verre vergenoegen, dat hij den roem der braafheid, daarbij als niet waardig beschouwt? — hoe hij er over denkt is niet gemakkelijk te bepaalen, maar zijne weinige achtin^g voor een zegenrijke nagedachtenis bij de deugdgezinden, is het gevolg van zijne weinige achtin^g voor de Deugd zelve, terwijl hij nog leeft; zij is geen voorwerp zijner betrachtin^g; de kunst alleen houdt hem bezig;

en de roem die hij in heure school verkrijgt, vervult alleen geheel zijn hart; de vleicnde uitzondering met welke hij overal behandeld wordt, maakt hem trots; doet hem niet vreezen voor de minachting zijner tijdgenooten over zijn zedelijk gedrag; hij regelt derhalven dat gedrag niet, en wordt zodanig gehecht aan de voldoening zijner hartstochten, dat hij, buiten de kunst, niemand dan zig zelve in aanmerking neemt.

Ware het thaus onze taak deeze stoffe te verhandelen wij zouden het waagen eenige bewijzen aan de hand te geeven, daarvan, dat de zedenloosheid zeer natuurlijk meer moet vallen in lieden van verhevene kunsttalenten, en zonderlinge geestvermogens, dan in hun die grover van vezelen zijn; wij zouden daaruit bewijzen hoe 't erdikwijls verre af moet geweest zijn, dat, gelijk de reeds aangehaalde Lijkredenaar zegt, het gericht dat de *Egyptenaars* over hunne dooden hielden, sterk op het hart der leevenden zoude gewerkt, hen van de ondegd afgeschrikt, en tot het betrachten van deugd en goede zeden opgeleid hebben.

Wij moeten met het bewerken van onze zegenomene levensbeschrijving eenen aanvang maaken, en verheugen ons van harten, dat dezelve onbetwistbaar zal bewijzen, hoe evenwel een man van ongemeene talenten, een man van wezenlijke verdiensten en waarde, tevens ook een vriend der Deugd kan weezen, en derhalven den adeldom der ziele in den hoogsten graad bezitten, waardoor ook zijne nagedachtenis bij ons in zegen blijft — ja, waarde Landgenooten! gij gedenkt met mij in zegening den waardigen MARTINUS NIEUWENHUYZEN, en daar wij allen zijne vrienden geweest zijn, om zijne deugd en zonderlinge talenten, gevoelen wij, zo wel als zijne Bloedverwanten, en braave grijze Vader, hoe aangenaam, en met hoe sterk eene kracht de bewustheid van het zegenrijke in die nagedachtenis, op onze harten werkt — men kan geen waar Patriot zijn, en dien edelen naam zouden wij tog niet gaarne willen afstaan, indien men niet grootsch is op de eer van een land- en tijd-genoot te mogen weezen van lieden van talenten, voornaam-

4 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

lijk wanneer zij deugdzaam zijn; en ons, ons vrije Nederlanders mag die eer meer dan eenig ander volk op den gantschen aardbodem gebeuren! niemand zal zulks ontkennen, die slechts een oogenblik overweegt wat klein volk wij zijn, in vergelyk van hun die de Europasche Koningrijken bewoonen; ja wij mogen roemen op een zonderling groot aantal van braave en geleerde mannen en vrouwen; en mogelijk heeft Nederland nooit een' tijd gehad dat 'er zo veelen te gelijk geleefd hebben, als 'er thans onder ons leeven — hoe jammer is het dat zulk een bewonderenswaardig kweekschool van deugd, geleerdheid en kunsten, zo sehanderlijk bedorven wordt! dat zulk een volk van talenten, een prooi is van de verachtelijkste verdeeldheid; dat lust en naijver in hun uitgebluscht worden door . . . . . genoeg! wij bepaalen ons thans nader bij het edel voorwerp onzer tegenwoordige bemoeijngen.

MARTINUS NIEUWENHUYZEN werd geboren te *Middelharnis*, op het Eiland *Overflakké*, den 9den December, des Jaars 1759: zijn Vader is de braave JAN NIEUWENHUYZEN, geboren te *Haarlem*, den eersten September 1724; een waardig grijsaart, die nog onder ons leeft, en door dat geluk onze harten in een onwaardeerbaar genoegten doet deelen, ofschoon wij thans onze tranen met de zijnen mengen, en dien vloed op het eerbiedwaardig graf van zijnen beminden Zoon uitstorten: de oude man bedient thans nog in volkomen' welstand, als Predikant, de *Doopsgezinde Gemeente* te *Monnikendam*, waarwaards zijn Wel-Eerwaarde beroepen is van *Aardenburg* in *Staats-Vlaanderen*, en voor welk beroep hij dat van *Middelharnis* voornoemd verwisfeld heeft — de Moeder van MARTINUS was GEZINA WYNALDA, geboren den 20 Juny, des jaars 1722, te *Dokkum* in *Friesland*, en op den 23sten Mei 1787, door den dood uit de armen van heuren dierbaren man, en die heurer braave Kinderen weggerukt — JAN NIEUWENHUYZEN verwekte bij gemelde zijne hartvriendin, behalven onzen MARTINUS, nog een' Zoon, AGE NIEUWENHUYZEN, die den 22 September 1754, te *Haarlem*, geboren, en den 12 September 1761, te *Middel-*

MARTINUS NIEUWENHUYZEN. 5

karnis, overleden is; als ook eene Dochter, MARGARETHA NIEUWENHUYZEN, welke thans nog leeft.

Aan deezen eerwaarden Grijsaart is onze Republiek de loflijke en beroemde Maatschappij, *Tot nut van 't Algemeen* verschuldigd: de edele zucht om den gemeenen burger verstandiger en gevolglijk gelukkiger te maaken, deed hem het liefdaadig ontwerp tot het oprichten van zulke eene maatschappij smeeden, en zijn Wel-Eerwaarde mag den tijd beleeven, dat dezelve reeds tot een talrijk gezelschap, in verscheidene departementen verdeeld, uitgedegen is, en den Vaderlande veele bewijzen van heure nuttige bemoeijngen gegeven heeft.

De kinderjaaren van hem die zig als man zo beroemd, en geheel Nederland zo waardig gemaakt heeft; de kinderjaaren van MARTINUS NIEUWENHUYZEN, gingen bijna ongemerkt voorbij; echter betoonde hij zig vroegtijdig, een Zoon van verwachting te zijn, en verheugde het hart zijner Ouderen niet alleenlijk daardoor; maar ook door zijn vrolijk doch onderwerpelijk gedrag, 't welk inderdaad niet altoos het geval is, bij Zoons die met aanlagen tot groote mannen te worden, begiftigd zijn — hij bragt zijne eerste schooljaaren te *Aardenburg* door, onder anderen met de thans zo beroemde Vaderlandsche Dichteresse, PETRONELLA MOENS, welke toen nog het gebruik van het dierbaar gezicht had, waarvan zij echter reeds in haare vroege jeugd, door de kinderziekte, beroofd is geworden — in gemelde Stad genoot hij het onderwijs in de beginselen de Latijnsche taale, van den Wel-Eerwaarden Heere, J. ZUIDHOEK VAN LAAREN, in zijn Wel-Eerwaardens leven Leeraar der Nederduitsche Hervormde Gemeente.

Toen zijn Vader in 1771 het beroep te *Monnikendam* aanvaardde, werd de Jongeling, nu den ouderdom van twaalf jaaren bereikt hebbende, ter verdere bevordering van zijn tijdelijk geluk, en aankweeking van zijne ontlukende talenten, opgedragen aan zijnen Oom, DANIEL HOVENS, die de eenige Zuster van zijnen Vader ter Vrouwe had; deeze was Leeraar bij de *Doopsgezinde Gemeente te Leyden*.

6 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

De jonge NIEUWENHUYZEN had nu een tweeden Vader verkregen, mede een man van deugd en verdiensten, en die zig het voorzichtig regelen van de opvoeding zijns Neefs tot één' zijner hoofdpligten maakte: hij was met 's Jongelings Ouderen overéengekomen om hem tot het eerwaardig Predikamt te bekwaamen, en deed hem derhalven de Latijnsche School getrouwlijk waarneemen, in welke waarneming de Jongeling hem ook ongemeen voldeed, en doorslaande bliken gaf van zijne talenten die zelfs zo groot waren, dat hij door eigene oefening de *Engelsche* en *Franjsche taalen* volkomen magtig werd, en zonder veel behulps eener Dictionaire, zeer goed konde vertaalen: in vervolg van tijd oordeelde de braave Vader en Oom dat de ligchaams gesteldheid van den geliefden Jongeling beter geschikt zoude weezen tot het beoefenen der Geneeskunde, derhalven veranderden zij tot zo verre hun plan, dat in hetzelfde den stand van Prediker met dien van Doctor verwisfeld werd, en dit dedden de beide geleerde Vaders te gereder, daar de Jonge MARTINUS niet onduidelijk zijne neiging voor het beoefenen der medicijnen deed zien — inderdaad gelukkig het kind, dat op zulke eene redelijke en verstandige wijze bestuurd wordt!

In gevolge deeze schikking verschaften zij den Jongeling het onderwijs in de Kruidmengkunde van den zeer ervaren Apothecar GALENUS VAN DER KAAV, te *Leyden*, en dedden hem tevens de Botanische lessen van den Hoogleeraar VAN ROYEN, aan 's Lands Universteit aldaar, hooren.

De ijerige Jongeling verlustigde zig in zijne uurtjens van verpozing in 't gezelschap van de edele Zanggodinnen, en zijne verzen waren inderdaad toen reeds de aangenaame aankondigers van een' groot Dichter, gelijk dan ook wel rasch bleek, dat zij eene waarheid verkondigd hadden: *Het nadeel der onachtzaamheid* werd door hem in zijn twee-en-twintigste jaar vervaardigd, van welk dichtstuk men getuigt, dat het de des kunstigen even zeer verwonderd heeft doen staan, „ over de aartige wending en inkleeding „ der gevoelens van den jongen Hekeldichter, als over

„het waar attisch zout, en de sijne spotternij, welke overal in dit stukjen doorstraalen” — Het *Leydsche Genootschap*, *Kunst wordt door arbeid verkregen*, plaatte, in 1783, één zijner dichtstukken, ten titel voerende, *Aan Lucinde*, onder dezelfs werken, offchoon de Dichter geen lid van dat Genootschap ware: zekerlijk eene eer die de waarde des stuks, en gevolgljk het kunstvermogen en den geest van den Dichter, verkondigt.

Te *Leyden* vervaardigde hij ook reeds zijne nuttige *Apotheek, in vraagen en antwooruen, voor eerst-beginnenden*, aldaar in 1782 gedrukt, bij L. HERDING.

Den ouderdom van een- en-twintig jaaren bereikt hebbende, (*) ging hij, onder goedvinden van zijne Ouders en Oom, zijne Geneeskundige studiën te *Harleerwyk* voordzetten, onder de Hoogleeraaren VAN GEUNS en FORSTEN; aldaar leerde hij den beroemfden kruidkundigen van onzen tijd, den Heer EHRHART, van *Hanover*, kennen; deeze was toen op zijne Botanische reis te voet, naar en door de *Nederlunden*, en noem. onzen jongeling, in zijn verslag van die reis, de *Plantenvriend* NIEUWENHUYZEN; niet tegenstaande een zwaare regen vergezeld MARTINUS, benevens nog drie zijner jonge vrienden, den geleerden Reiziger langs de zee, somtijds tot de knieën toe in het water gaande, en betoonde, volgens het getuigenis van deezen, eene ongemeene vreugd wanneer hem een of ander kruid, te vooren nooit door hem gezien, aangewezen werd; inderdaad eene overtuigende blijk van zijne liefde voor deeze hoogsnodigetak van Wetenschap voor een' Doctor in de Medicijnen — van zijne daarin gemaakte vorderingen, getuigen een aantal Ichriften, desaangaande door hem, staande zijn verblijf te *Harleerwyk*, in 't licht gegeven, (†) zo wel als zijne aan-

A 4

(*) Omtrent deezen tijd, (in den Jaare 1780,) deed hij belijdenis van zijn geloof aan de Godsdienst der Christenen. er ontving den 8 October des gemelden Jaars, den H. Waterdoop van zijn Wel-Eerwaarden Vader.

(†) Tot dit Tijdperk des beroemden Mans leven, behooren ook verschidene stukken door hem zamengefeld, en geplaatst in de *Genees- Natuur- en Huishoud- kundige Jaarboeken*, als proeven van zijne vlijt en ongemeene vorderingen.

wijzing van verscheidene planten door den Hoogleraar DE GORTER, in zijn *Flora Septem Provinciarum* overgeslagen, en zijne welbewerkte vertaaling van bovengemelde *Botanische reize*, van den grooten EHRHART — zijne onvermoeide studie in het vak der Medicijnen, en de daaraan onafscheidelijk verknochte wetenschappen, hebben nem ook de lof en achting van de beroemdste mannen, in die nuttige takken der algemeene geleerdheid, verworven.

Drie jaaren lang te *Harderwyk* zijne studie voortgezetz hebbende, vertrok hij vandaar naar de hooge Schoole te *Franeker*, alwaar hij den 9den December, des Jaars 1783, derhalven juist op zijn vijf- en-twintigsten verjaardag, tot Doctor in de Medicijnen gepromoveerd werd, door den Hoogleraar aan die Schoole, den zeer geleerden Heer GADZO COOPMANS — Zie daar derhalven den ijver en de talenten van onzen Letterheld met den verlangden erekrans bekroond! zie daar het oogmerk van den besten Vader, en den besten Oom, met den besten jongeling, bereikt — hoe betreuenswaardig is het niet dat zij zig slechts een zo geheel kleen tal van jaaren, in de vruchten van hun wél overlegd plan hebben mogen verheugen!

Wij kunnen niet voorbij hier aantekenen dat toen onze geleerde Jongeling van *Franeker* terug gekomen zijnde om zijne boeken van *Harderwijk* te haalen, hij, met een afgehuurd vaartuig van *Monnikendam* derwaards vaarende, door den harden wind, en een lek in het schip, groot gevaar liep van te zullen omkomen; doch hij werd door een' vischer van *Bunschooten* van boord afgehaald, en aldaar ter plaatse terug gebracht, van waar hij vervolgens met een rijtuig zijnvoorgenomen reis deed; zig voords naar *Edam* begeevende, alwaar hij de Geneeskunst uitoefende.

Zodra zijn waardige Vader van het gemelde ontwerp tot het oprichten van eene Maatschappij, *Tot nut van 't Algemeen*, gesmeed had, deelde hij hetzelfde zijnen Zoon mede, die het oogenblikkelijk goedkeurde, en derhalven met recht voor een medeoprichter dier Maatschappij gehouden mag worden: het menschlievend plan van Vader en Zoon vond zo veel bijvals dat men na verloop van weinig tijds, op den 16 November 1784, den grondslag dier Maatschappij, thans

reeds uit meer dan 2200 leden bestaande, konde leggen: dit geschiedde te *Edam*, daar de ontwerpers grooten bijstand kreegen: geen wonder derhalven dat deeze Stad zig verheugde, toen zij onzen jongen Geneesheer, binnen heure muuren zag! doch zij is onbestendig in heure liefde, en zelfs, omtrent onzen jongen NIEUWENHUYZEN, hoogst ondankbaar geweest.

Toen de Maatschappij om heuren sterken aanwas, bijzonderè departementen had opgericht, kreegen eenigen tegenzin in dat te *Edam* het Hoofddepartement was; vooral begreep men dat zulk een Stad op den duur geene bekwaame en vlijtige Leden zoude opleveren; de beide NIEUWENHUYZEN oordeelden als deezen; 'er ontstonden verschillen over; om die te vereffenen begeerde men eene buitengewoone algemeene vergadering, *buiten Edam*, belegen te hebben; het Hoofddepartement sloeg dit verzoek af, en onze jonge Geneesheer, toen reeds Secretaris der Maatschappij zijnde, (welke gewigtige post hij tot aan zijn' dood toe, met lof, bekleed heeft,) protesteerde tegen deeze weigering; het welk hem de beschuldiging van oorzaak des verzoeks te zijn, op den hals haalde; hij werd zelfs in de uitoefening van zijn Secretariaat gefchorst; de vergadering te *Edam* werd hem ontzegd, met last van te moeten vertrekken, waaraan hij, na vergeefsch geprotesteerd te hebben, ook voldeed; hij nam alle de papieren betrekkelijk het Secretariaat mede, en reed naar zijnen Vader te *Monnikendam*, latende zijn huis, en meubelen der Maatschappije, na hij zijn eigen meubelen bij zijn' Vader, voornoemd, in veiligheid had gebragt, over, aan de genade van hun die hem meermaals, in hunne brieven, met brandtschitinge, (offchoon deeze nooit ten nutte van 't Algemeen kan strekken,) bedreigd hadden: de dag van zijn gemeld vertrek was den 30sten Junij van het Jaar 1787.

Na 't gezegde verschil onder de Leden der Maatschappij geschikt, en het Hoofdbestuur derzelve naar *Amsteldam* verplaatst was, verkoos de geleerde MARTINUS, ook die stad tot zijn verblijfplaats, en wendde aldaar zijne opgegaerde kundigheden aan tot heil van zijnen medemensch, 't welk hem onafgebrokene bezighe-

10 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

den verschafte; hij was ter gemelde stede Geneesheer van de beide *Doopsgezinde Gemeenten* aldaar; zijn Keradienst, als Diacon van de Doopsgezinde Kerk de Zon, en het moeijelijk Secretariaat der Iosijke Maatschapij, bovengemeld, gevoegd bij zijn werkend lidmaatschap, van de Maatschapijen *Felix Meritis, Doctrina et Amicitia*, en anderen, vorderden een goed gedeelte van zijn overigen tijd, zo dat men, dit beseffende, en de oogen op de boeken deezes grooten mans slaande, verwonderd moet staan, over de mogelijkheid dat zo veele bezigheden door een eenig mensch verricht hebben kunnen worden.

Den 25sten Augustus des jaars 1789, trad hij te *Haarlem* in huwelijk met ANNA MARIA HERDING, ter gemelde Stede geboren, de Dochter van VINCENT HERDING EN GEERTRUIDA VAN GERDERE: in dit huwelijk heeft hij twee kinderen verwekt, naamlijk GEZINA GEERTRUIDA NIEUWENHUYZEN en JAN NIEUWENHUYZEN, die inderdaad te houden zijn voor kinderen welke hun dierbaarst pand verloren hebben.

De geboorteplaats zijner Vader en Vrouwe, *Haarlem*, werd op het alleroverwachtst ook zijne begraafplaats: eene erfenis aldaar tevereffenen hebbende, vertrok hij schoon zeer ongesteld, met zijne beminnelijke hartvriendin, en bevallige kinderen, derwaards, op den 23sten Februarij deezes Jaars, (1793) nog geen uur aldaar geweest zijnde, openbaarde zig eene hevige rotkoorts, die zodanig de overhand nam, dat hij reeds den 6den der naastkomende maand Maart, en des na eene ziekte van niet meer dan tien dagen, des morgens, tuschen half vijf en vijf uren, zaliglijk ontsiep: men heeft van hem getuigd, dat hij tot op zijn sterfbed toe, en derhalven waarlijk met veege krachten, voor het heil zijner geliefdste Maatschapij, (*Tot Nu van het Alg. meen.*) geijverd heeft: den Iiden eerstvolgenden werd zijn lijk, uit het zelfde huis waaruit hij getrouwd was, in de *St. Bavo* of groote Kerk, te *Haarlem* voornoemd, ter aarde besteld, en in het graf, en op het lijk van zijnen Oom, van Moeders zijde, den Eerw. Heere AGE WYNALDA, in leven Leeraar der Doopsgezinden, te *Haarlem*, en aldaar op den 19 October 1792, in den ouderdom van 80 Jaaren, overleden, bijgezet.

Om deezen waardigen Man, duizende te vroeg ontruk, wèl te doen kennen zullen wij eene beknopte ſchets van zijn karakter, aan zijnen meergemelden Lijkredenaar, die tevens zijn bijzonder goede vriend was, ontleenen.

MARTINUS NIEUWENHUYZEN ſtreefde, als een uitmuntend vernuft door de bloote kracht zijner natuurlijke begaafdheid, anderen, niettegenſtaande al de hulp hunner kundigheden en geleerdheid, verre voorbij: hij wist, als zodanig een vernuft, door den ommeegang met menſchen, het leezen van ſierlijke Schrijvers, en door eigene redendering, het zogenaamde ſcholastique of kunstmaatige, ter zijde te ſtelien, zonder daarom tegen de waare regels van kunſten of weetenſchappen te zondigen.

Als een waar man van verdienſten, bezat hij eene volſtandige neiging om het welzijn der zamenleving te bevorderen; aan trotschheid en eigenwaan, met deeze hoofdſtrek ſtrijdende, had hij geen deel: hij had een klaar begrip van zaaken, en bezat uitgebreide kundigheden; zijn oordeel was beſtendig, en zijn reden en gedrag, ontheven van vooroordeelen; hij was onverſaagd, los van alle ongeregelde driften, vol van liefde, mededogen, en toegenegenheid voor het menſchelijk geſlacht; oprecht en openhartig omtrent zijne gemeenzaame vrienden; zedig zonder beſchaamdheid; openhartig en geſpraakzaam zonder onbeſchoftheid; toegeevend en inſchikkend zonder vleierij, en vrolijk zonder krakeelzucht, des overeenkomstig met het karakter van braafheid—in gevalle hij beledigd werd, was hij zeer driftig van aart, doch vergaf ook gaare den geenen die hem beledigd had: „Eindelijk”, zegt gemelde zijn Lijkredenaar verders woordlijk, „MARTINUS NIEUWENHUYZEN, was een Man van ſnaak en geleerdheid tevens; hij wist wat onze Natie nog ontbreekt, en op welke wijze het haar in handen moest gegeven worden; nu eens ſchreef hij ernſtig — doch nimmer droog — zo als veele vertoogen van den *Menschenvriend*, welk werk hij gedeeltelijk ſchreef, en het voor zijne vrienden niet verborg, dit bewiſzen; dan weder ſchreef hij luinig en ſatiriek; overtuigd zijnde, dat de menſchen hunne gebreken veel liever lagckende dan ernſtig hooren berispen en aan

12 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

„ wijzen:” veele zijner Maatschappijlike redevoeringen, „ toonen duidlijk, dat de snaakfche verbeelding „ van SCHUPPIUS, deschranderheid van RABENER „ en het luimig vernuft van SWIFT en HOLBERG, „ in hem veréénigd waren.” — De Godsdienst stelde hij op hoogen prijs, doch „ zijne bestendige vro- „ lijkheid van geest, en die onafgebroke vergenoegd- „ heid, welke hem in alle zijne lotgevallen, tot zelfs „ op zijn sterfbed is bijgebleven,” hebben ten we- „ ge gebragt, dat laage schepfels, en die geheel gee- „ ne menschkennis bezitten, zijne Godsdienstige begrip- „ pen, nog kort voor zijnen dood, op eene onedelmoe- „ dige wijze miskend hebben — Bij 's Mans letterarbeid reeds „ genoemd, moeten zekerlijk gevoegd worden, een aantal „ vertaalingen uit het *Latyn* en *Hoogduitsch*, en zijne schrif- „ ten ter verbetering van het Schoolwezen, ééne der „ hoofdbedoelingen van de Maatschappij *Tot nut van 't* „ *Algemeen*; als daar is zijn *Spel- en Lees-boekjen voor* „ *eerstbeginnenden*, zijne *Verhandeling over het Kunst-* „ *maatig leezen*, en de *Leeslosjens*, bij die verhande- „ ling behoorende; zijn *Schoolboekjen van Nederland-* „ *sche deugden*; zijne *Leevenschetsen*, gedeeltelijk, met „ ADRIAAN LOOSJES, Pz. zijn Behuwdbroeder, als gé- „ trouwd zijnde, met de zuster van zijne Vrouw, opge- „ field, en eindelijk zijn *Trap der Jeugd*: voords zijn „ door den grooten Letterheld en Menschenvrind nog „ uitgegeven, *Gezangen*, *De Mensch*, *Zang aan de* „ *Menschlievendheid*, *Desdemona*, *Treurspel*; *Het leven* „ *van Richard*, door JUSTUS SCHERTSEROWITZ; „ *de Geest der Nederlandsche Dichters*, *Bevallige stuk-* „ *jens*, en *Naïve stukjens*: voeg hier ook bij zijne verhan- „ delingen voorgelezen in de Maatschap, *Felix Meritis*, „ te vinden in 't *Cabinet van Koophandel*; zijn Ed heeft „ ook medegearbeid in 't *Cabinet van Mode en Smaak*, „ als mede in de eerste stukjens der *Bijdraagen tot het* „ *menschlijk geluk*: de even nommers van het reeds gemel- „ de Weekblad *De Menschenvriend*, zijn door Zijn Ed. „ geschreeven; No 10, 12 en 14 in 't 6de Deel zijn zijn „ laatste werk, en bevatten den inhoud van zijne laatste ver- „ handeling, korten tijd vóór zijn dood, (in Februarij 1793.) „ voorgelezen in 't eerste departement der Maatschappij „ *Tot nut van 't Algemeen*,

Zijn Portrait gaat in prent uit, zeer fraai gepuncteerd door T. DE ROODE, (doch reeds in 1787 getekend, na welken tijd hij schraalder werd en er ook reeds ouderlijke trekken bij hem opdedden,) en is geplaatst voor de *Lijkredenen* op hem gedaan, in het *Amsteldamsch tweede Departement* der Maatschappij *Tot nut van 't Algemeen*, op den 26 Junij deezes Jaars, (1793,) door G. BRENDER á BRANDIS, reeds gemeld, Secretaris van het gemelde departement der Maatschappij; en op den 8ten April, deszelfden jaars, in het *Amsteldamsch eerste Departement* dier Maatschappij, door Mr. MAURITS CORNELIS VAN HALL.

Men heeft ons het volgende dichtstukjen, op het overlijden van onzen Letterheld vervaardigd, wel willen mededeelen; waarvoor wij onzen goeden begunstiger in deezen, hartlijk dank betuigen:

R O U W K L A G T,
OVER HET ONTYDIG OVERLYDEN
VAN DEN WELEDELEN HEERE
MARTINUS NIEUWENHUYZEN,
IN LEVEN
MED: DOCTOR, EN SECRETARIS
D E R
M A A T S C H A P P Y
T O T N U T V A N ' T A L G E M E E N .

*Op den 6den van Lentemaand, 1793,
In het 34ste Jaar zijns ouderdoms.*

Zal dan een reeks van droeve maaren,

Zo grievend voor het algemeen!

Nog steeds mijn doffe lier besnaaren?

Rijst dan geen dag van vreugde? — neen!

De dood snijdt 's braaven leven af!

Daar daalt de Menschenvriend, naast den tiran in 't graf!

14 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

Treur, Maatschappij van Neêrlands Braaven,
Wier doel het heil des naasten is!
Een paerel wordt in 't stof begraven;
Een schitterend licht, in duisternis!
De dood velt uwen Vrind ter neêr,
Wiens vlijt u naauwlijks bleek, of — ach! hij was niet meer!

O NIEUWENHUYZEN! was uw poogen,
Uw onbezweken mocite en vlijt,
Dat rijp vernuft — dat kunstvermogen,
Ons slechts verleend, voor korten tijd;
Helaas! het licht uws levens zonk,
Toen bij elk menschenvriend, uw roem op 't schoonsfeblonk!

Hoe billijk rollen hier de traanen,
Van Echtgenoot — van menig Vrind!
Maar, hier — hier is geen weg te baanen,
Waar langs men vrienden wedervindt —
Doch scheidt de dood hen voor een poos,
Zij zien elkander weêr, hier na en eindeloos!

Pleng vrij een' traan, ô grijze Stichter,

Van Neêrlands beste Maatschappij!

Daar gij uw' Zoon, dien Volksverlichter,

Ziet weggerukt van uwe zij. . . . .

Maar — dat — in 't nagelaten kroost —

In zijn volzalig lot — uw edle ziel zig troost'....

Gij zult hem zeker wedervinden.

Bij 't eeuwig zalig gecental;

In eene Maatschappij van vrienden,

Waar dood noch graf u scheiden zal!

Daar vindt gij 't waare loon der deugd —

Voor zorg, verdriet en moeite — een eindlooze vreugd!

Gij sterft! — ô braave Vaderlander!

Uw geest ontvlugt een slaafsch gebied!

Uw oog ziet hier den Vrijheids-frander —

Maar ook der braaven rampen niet!

Een zaalger lot was u bereid —

Met Cherubs vrij te zijn, ginds, in de onsterflijkheid!

16 MARTINUS NIEUWENHUYZEN.

De jongste klanken uwer snaaren
Getuigen van uw' vrijheidsmin;
Uw geest vloog, onder 't hoopend staaren
Op Neêrlands heil, ten Hemel in!
Daar bidt gij met volmaakter taal,
Voor 't Vrijheidminnend Volk, van God, de zegepraal!

Uwe eer, uw naam, uw lof blijft leeven,
Bij 't edel denkend nageslacht;
't Zal dankbaar u erkentnis geeven,
Voor 't heil, aan 't menschedom toegebracht —
Dus vind' met u de deugd haar loon —
Der braaven lof op aard — bij God, de glorickroon!

A.....

MICHIEL ADRIAANSZ. DE RUITER.

Thans voeren wij een' man ten tooneele, van wien met reden gezegd wordt, „ dat hij uit het voetzand „ van het geringste, tot den hoogsten top van eere, „ door zijn deugd en geluk opgeklommen is, dat „ hem zo wel vijanden als vrienden, bij zijn leven, „ en na zijnen dood, den lof gaven, dat hij in er- „ varenheid beleid, dapperheid, en destigheid van „ reden, mischien nooit weétgaé vond, onder de „ grootste mannen die ooit gebied op zee voerden; „ voords dat hij zoo godvruchtig was als dapper, en „ zo gelukkig als godvruchtig;” ieder zal uit deeze geringe kenschetze reeds begrijpen dat wij den wereld vermaarden Lieutenant Admiraal-Generaal DE RUITER op 't oog hebben — ja leezer! 't is over dien held, waarop Nederland mag blijven roemen, ofschoon hij gestorven zij, dat wij u thans zullen onderhouden; en terwijl ons bestek vrij klein is voor 't geen wij des- aangaande volstrekt moeten zeggen, gebruiken wij van dat bestek niets meer tot onze voorafpraak, of inleiding.

De waarlijk edele *de Ruiters* is dan geboren van arme, doch eerlijke ouders; zijn Grootvader MICHIEL had Nederland in den oorlog gediend, doch daarna zig, buiten *Bergen op den Zoon*, met den landbouw geneerd, alwaar hij op zekeren tijd de overlast der foldaaten tot zo verre moest bezuuren dat zij zijn wooning in den brand staken, terwijl hun zoontjen, de *Vader van onzen zeeheld*, op den zolder in zijn wieg-

jen lag te slaapen; het overige gezin, voor het vuur reeds gevlugt zijnde, zonder, door den schrik vermeersterd, om het slaapend jongskens te denken, vloog de moeder weder in huis, en dwars door de vlamme heen, naar boven, rukte het kind uit den wieg, en smeet 't uit het vengster naar buiten, alwaar het door den Vader en dienstmaagd, volgens in haast gemaakte afspraak, in een deken gevangen werd; daarna deed de moeder dezelfde sprong, en kwam neder zonder zig te bezeren: wonderbaarlijk derhalven heeft de Godlijke voorzienigheid het kind behouden, uit het welk, naar zijne voorbefehtkking, ten eenigen tijde de dapperste Nederlandsche Zeeheld moest geboren worden.

ADRIAAN MICHEL SZOON, de Vader van onzen held, onthield zig, tot zijne jaaren gekomen zijnde te *Vlissingen*; huwde aldaar in 1598, met ALIDA JANS, en na haaren dood met een meisje van denzelfden naam, (ALIDA JANS, van *Middelburg*,) die den bijnaam van de RUITER voerde, om dat, zeggen sommigen haar Vader den Lande als ruiter had gediend; doch anderen zoeken haaren afkomst, in zeker oud Deensch geslacht van REUTHER — ADRIAAN MICHEL SZOON, voer eerst ter zee, doch werd daarna te *Vlissingen* Bierdraager; hij teelde bij zijne tweede huisvrouw, vijf zoonen en zes dochters: het vierde kind van die elf was de held die thans het voorwerp onzer bemoeijngen is: deeze ontving naar zijn Vaderlijken Grootvader den naam van MICHEL, en naar zijne moeder dien van DE RUITER, wordende derhalven, om ook in dien naam op zijnen Vader te betrekken, MICHEL ADRIAANSZ. DE RUITER genoemd: hij kwam ter wereld den 24 Maart, 1607.

In zijne kindsche jaaren gaf hij reeds de doorslaandste blijken van onverschrokkenheid: nog geen tien jaaren oud zijnde klom hij op den hoogen kerktoren te *Vlissingen*, waaraan men arbeidde, boven de stelaadjnen der werklieden uit, tot op den ronden kloot der torenspitse toe, waarop hij met bewondering en ijzing beschoord werd; te meer daar de werklieden, zonder op hem acht te geeven, de ladders weggenomen had

den: doch onze zeeheld toonde dezelve niet noodig te hebben om beneden te komen: hij wist naamlijk met de hielen van zijne schoenen telkens een lei in het dak stuk te slaan, en zig door dat middel vastigheid onder zijne voeten te verschaffen: voor zijne Schoolmeesters was hij wegens zijne losheid, en liefhebberij voor vechten en smijten, onverdraagelijk, zo dat zij hem weldra t'huis zonden: het ambacht waarop zijn Vader hem deed was het lijndraajen, in de baan van de Heeren Gebroeders LAMPSENS te *Vlissingen*, het welk de dichter JAN NOMSZ., in zijn treurspel, dat den naam van onzen held draagt, in deezen regel uitdrukt:

Die voor één-stuiver daags in Lampsens lijnbaan liep.

Dan, deeze arbeid verveelde hem weldra, niet alleen, maar ook kon men met hem, wegens zijn buitenspoorig woest gedrag niet te recht, waarom hij ook door zijne baazen afgedankt werd: men besloot dan hem ter zee te zenden, waarover hij zeer verheugd was: in 1618 voer hij voor Hoogbootsmans jongen uit, en zodra was hij niet aan boord gekomen, of scheen een geheel andere knaap te wezen; zijnde zeer stil, gehoorzaam, en ongemeen naarstig in het doen van het Scheepswerk: in 1622, diende onze held, raauwlijks vijftien jaaren oud zijnde, te land, voor konstapel of boschlieter; eerst te *Kieef*, daarna te *Bergen op den Zoom*, in't beleg van welke vesting, door de *Spanjaarden*, de vaardige knaap zig lofslijk gedroeg: ten zelfde jaaren voer hij in quaiteit van Hoogbootsmans maat, ten oorlog; geraakte ook slaags, werd aan 't hoofd gekwetst, en in een ander geval door de *Spaanschen* gevangen; doch aan land komende wist hij zijne bewaarders te ontsnappen; waarvan het gevolg was dat hij, met nog twee andere matroozen, door *Frankrijk* heen, meest te voet, naar't Vaderland moest reizen, en alles kwijt zijnde, genoodzaakt was op dien togt langs de huizen te moeten bedelen — daarna voer hij meest ter koopvaardije, en

oefende zig, staande verscheidene togten, vlijtig in de stuurmanskunst.

Vier-en-twintig jaaren oud zijnde (1631,) trad hij in het huwelijk met MARIA VELTERS VAN GRIJPSKERKEN, die tien maanden daarna, in het kraambedde, van een dochtertjen, ALIDA genaamd, met het kind overleed: omtrent dien tijd werd onze held stuurman, deed in die qualiteit een togt naar *Groenland*, naar 't Land *Mauritius*, enz.; op laatstgemelde reis liep hij groot gevaar van in een zwaaren storm te blijven; doch ontkwam nog gelukkig, door in eene baai te geraaken.

In 1636 trouwde de dappere DE RUITER ten tweeden maale, thans met zekere CORNELIA ENGELS, van *Vlissingen*, met welke vrouw hij eenen tijd van veertien jaaren een vreedzaam huwelijk beleefd en verscheidene kinderen geteeld heeft: ten volgenden jaare, voer hy voor Commandeur op één der kruisiers welken tegen de *Duinkerkers* uitgerust werden; op welke togt hij het verdriet had dat zijn volk, om het deelen van de buit die hij behaald had, aan 't muiten sloeg, 't geen hem noodzaakte binnen te loopen.

Op deeze en dergelijke wijze de zee blijvende bouwen. werd hij in 1640, door zijne gewezene touwbaanders baazen, aangesteld als Schipper, op één hunner Schepen, dat naar *Franambuk* zoude stevenen; daarna deed hij nogmaals die togt, en ook verscheidene andere Westindische reizen, waarin hij zig ongemeen bevljigtigde op het doen van waarneemingen, ter verbeteringe van de voorhande zijnde Zeekaarten 't welk hem reeds eenen goeden naam deed krijgen, met dat gevolg dat onze Staat hem (1641) tot Capitein ter zee aanstelde, niet alleen, maar zelfs dat onze Held door den Prins van *Oranje* benoemd werd tot Schout bij nacht over de geheele vloot die naar *Porzugal* zoude stevenen, ter gelegenheid van zekere onlusten aldaar ontstaan, en waarin onze Staat zig mengde, om de *Spaanschen* aldaar werk te verschaffen — zie daar derhalven den bekwaamen Zeeman reeds tot eenen aanmerkelijken trap van eere gestegen, ter

erkentelijke vergelding voor zijne verkregene kunde, en hernaalde keeren betoonde dapperheid.

Den 3 November, omtrent middernacht, geraakte de *Nederlandsche Vloot* met de *Spaansche* slaags, nabij het eiland *St. Vincent*, in welk gevecht onze Vaderlandsche held zig ongemeen dapper gedroeg, niettegenstaande hy eenmaal genoodzaakt was te krennen, om dat zyn kiel wel zes schoten onder water had bekomen: in deezen togt ondervond hij ook reeds, dat in *Nederland* niet altoos de beste zeelieden, maar dikwijls de grootste gunstelingen, tot Capiteinen benoemd worden; verscheidene van deeze bevelhebbers, gedroegen zig als bloodaarts, niet tegenstaande het lofelyk voorbeeld, dat zy in onzen held voor zig zagen — Na de *Spaanschen* tot wyken gebragt waren, kwam DE RUITER, ándermaal in gevaar van te zinken geweest zynde, met de vloot, in de rivier van *Lisfaon*, alwaar de Bevelhebbers en Capiteinen, (ook de lafhartigen,) van 's Konings wege ieder met een goudenen keten, waaraan een medaille van het zelfde metaal hong, beschonken werd — vervolgens stelde men de koers naar 't Vaderland, en onze held kwam, na door de woedendste stormen grouwzaam geteisterd te zyn geworden, behouden te *Plisfingen* binnen.

Van den jaare 1643 tot 1651, voer hij weder ter koopvaardye voor zyne oude Meesters, de Heeren LAMPSSENS, en behaalde in alle gevallen ongemeene eer, offchoon hy der wereld van de aantekeningen, dat tydperk zyns doorluchtigen levens betreffende, beroofd heeft, door dezelve te verscheuren, op dat men buiten staat zoude blyven eene beschryving van zyn leven tot dien tijd toe in 't licht te geeven, waartoe men zig toonde zeer begeerig te weezen; zijne nederigheid veroorloofde hem niet, daarin te bewilligen; de onderscheidene overleveringen getuigen echter van zyn moed en beleid in de bedoelde togten; zo hij niet sterk genoeg was om zynen vijand te verjaagen of te overwinnen, gebruikte hij de ongehoordste listen, en reddede zig: in zekere om-

standigheid dat hij niet anders konde verwachten, dan tegen eenen overmagtigen Vijand te zullen moeten slaan, en derhalven zekerlijk geënterd stond te worden, liet hij geheel zijn kiel van buiten, het wand, enz. met oude bedorvene iersche boter dik besmeeren, 't welk van dat gevolg was, dat de vijanden, nu, overeenkomstig het vooruitzicht van onzen held, tot het enteren overgaande, nergens vat aan hadden. overal als op een glad ijs kwamen, over elkander heen buitelden, en na een kort gevecht door DE RUITER afgetlagen werden: hij kwam voords met zijn geboterd Schip te *Vlissingen* binnen, alwaar men zijn vernuft en dapperheid niet weinig bewonderden.

In 't gezicht van de Stad *Salée* tegen de *Turken* geslagen en hun verdreven hebbende, werd hij, aan land gekomen, door de *Mooren* ter gemelde plaats met de uiterste hoogachting ontvangen, zo dat zij hem, als in triumph te paard de stad lieten inrijden — de prijzen welken hij, in het gemelde tijdperk, en onderscheidene togten opragt, bedroegen een aanzienlijk getal, zodat onze held reeds een schrik der zee geworden was.

In 1650 werd zijne tweede huisvrouw hem door den dood ontrukkt, en hij nam, zo uit mistroos- tigheid wegens dat verlies, als door het uitstaan van veele fatigues, het besluit van de zoete verlaten, en zijne overige dagen aan land in rust doortebren- gen, waartoe zijn derde Vrouw, ANNA VAN GELDER hem niet weinig aanpoorde; doch een hart als 't zijne, kon onmogelijk in dat besluit volharden: zijne vaderlands-liefde werd daartoe ook te sterk aangevuurd door de blijken van het belang dat de Staat in zijnen bijstand stelde: in den jaare 1652 borst den oorlog met *Engeland* uit, en dat Land gedroeg zig, naar deszelfs gewoonte, zo opperhoofdig ter zee, naar de heerlichappij over dezelve staande; dat onze waardige DE RUITER geen Patriot had moeten weezen, zo hij die gedraagingen met een onverschillig ook zou hebben moeten aanzien — hadde *Nederland* meer- maals een' DE RUITER op zee gehad, de *Engelschen*

zouden zig wel gewacht hebben van het zo schandelijk te behandelen.

De dappere TROMP, nu reeds tegen de *Brit* ageerende, was, zegt men, door storm genoodzaakt geworden t'huis te keeren, zonder de *Engelschen* te hebben kunnen schaden; dit echter werd hem euvel afgenomen, en de Staaten besloten 's Lands vloot, aanmerkelijk versterkt, onder en ander Bevelhebber in zee te brengen; onze held werd, door de Staaten van *Zeeland*, daartoe aangezocht; hij echter bleef weigeren; dan, eindelijk wist men hem overtehaalen, om andermaal den Lande te dienen, schoon met grooten tegenzin, niet alleen wegens den aart des vijands, en deszelfs betrekking op Nederland, maar ook wegens de gesteldheid der gemoederen van binnen; want de begintelen van tweedragt en oproer lieten zig maar al te duidelijk zien, en vertoonden zig, voor de oogen van een' man, zo kundig en doorzichtig als onze DE RUITER, in alle derzelver gevolgen: de twistbron lag, naamlijk, toen reeds, daar dezelve tot heden toe gelegen heeft; zij welde op in eene plaats vol majesteit en luister, en alwaar de heilbodinne, *Volkstevredigheid* genaamd, nooit haar trompet gesteken heeft: deeze drongen aan op het aanstellen van een' Capitein Generaal, en van een' Stadhouder, dien men meende te kunnen vinden in den Prins van ORANJE..... dan, wij willen ons thans met dien niet bemoejen.

Onze held werd dan overgehaald om zig te laten aanstellen tot Vice-Commandeur over 's Lands vloot: in de aan hem uitgevaardigde Commissie des-aangaande, noemden de Staaten Generaal den touwbaanders jongen: *Den erentfesten, manhaften, vroomen, onzen lieven getrouwen Capitein MICHIEL DE RUITER,*" roemende tevens zijne *goede qualiteiten, bewezene preuven van getrouwheid, manhaftigheid, beleid en ervarenheid in het stuk van den oorlog te water.*

De RUITER kwam den 10 Augustus 1652, voor *Ostende* bij de vloot, sterk, vijftien schepen van oorlog, en twee branders, bij welken vervolgens

nog anderen zig voegden : den 26 eerstvolgende, floeg hij reeds tegen de *Engelschen*, bij *Pleimuide*, en dreef hen op de vlugt, niettegenstaande met zulk eene groote meerderheid aan hunnen kant, dat onze vroomen Vaderlander zeide: „ Als de almachtige „ God kloekmoedigheid wil geeven, dan verkrijgt „ men de overwinning : dit werk is van God, zo „ beftuurd, zonder dat wij daar reden van kunnen „ geeven” — op deeze godvruchtige stelregels bouwende, had hij zijne vlootlingen reeds voorgesteld, om den *Brit* in de haven van *Pleimuide* te bevechten, waartoe zij zig ook zeer genegen toonden te weezen; doch de tegenwinden verhinderden hun in de uitvoering van dat besluit; 't geen onzen moedigen held niet weinig speet, waarbij zig nog het verdriet voegde, dat hij verscheidene moedwillige, of ten minsten domme Capiteinen, onder zijn bevel had; het geen in het kort ophanden zijnde gevecht, tegen de *Engelschen*, dat in 't begin van de Hoofden voorviel, nog nader bleek; want verscheidene van de Capiteinen namen de duisterheid van den nacht te baat om afgedruipen — na geëindigd gevecht stevende de vloot weder naar het Vaderland, en onze groote held nam andermaal het besluit, den zeedienst te verlaten, zo wel om dat hij rust zocht, als om dat de eer die hij genoot hem veele vijanden veroorzaakte, en niet minder uit verdrietlijkheid dat hij de lafhartige Capiteinen, boven bedoeld, niettegenstaande een onderzoek van hun gedrag aangesteld werd, op vermogende voorpraak, zag verschoonen; zulke voorpraak in zulke landverraderlijke lafhartigheid, is voor een waar Patriot onverdraagelijk; geluk evenwel dat men er niet van sterft, anders zouden er ook geene graven genoeg gemaakt kunnen worden.

Nogmaals evenwel liet DE RUITER zig bewegen in zee te gaan, en wel onder het opperbevel van den beroemden TROMP, die gelast was onzen held met het bevel over een esquader van zijne vloot te voorzien, 't welk ook geschiedde; na dat Hunne Hoog Mo.

gende de Raaden ter Admiraliteit in *Zeeland* hadden geboden te zorgen dat DE RUITER in zijn gezach, aanzien, achting en eere gehandhaafd wierd: zulks zag op zijne vijanden voorbedoeld, die, najverig over zijne grootheid, hem op allerlei wijze zochten te bederven — Den 10 December des laatstgemelden Jaars (1652,) geraakte TROMP met de *Engelschen* slaags, weder in de Hoofden, in welk gevecht onze held, andermaal groote eer behaalde: in 't laatst van februarij des volgenden jaars (1653,) viel andermaal een gevecht met de *Engelschen* voor, na onze DE RUITER 's nachts gedroomd had, dat hem een vogel op de hand kwam, maar die, toen hij denzelven met de andere hand wilde grijpen, wegvloog: *Zie daar den Vogel daar ik van droomde*, riep de held, toen hij de *Engelschen* zag opdaagen: ook ontvloog de vogel hem, toen hij hem vangen wilde: hij enterde naamlijk een *Engelschman*, doch werd zo dapper ontvangen dat zijn volk weder afhiel, maar zodra had DE RUITER niet geroepen: *Mannen dat gaat niet aan! ééns daarin altijd daarin: 't is lustig! weér over!* of zijn volk enterde andermaal, en overmeesterde den *Brit*; doch door de lafhartigheid van eenige vlootelingen op den prijs niet kunnende pasfen, ontsnapte dezelve hem weder: voords werd hij van meer dan twintig *Engelschen* omsingeld; sloeg er echter moediglijk door heen, met behulp van den Vice-admiraal JAN EVERTSZOON; nog twee dagen daarna werd het gevecht herhaald, telkens met groote eer voor DE RUITER, niettegenstaande hij meer dan ééns geheel reddeloos gefchoten was; de Staaten van *Holland* beloonden onzen dapperen Vaderlander, en zijne heldhaftige medebevelhebbers, met eene erkentenis in geldswaarde; ook werd DE RUITER ter vergadering van de Staaten van *Holland* ontboden, aiwaar men hem mondeling prees, en voor zijnen betoonden dienst aan den Lande belanke, met ernstig verzoek van zig in volgende gelegenheden der verdediging van zijn Vaderland te wijden — Verlies niet uit het oog, waarde Leczer! dat gij in uwe ver-

beelding een baanders knaap, deeze ongewoone eere ziet ontvangen.

In Mei (1653,) voerde die knaap andermaal het bevel over een esquader van 'sLands vloot, die kort daarna met de *Engelschen* slaags geraakte; den 13 Junij;) naamlijk nabij *Duinkerken*; doch zonder overwinning te behaalen, ter oorzaake van de wanorde die op sommige *Nederlandsche Schepen* plaats had: den 8 Augustus viel weder een zeelag omtrent *Katwijk* voor, en twee dagen laater bij *Terheiden* en *Scheveningen*, waarin voelen het leven verlooren, en onze held niet weinig geteisterd werd, zonder dat men beslissend had geflagen; de *Hollandsche Vloot* geraakte verstrooid, en toen DE RUITER dacht binnen te loopen, ontving hij bevel, om dezelve te gaan opzoeken, 't welk ook terstond in 't werk gefeld werd.

In dezelve maand (Augustus) werd hem toegestaan een keer naar *Zeeland* te doen; doch hij was er nauwelijks of moest weder naar *Texel*, om nogmaals in zee te steeken, ten geleide van een groot getal Koopvaardij-schepen, op welke togt de braave *Hollander* in het uiterste gevaar was; de storm vernielde twaalf of dertien van zyne schepen, benevens andere vaartuizen.

Van alle kanten werden hem, nu zijne heldhaftige gedraagingen wereldkundig geworden waren, den wierook van eenen welmeenenden lof toegezwaaid; zo dat zeker dichter hem op goeden gronde dus aansprak:

Mauhafte RUITER! puik van uw vermaarde leeuwen!

Wie wat te zeggen weet van *Hollanders* en *Zeeuwen*,

Van u spreekt niemand iet dan alle deugd en eer.

Andermaal verscheen hij ter vergaderinge van de Staaten van *Holland*, om van zijne laatste togt verflag

te doen; hij werd op de verplichtendste wijze bedankt voor zijne gedaane diensten, en tevens bekend gemaakt, hoe men hem de hooge waardigheid van Vice-admiraal had opgedragen; hij nam tijd van beraad, trachtte zig daarvan te verschoonen; doch de baanders knaap werd door de Staaten vernoemd, per misfive, gebeden, hij wilde zig in gemelde qualiteit verbinden het Vaderland te blijven dienen, waartoe hij dan ook besloot; en onder het collegie ter Admiraliteit te *Amsterdam* geplaatst zijnde, zettede hij zig met er woon ter dier stede neder, alwaar hij tot zijnen dood toe gewoond heeft.

De vrede met *Engeland* werd getroffen, waarna onze held in zijne nieuwe qualiteit, met vijf oorlogschepen naar de *Middlandsche Zee* gezonden werd, ten geleide van verscheidene Koopvaarders: overal waar hij kwam werd hij met de doorlaandste eerbewijzingen ontvangen: te *Mallega*, aan land komende, had men de soldaaten in 't geweer gebragt, en DE RUITER werdt onder het losfen van 't geschut ontvangen; te *Salée* en elders in zaaken van aangelegenheid den Staat nog gediend hebbende, kwam hij op 't einde van 't jaar 1654 in *Texel*, en vandaar in *Amsterdam*, alwaar Burgemeesteren hem met het groot burgerschap van hunne Stad beschonken, waardoor hij gerechtigd werd, tot het waarneemen van de hoogste amten van stads regeeringe; doch onze held was geroepen om geduurende geheel zijn leven op de woeste golven te zwerven.

In 1655 werd hij met agt schepen naar *Barbaryen* enz. gezonden, en deed op deeze togt de *Turksche Roovers* gevoelen, wat zij waagden met zig tegen een *Hollandsch Held* als DE RUITER te verzetten: hij sloot voords een verdrag met die van *Sakée*, en had het genoegen van zijn onvoorbeeldig braaf hart te kunnen voldoen, in het verlossen van verscheidene *Christenen*; begeleidde voords eene rijke zilver-vloot naar het Vaderland, en kwam daarmede in Mei van het jaar 1656 behouden aan, wordende weder met een hartelijke vreugde verwelkomd, zo wel wegens het behou-

den arrivement van zulk een dierbaaren Vaderlandschen held zelve, als van de zeer groote schat die hij ten veilge geleide had verstrekt.

Rust werd hem echter niet gegund, maar weinige dagen t'huis geweest zijnde, ontving hij weder last om in zee te gaan, ter beveiliging van onzen Koophandel in de Oostzee, die gevaar liep van benadeeld te worden, door den uitgabersten oorlog tusfchen *Zweeden* en *Poolen*; daar DE RUITER was, was de zee veilig; onze Staat konde toen ook den held een behoorelijk getal fchepen onder zijn bevel geeven; 's Lands fchuitjen was nog niet in 't riet geftuurd.

Voor *Dentzig* liggende floeg de donder met zulk een gebulder in zijn fchip, dat geheel de equipage van fchrik als roerloos stond: de blikfem om de groote fting heengeflingerd zijnde, werd de groote raa en het zeil zodanig doorboord, als of 'er met kogels doorgefchoten ware, doch verder leed de kiel van onzen held geene fchade — voor *Koppenhaegen* gekomen zijnde, werd de baanders knaap door den Koning in perfoon begroet, en op 't allerminnelijkst bejegend; het geen hem ook van den Hertog van *Medina* gebeurde: op deeze reis ageerde hij nogmaals tegen de *Turken*, zwoef als van het eene einde der aarde naar het andere, en werd, bij zijnet'huiskomst, door de Admiraliteit te *Amfteldam*, wegens het neemen van twee *Frantfche Schepen*, (er was een verfchil tusfchen *Frankrijk* en onzen Staat ontftaan,) met eene gouden ketting befchonken: in December 1657 kwam hij, na 't Vaderland veele en aanzienlijke dienften gedaan te hebben, weder in *Texel* binnen; alweder echter niet om rust te genieten: daar onze Staat in oorlog geraakte met *Portugal* werd de verdediging van 's Lands zaak ook weder aan den grooten held opgedragen, waartoe hij in 1658 andermaal in zee ftak, doch ten zelfden jaare ook weder in *Texel* binnen kwam zonder iet van groote aangelegenheid verricht te hebben.

In dat jaar brak nog de beruchte oorlog in 't Noerden uit; een oorlog waarbij de Staaten zo groot aandelang hadden, en die onzen held derhalven niet

veel rust voorspelde: de Staat vond goed den Koning van *Deenemarken* bijteftaan, waartoe zo wel eene aanzienlijk oorlogsvloot als veele soldaaten derwaards gezonden werden; en het is ligt te begrijpen dat onze heid weder van de partij moest weezen; zelfs werd hem het opperbevel over de vloot, waarmede hij zig bij *WASSENAAR*, die reeds derwaards was vertrokken, moest voegen, opgedragen: nu genoot de roemrijke Nederlander de eer dat hij met de andere Vlootvoogden, bij den Koning van *Deenemarken* ter maaltijd onthaald werd; doch nog grootere eer wachte hem in die gewesten; met de *Deenen* vereenigd bestreed hij de *Zweeden* zo moediglijk, dat deezen zeiven er verbaasd over stonden; de Stad *Karternunde* werd door *DE RUITER* grouwzaam beschooten: hij bevond zig in een sloep en vuurde het volk aan, door te roepen: *Valt aan mannen! valt aan! of gij zult allen vermoord worden!* 't welk van dat gevolg was dat een compleete victorie op de *Zweeden* behaald werd; hetzelfde gebeurde op *Funen*: voords werd de Stad *Nijburg* met leeuwenmoed veroverd, en geplunderd, in 't aanzien van onzen held, die met een diep gevoel van medelijden daarover aangedaan was: wegens deeze overwinning werd hij van den *Deenschen Koning* vereerd met een gouden keten en gedenkpenning; hij werd verzocht 's Konings kunstkamer te komen bezichtigen, en de Vorst, benevens zijne Gemalinne, kwamen aan zijn boord spijzigen; ja nog meer, (voorbeeld zonder voorbeeld!) de Koning verhief hem, uit erkentenis, tot den adelstand, hem en zijne nakomelingen; vereerende hem een adelyk wapen met een open helm, daarbij voegende een jaarwedde van twee duizend gulden, *Hollandsch*: de brief van adeldom was in de uitgezochtfte bewoordingen van vereringe en loftuiging opgesteld — waarde Leezer! overweeg met diepe aandacht het geen ik u van deezen held verhaal, en walt gij er het levendigst gevoel van hebben; vergeet dan toch niet, (ik moet het herhalen,) dat het de man is, die, nog jongen zijnde,

Slechts voor één stuiver daags in Lampfens lyubaan liep.

dan, hij was van Natuure reeds edelman, want hij was uitmuntend in deugd en talenten.

In 1660 kwam DE RUITER van deeze aanmerkelijke togt t'huis, doch liep ten volgenden jaare ook reeds weder uit, om in de *Middelandsche Zee* te kruisfen, op welke kruistogt hij de *Turksche Rovers* weder gewigtige slagen toebragt, ook verloste hij veele flaaven en handelde over vrede met de *Algerynen*; sloot die met *Tunis*, en naderhand ook met *Algiers*; verloste weder meer dan 130 Nederlanders uit de slaavernij, (bij welken hij als een engel verheerelijkt werd) en keerde andermaal naar het Vaderland terug; dan; 't was ook weder voor korten tijd; de *Turksche Rovers* hervatteden hun gewoon zeeschuimen, waartegen derhalven ook weder gewaakt moest worden; en 't gevolg daarvan was dat onze held in 1664, nogmaals met een vloot naar de *Middelandsche Zee* gezonden werd: op deezen togt verzelde hem zijnen cenigen zoon, Jonker ENGEL DE RUITER, toen nog geen vijftien jaaren oud zijnde: een-en-twintig dagen lang was de groote held gevaarlijk ziek, echter liet hij niet na, zo veel zijne krachten 't vergunden, in alles wat de vloot, en de zaaken des Vaderlands betrof, order te geeven: 't behaagde ook God hem weldra weder te herstellen, en in die herstelling het Vaderland op eene zonderlinge wijze te zegenen.

In gevolge eene geheime resolutie, moest hij zig nu naar *Cabo verde*, en de kust van *Guiné* begeeven, om aldaar te herneemen het geen de ongetrouwe *Engelschen* de *Nederlandsche Westindische Compagnie* ontnomen hadden: deeze togt was voor hem vol gevaars, alzo hij er onkundig was van de kusten; doch zijn voorzichtigheid en sekrander beleid, kwamen alle zwaarigheden te boven: op *Goerée* ontmoette hij een ouden neger, JAN KOMPANY, die hem, nu vijf- of zes-en veertig jaaren geleden, te *Vlissingen* als Bootsmans jongen gekend had, en die onmogelijk kon gelooven dat die zelfde jonge thans *Admiraal* was.

Aldaar alles ten voordeele van den Staat verricht hebbende stevende hij naar de grein-kust van *Guiné*, alwaar de negers niet alleen voor zijnen moed en krijgskunde moesten bezwijken; maar ook de *Engelschen*, welken aldaar alles bezet hadden, en die eigenlijk beoorloogd werden: op deeze kust gebeurde het dat drie matroozen, op zekeren tijd aan land geraakt, door den drank bevangen, onder elkander, na het licht uitgeblazen te hebben, als dolle menschen, met mesfen in 't rond sneeden en staken; de waard van den huize, waarin het moorddaadig gevecht voorviel, liep onvoorzigtiglijk toe om hen te scheiden, en werd het slagtoffer der dolle woede van de vechtenden; hij werd door één van allen getroffen dat hij 't bestierf; de vechters werden gevangen, doch allen ontkenden de daad, nietgegenstaande één van hun zekerlijk de moorder ware: hier over te recht gesteld zijnde, werd verstaan, dat zij zig alle drie tot sterven moesten bereiden, en dan om de galg looten; dit vonnis werd uitgevoerd, hij, dien het lot trof werd gehangen, en, toen men meende dat hij den geest gegeven had, afgesneden; dan, men begon aan het beweegen van één zijner leden te bespeuren dat hij nog leefde; ook kwam hij weldra weder tot zig zelve; het vonnis des doods was derhalven niet ondergaan; des kwam in omvraag hoe met den schuldigen gehandeld zoude worden: de Generaal aldaar, VALKENBURG genaamd, verstond dat hij evenwel moest sterven, als verwezen zijnde om met den koorde gestraft te worden dat er de dood op volgde; doch de braave DE RUITER, zo menschlievend als rechtvaardig, was ter stond op drangredenen bedacht, door welken hij den ongelukkigen bij 't leven konde bewaaren: hij zeide tegen den Generaal, *dat men geen klaare blijken hebbende dat hij de rechte doodslager was, hem wel door het lot had veroordeeld; maar dat zulks geen vast bewijs van zijne schuld medebragt; dat het lot zo wel den ongelukkigen als den schuldigen konde trefsen; dat deeze man nu door Gods bestuuringe nog bij 't leven bewaard, onschuldig konde zijn, of mir*

schuldig dan een der twee anderen, en derhalven behoorde gespaard, of begnadigd te worden; dat ook het geen hij alrede had geleden, te weten de smart en 't gevaar des doods, tot een straf verstrekte, en anderen ten spiegel konde dienen: deeze en dergelijke redenen, te krachtiger door de waardigheid en deugdzaamheid des helds die dezelve voordbragt, werkten zo sterk op het hart van VALKENBURG voornoemd, dat de gehangene pardon bekwam, het welk hem voor de voeten van zijnen redder bragt, die daarna van hem altoos voor zijn tweeden Vader gehouden werd: Ook leezen wij, „ plagt hij federt te verhalen, hoe hem de schrik des doods, ten dien tijde, „ zo had bemagtigd, dat hij weinig geheugenis of „ gevoelen had gehad van het geen hem op dien dag „ overkwam; dat hij na 't hooren van 't vonnis, bijna „ nergens van wist, en van de ladder gestoten „ wordende, in een diepen put scheen te vallen, zonder „ der eenige smart of benaauwdheid te gevoelen: dus „ verre had de angst des doods, alle zijne levendige „ geesten verftikt.”

Den 29 April (1665.) kwam, onze held met zijne vloot voor het eiland *Barbados*, laveerde daar in, doch de *Engelschen* onthaalden hem op een ontzachtlijk vuur, 't geen hem noodzaakte, daar hij hen niet genoeg konde naderen, aftehouden: den koers naar elders gezet, en zig weder hersteld hebbende, veroverde de dappere held verscheidene *Engelsche jagten*, in veele hardnekkige gevechten, te veel om ze allen opte nemen; hij verwekte zig van tyd tot tyd meer bewonderaars, niet alleen onder de zynen, maar ook onder zijne vyanden, en vooral onder de *Engelschen*; tevens echter verpligte hy zyne overwonnelingen te moeten kennen dat hy zo beminnelijk en edelmoedig een menschenvriend als een geducht held was, niettegenstaande zeker *Engelsch Schrijver* zig heeft durven veroorloven van hem te zeggen, dat hij de equipagiën van zijne geroofde koopvaardijfchepen, zonder lijftogt weder wegzond; eene aantijging van allen grond ontbloor, en die haare ongegrondheid medebrengt,

bij

bij allen die het karakter van onzen onvoorbeedigen Vaderlandschen zeeheld kennen.

Het trouwloos gedrag der *Engelschen* omtrent deezen tijd, met opzicht tot de Republiek van *Nederland*, verwekte eenen bloedigen oorlog, maar was ook tevens aanleidende oorzaak dat onze held den hoogsten eeretrap beklom, want de baanders knaap werd nu, door de Staaten van *Holland*, aangesteld tot Lieutenant Admiraal.

Met zijn vloot herwaards stevende, en van den staat der zaaken hier te Lande kondschap, en wegens dezelve order bekomen hebbende, maakte hij zig in der ijl gereed om den vijand alle mogelijke aforeuk te doen: tot op de kust van *Noorwegen* genaderd zijnde, alwaar de *Engelsche oorlogsvloot*, veel sterker dan de magt die hij onder zig had, zig bevond, was de held zekerlijk in het uiterste gevaar van door de *Engelschen* overvallen en gellagen te zullen worden; dan, 's nachts beveligde hem de duisternis, en over dag gaf God eene mist die hem en zijne vlooten als met eenen mantel voor de oogen zijner vijanden bedekte; ook liet god de veranderlijke wind uit zulke hoeken waajen, dat zij de *Engelschen* en de *Engelschen* hun telkens miszeilden: onze braave Vaderlander gaf ook Godde alleen de eer van zijne behoudenis; zeggende tegen de zijnen: *'T is God alleen die ons buiten het gezicht van onze Vijanden geleidde.*

Voor *Delfzijl* genaderd zijnde, werd hij met het losbranden van het geschut verwelkomd; zo groot was de vreugd over zijn behouden aankomst in het Vaderland, om zo te spreken dwars, door de vijandlijke kielen heen; dat ieder zig beijverde om hem 't eerst te begroeten: bij honderden ja bij duizenden kwamen de menschen, zo vrouwen als mannen, van uur tot uur, in de vloot, en aan boord van onzen held, (die veele *Engelsche vlaggen*, tot eretekenen van overwinning achteruit had gestoken,) om hem geluk te wenschen met zijn behouden arrivement: „Men voer,” dus leezen wij desaangaande. „van 's morgens vroeg, tot 's avonds laat, etlijke dagen

„ na elkander, aan zijn boord, uit steden, uit dorpen en van het platte land; edel en onedel, burger en boer, kwam te voorschijn, en poogde DE RUITER en de vloot te aanschouwen, met ongelooflijke betooning van gunst; de harten gingen open van vreugde; de blijdschap blaakte ten aanschijn uit, en gelukkig hield zig die geen die hem genaaken mogt; menigte van deffige en eerlijke vrouwen vielen hem om den hals en kuschte hem naar 's Lands wijze of ze hunnen vader, of broeder, uit het gevaar des doods ontkomen, verwelkomden, en een ieder viel zijn deel te kort in het aanschouwen des mans, dien ze voor één' der grootsten zeehelden zijner eeuw hielden —” op den gezegden togt had hij omtrent dertig schepen van de *Engelschen* genomen.

Daar nu een nadere optogt tegen de *Engelschen*, met geheel de vloot van den Staat op handen was, werd DE RUITER het bevel over die zeemagt opgedraagen; doch deeze eer verwekte onzen held ongenoegen, na hij reeds veel te doen gehad had met het scheepsvolk, dat weigerde weder in zee te gaan alvorens aan land geweest te zijn, om vrouwen, kinderen, vrienden en vriendinnen te gaan bezoeken: na deezen storm doorgestaan te hebben, verklaarde de Licutenant Admiraal TROMP, dat hij onder den Licutenant Admiraal DE RUITER niet begeerde te dienen, en dat hij niet van meening was in zee te gaan; dewijl hem een ander, nu hij de vloot in goede orde en stand had gebragt, boven 't hoofd werd gesteld: deeze standvastige held was echter thans niet standvastig, hij hield zijn woord niet, want hij vertrok met de vloot.

Over dit tijdperk in het leven van onzen held spreekende, gedenken wij met smart en ontzettende aan den luister waarmede onze nu zinkende Republiek weleer onder de Mogendheden van Europa gepraald heeft; de vloot die thans in zee stak bestond uit niet minder dan DRIE-EN-NEGENTIG oorlogschepen, met *elf* of *twaalf* branders, ettelijke behoefstuiten, en meer dan twintig galjoets, jachten, en ander klein

vaartuig; bovendien hadden de Staaten toen nóg verſcheidene ſchepen in 't Land; onder anderen twaalf kortlings uit *Guinea* gekómen, waarvan men negen in 't kort kon in zee brengen, en nog eén goed getal groote ſchepen van een nieuwen aanbouw, die bijna gereed waren óm dienſt te kunnen doen — Vaderlanders! leest dit — denkt — en weent! — den ſtaat van uw vaderland verdient uwe traanen — herinnert u hoe nog niet lang geleden, de *Engelſchen* uwen koophandel den hartslag gaven, zonder dat gij bekwaam waart hen te kunnen keeren, ter oorzaak van eene aanwezig zijnde *verdervende hand*, die u in haaren vervloekten vuist gekneld hield, en u naar den pool des verderfs voordrukte.

Eenige tijd hield de gezegde vloot, in vier eſquaders verdeeld, zig bezig met het convojeeren van t'huis komende Schepen: onze held kwam met zijn eſquader omtrent *Doggersbank*, alwaar hij door een eifſelijken ſtormwind grouwzaam geteisterd werd, in dien hoogen graad zelfs, dat zeker ſchrijver deſaangaande met reden zegt: „ Hier verſtrekte nu de ongeſtuime „ zee als tot een veranderlijk tooneel der menſchlijke „ zaaken, daar men de Godlijke beſtuuring met op „ merkende oogen op kan beſchouwen; hier zag men „ nu hoe God, de Opperbeſtuurder der dingen, alle „ de raadſlagen en voornemens der menſchen, hoe „ voorzichtiglijk dat men ze ook beleidt, en alle „ hunne naarſtigheid, wakkerheid en voorzorgen in „ korten tijd kan ſluiten en vernietigen: al de groote „ gedachten die men van deeze vloot had geſchept, „ alle de welberaamde orders, bij de drie Heeren Ge- „ volmagtigden, DE RUITER; en de andere Opperhoof- „ den uitgegeven, al het verſtand en de dapperheid „ van den eenen en van den anderen, dit alles werd „ hier door de beſtuuring des Allerhoogſten, en der „ enkelen adem zijner ſtormwinden, over ſtaag ge- „ worpen, de hoop in bekommering verkeerd, en „ een merkelyk gedeelte van den rijkdom, die men „ in behouden haven zocht aantebrengeſen, in de „ handen der *Engelſchen* gegeven; voords de ont-

„moeting van beiderzijdsche vlooten, en wijder bloed-
 „storting, vóór dit jaar belet;” ondertusfchen dien-
 de de ramp de vloot thans overgekomen, alleenlijk
 ten verwijl van den grooten zegen die op haar wacht-
 tende was, en om denzelfven zo veel aangener te
 doen weezen.

Verfcheidene keeren kwamen de beide vlooten in
 elkanders gezicht, zonder dat het echter tot een treffen
 kwam — tot in de maand oktober, (1665,) bleef
 onze held op zee zwerven, stond nogmaals een vrees-
 lijken storm uit, kreeg een zwaare ziekte onder het
 fcheepsvolk, en beloot eindelijk met de vloot op *En-
 gelsch* aftezeilen, dat ook geschiedde, het welk op
 de kust aldaar geen kleine ontfteltenis veroorzaakte:
 den 17 der laatsgenoemde maand verfcheen hij met
 zijne geduchte magt voor de rivier van *London*, zon-
 der dat hij 'er echter iet verrichtte; in de raadzaalen
 was men het over het oogmerk van den dapperen DE
 RUITER niet ééns; een zwaare ziekte heerschte ook we-
 der onder de fcheepelingen; weér en wind was tegen,
 om kort te gaan, onze held liep den 3 November we-
 der in *Texel* binnen; deed vervolgens voor de Staaten
 Generaal verflag van zijne langduurige tocht, alwaar
 hij op de plechtigfte wijze bedankt werd voor zijnen
 getrouwen dienst; hij verfcheen vervolgens voor het
 Collegie ter Admiraliteit te *Amfteldam*, waar hij
 eenige *Engelsche vlaggen*, met een standaard, en een
 kroon overleverde; deeze kroon had hij in een *En-
 gelsch fchip* gevonden, met een' brief van den Hertog
 VAN JORK, bij welken hij ze tot een gefchenk aan den
 Koning van *Aráva* of *Andra* had gezonden; voor
 deeze overwinningstekenen, werd onze held, door het
 gezegde Collegie befchonken met een zilveren lampet,
 ter waarde van vijftien-honderd guldens.

Rust evenwel werd den onvoorbeeldigen Vaderlander
 niet evengund; in 't begin van het volgende jaar, (1666,)
 kreeg hij weder bevel, om de uitrusting ter zee zo
 veel mogelijk te bevorderen, welk bevel hij ook
 zo ijverig volbragt, dat de Staaten weldra weder een
 ontzachlijke vloot in *Texel* gereed hadden, en over

welke den geweezen baanders knaap, nu Lieutenant-Admiraal, andermaal het opperbevel werd toebetrouwd.

Hij liep weldra in zee, en trachtte teritond de *Engelsche kust* te naderen; doch werd door tegenwinden daarin verhinderd: ondertuschen kreeg men berichten wegens de *Engelsche vloot*, die niet lieten twifelen, of men zoude weldra slaags raaken: onze braave held voorzag een bloedig en hardnekkig gevecht, alwaarom hij zijne officieren met de volgende aanspraak bemoedigde: „Nu,” zeide hij, „is „ in 't kort de tijd aanstaande, dat wij bij de vijanden „ zullen komen; het wolvaaren van den Staat hangt „ aan de uitkomst van het aanstaande gevecht: wij „ hebben met trotsche vijanden te doen, die tegen „ alle reden onzen ondergang zoeken; laat ons voor „ 't Vaderland, voor de Vrijheid, voor onze liefste „ panden, vrouwen en kinderen, vroomlijk strijden; „ de gantsche wereld heeft nu 't oog op ons; wij „ vinden hier gelegenheid om de sijnad van 't voorle- „ den jaar met dapperheid uitewisfchen; draagt u „ dan allen als eerlijke en dappere mannen, u kwij- „ tende naar behooren; wij hebben onze vijanden „ niet te vreezen noch ook niet te verachten; want „ het zijn zeelieden en soldaaten; neemt dan een be- „ stendig opzet om te overwinnen of te sterven; maar „ vertrouwt dat God onze rechvaardige zaak zal ze- „ genen, dewijl wij alleenlijk oorlogen uit nood en „ om vrede; zijt ook verzekerd dat men de dapperen „ zal beloonen, maar de lafhartigen en mijneedigen „ met den dood straffen: hier is niet alleen eer te „ winnen maar ook buit; dat dan elk zijne eer en eed „ betrachte, en mijn voorbeeld volge; elk weet wat „ order ik hem gegeven hebbe, en pasfe op zijnen „ pligt —” deeze manlijke en recht Vaderlandsche, recht patriotsche taal, ontvlamde den moed in de harten van alle de bevelhebberen; dat ook ten hoogften noodig was; want zij hadden een grouwzaamen slag voorhanden; het gevecht duurde niet minder dan vier dagen, gelijk men dien strijd ook gewoon is de *vierdaagsche zeeslag* te noemen; onbegrijpelijk groot

was de dapperheid die de Hollandsche zeeleeuwen, betoonden, maar voornaamlijk onze DE RUITER, dien men daarom *de ziel van 's Lands vloot*, heette — zeker iemand zeide: *Hij was de hand die de maat sloeg in 't grof muzijk van zo veele duizende kartouwen* — wegens TROMP vroegen de *Engelschen* of 'er dan vijf of zes TROMPEN in de vloot waren? want de de vlag van deezen hadden zij telkens op een ander schip gezien, waarmede hij dan ook telkens onbeschroomd op de vijanden inliep — Behalven eenige Opperofficieren bleeven van de *Nederlanders*, 800 man, omtrent 1150 werden gekwetst: de *Engelschen* hadden 5 of 6000 dooden, met verscheidene Capiteinen, 1240 gekwetsten, en omtrent 3000 gevangenen; schepen hadden van beide zijden ook veelen verloren — bij behouden arrivement in het Vaderland genoot de dappere DE RUITER uitstekende eer: onder anderen werd hij door de Staaten van *Zeeland* ter maaltijd onthaald; ook ontving hij van buiten s'Lands, van de vrienden der Republiek, verscheidene brieven van gelukwensching; de drukpersen rolden bijna onophoudelijk onder het vervaardigen van eerezangen voor onze held, met één woord hij werd met eerlaurieren als bedekt.

De Staaten hadden gaarne gezien dat hij nog in zee gebleven ware, doch zulks vond de dappere held onmogelijk, wegens het geen de vloot had geleden; evenwel verscheen hij weldra weder op het pekelveld, om de vijanden van den Staat op nieuw onder de oogen te zien; want rust heeft onze held niet mogen smaaken zo lang hij geleefd heeft — Den 4 Julij (1666,) liep s'Lands vloot andermaal in zee: sommige Opperhoofden waren van voorneemen om in *Engeland* eene landing te doen, doch DE RUITER oordeelde zulks ondoenlijk — na verloop van weinig tijds ontmoetten de vlooten elkander, en er werd weder twee dagen lang grouwzaam gevochten; doch door verscheidene omstandigheden zo nadeelig voor de *Nederlanders*, dat onze Held, die anders in den grootsten nood de grootste moed betoonde, in 't bijzijn

van zijn' schoonzoon DE WITTE, uitriep: *O God! hoe ben ik zo ongelukkig! is 'er nu onder zo veel auzende kogelen niet één die mij wegneemt?* — de zoon antwoordde hem: *Vader! hoe spreekt gij zo vertwijfeld! en wilt gij sterven? laat ons dan opwenden, midden onder de vijanden loopen, en ons dood vechten* — dit bragt den held weder bij zig zelve, zo dat hij zeide: *Gij weet niet wat gij zegt; als ik dat deed dan was het alles verloren: maar als ik mij zelve en deeze schepen kan behouden en afbrengen, dan kan men 't werk daarna hervatten;* dit gelukte onzen held ook, waarover hij door de Staaten, en zeer sterk door den Koning van *Frankrijk*, geprezen werd.

Na in 's Lands Diep gekomen te zijn, werden verscheidene vlootelingen, die hunnen pligt in het jongste gevecht niet behartigd hadden, gestraft; ook beklaagde onze held zig met nadruk over het gedrag van TROMP, die zig echter verdedigde, en DE RUITER in het ongelijk trachtte te stellen: TROMP evenwel werd van zijn Lieutenant Admiraalschap ontzet; (waarvan nader in onze levensbeschrijving van dien Held :) dit tijdperk van 's mans leven kan gezegd worden dat geene te zijn waarin hij 't grootste verdriet gesmaakt heeft: bij dat verdriet voegde zig de hartlijkste droefheid over het verlies van zijn jongste dochter, een meisje van omtrent elf jaaren oud, en van groote verwachting: zij overleed te *Vlissingen* aan de pest.

'T geen het verdriet en de droefheid van onzen held eenigzins verzachtte, waren de nieuwe eerbewijzingen die hij ontving: de Koning van *Frankrijk* begiftigde hem met de orde van *St. Michiel*, en het portraet van den Koning zelve, zwaar van diamanten; (want boven het hoofd was een diamanten kroon;) voeg hier bij een zwaaren gouden keten en gedenkpenning, benevens een geschrift, strekkende tot een eeuwige getuigenis van de gunst des Konings, en de verdiensten van onzen held — ook begeerde zijne Majesteit het afbeeldzel van DE RUITER, het afbeeldzel van dien knaap van laagen afkomst, die voor één stuiver daags als baanders jongen gediend had.

In 't begin van september was 's Lands vloot weder in staat om in zee te loopen, en DE RUITER ontving andermaal zijne instructien als Generaal over dezelve: weldra ontmoette men ook de *Engelschen*; doch het kwam tot geen hoofdtreffen, niettegenstaande 'er op den vijand geschoten werd, waarbij onze held het ongeluk had dat hem een gloeiend pluis van een prop of lont achter in de keel woei, 't welk hem sterk deed braaken, en weldra eene anderendaagsche koorts en langduurige ziekte ten gevolge had; 't geen echter, om reden die zig zeer wel laten begrijpen, zolang mogelijk stil gehouden werd; ook bleef de Held des niettegenstaande, de vloot met zijnen doorzichtigen raad dienen; ofschoon deeze 't echter eindelijk moest opgeeven: hij verliet de zee en kwam te *Amsteldam*, a'waar hij langzaam heritelde, en weder aanzienlijke geschenken ontving, ook werden in de onderscheidene Admiraliteits-collegiën zijn afbeeldzel ten toon gehangen.

In 1667 liep weder een vloot van den Staat in zee, en onze held, nu weder geheel hersteld zijnde, werd ook weder het opperbevel over dezelve gegeven: in deezen togt werd het fort *Charnesfe* aan den hoek van de Rivier van *Rochester*, of *Chattam*, gelegen, ingenomen; de Koningschepen op de Rivier liggende, werden stoutmoedig verbrand, tot groote verbaazing van geheel het *Engelsche Rijk*; men deed een landing op *Chappeij*; hield de Rivier van *London* als geblokkeerd; leverde slag op dezelve, en men bedreef andere dergelijke heldendaaden, waaraan men de *Nederlanders* toen kenden en die de anders zo dappere *Engelschen* dedden slijderen, en noodzaakten vrede te maaken, welke wenschelijke gebeurtenis onzen held ook veroorloofde naar het *Vaderland* te keeren, om aldaar weder nieuwe eerbewijzingen te ontvangen: de Staaten van *Holland* vereerden hem eenen goudenen kop, rondsom welken de bovengemelde heldendaaden met verwen gesmailleerd waren, en binnen in het deksel was der Staaten getuigenis van 's Helds dappere bedrijven gegrav-

veerd: ook deed de RUITER in de eer dat er een gedenkpenning geslagen werd, wegens de laatste overwinningen en den daarop gevolgden vrede, welken beiden ook door de dichters als om strijd bezongen werden.

De dappere Nederlander onthield zig nu te *Amsterdam* in zijn huis op 't *Waa's Eiland*, aan den kant van 't IJ, alwaar hij den tijd van drie jaaren rustte van zijne veele en gevaarlijke zeezogten — staande dien tijd leerden de *Amstedammers* het karakter van dien waarlijk grooten man recht kennen; hij hield zig altoos nederig, zedig en burgerlijk, zo in zijne gedraagen, als in zijne leefwijze, kleederen en woning; zijn tafel was mede eenvoudig; hij had slechts een eenige huisbediende; zo de groote held een ceremonieel bezoek moest afleggen, trok die bediende een slechte liverijrok aan, en vergezelde zijnen meester; de levenswijze van den grooten held was voorts een spiegel van allerlei Christelijke deugden; zijn hoogste vermaak bestond in 't leezen van den bijbel; in het bijwoonen van den openbaaren Godsdienst; somtijds zat hij uren lang bij zijne huisvrouw en een nicht, terwijl deeze met eenig vrouwlijk handwerk bezig waren, en las haar iet uit den bijbel voor, of zong met haar eenige psalmen, hebbende de bekwaamheid van fraai te zingen, en een goede stem: hy verlangde zeer dat de vrede mogt blijven duuren, op dat hij zijne overige dagen, (hij was nu reeds een-en zestig jaaren oud,) in sulke mogt doorbrengen; dan dit wenschelijk lot was hem niet voorbereid.

Thans had hij het genoeg dat zijn Zoon ENGEL DE RUITER, nu Capitein in 's Lands dienst ter zee, door den Koning van *Engeland* tot Ridder geslagen werd: de held zou nu ook zijn afbeeldzel aan den Koning van *Deenemarken* die hetzelfde begeerd had, en na 't overlijden van deezen, werd een stiefzoon van DE RUITER, JAN PAULUSZON VAN GELDER genaamd, en die mede Lands Capitein was, door zijne Majesteits opvolger, met het recht van adeldom beschonken.

In den jaare 1671 werd bij 's Lands Staaten goedgevonden weder eene vloot onder den dapperen DE RUITER in zee te brengen, 't geen ook geschiedde doch op deezen togt viel niets van belang voor.

In 1672 geraakte de Republiek weder in oorlog met *Engeland*, als ook met *Frankrijk*, den Bischoep van *Munster*, en den Keurvorst van *Keulen*, waarvan het gevolg was, dat men onzen grooten Held weldra nogmaals met eene aanzienlijke vloot in zee zag steeken: de *Franschen* hadden zig wel met de *Engelschen* gecombineerd, echter vermijdden zij zorgvuldiglijk een gevecht met de *Hollanders*; doch deezen leverden hun slag voor *Soulsbay*, alwaar de RUITER op zijn schip alleen, in één' dag 25000 ff buskruid vershoten, en 3500 kanonschoten gedaan had; hij had zig zo moediglijk gekwetend, dat een van den vijand zeide: *Is dat een Admiraal! 't is een Admiraal, Capitein, Stuurman, een matroos en soldaat; ja die man, die Held is dat alles te gelijk*, dat gevecht hetwelk grouwzaam geweest was, doorgestaan hebbende, kwam de vloot weder voor het Vaderland ten anker.

Na het vaste Land der Republiek ten eifelijksten was geschud geworden, door de verdeeldheid over de verheffing van den Prins van *Oranje*, zeilde de vloot onder onzen dapperen Vaderlander weder uit, zonder veel van aanbelang te verrichten: onze Held had ook als van ter zijde te doen met de akelige omstandigheden van de beide Patriotten DE WITT; doch van te weinig gewigt om 'er ons klein bestek mede te vullen; dit moeten wij, (om reden) aantekenen, dat de held, 't verhaal van den bedoelden moord hoorende, zeer ontsteld en bedroefd zeide. „ Dat „ die Heeren zo om hals zijn gebragt, is droevig om „ te hooren; zijn zij schuldig, gelijk men roept, „ aan verraad, of aan 't omkooopen van een' barbier, „ om zijne Hoogheid te doen vermoorden, dan moest „ men hun door wettige rechters ter dood hebben „ verwezen; dat zou tot luister en eer van den Staat „ en het recht hebben gestrekt; maar nu zijn ze door „ 't raazende volk vermoord! God bewaare ons lieve

„Vaderland voor zodanige en meerder oproer en op-
 „loop.”

Nu ondervond de onvoorbeeldige Zeeheld, die bijna van geheel Europa bewonderd en geprezen, en den toevlugt en steun van 's Lands Bestuurderen was, hoe ook hij die in den grootsten roem deelt, in een oogenblik een prooi van laster en verdenking kan worden: eenige vijanden van de algemeene rust, zij die belang vonden in het stooken van 't reeds sel brandende vuur van binnenlandsch oproer, vonden hunne rekening bij 't beschuldigen van den Admiraal, zeggende dat hij 's Lands vloot aan de *Franschen* had willen verkoopen; en derhalven het Land had willen verraden: met dit voorgeeven had men in 't verborgen 't graauw, vooral de vrouwen wier mannen op de vloot dienden, aangezet, om 't huis van 's Lands redder, DE RUITER, te plunderen, waartoe ook duizenden uit de gezegde heffe des Volks verscheenen, roepende dat de Admiraal, een ducaton voor ieder kop die hij in 't verraad zoude overleveren, getrokken zou hebben; doch dat alles gelukkig ontdekt was, en dat men hem daags te vooren in den *Haag*, aan handen en voeten gebonden, had zien brengen: Mevrouw DE RUITER die den zelfden dag een brief van haar' man uit de vloot ontvangen had, met bericht dat hij eerlang den vijand weder hoopte te gaan opzoeken, had door het vertoon van dien brief aan de vergaderde menigte, het geluk van eenigen te bedaaren; doch den toeleg, reeds eenige dagen te vooren belegd, gelijk uit verscheidene omstandigheden bleek, werd niet gestuit dan door het in de wapens brengen van eenige der gewapende Schutterije, voornaamlijk van die des Capiteins SMIT, wiens dochter met den voorzoon van Mevrouw DE RUITER getrouwd was, en die zijn leven in dit geval moediglijk waagde, want hij verliet zijn oogmerk niet, ofschoon men dreigde hem te zullen handelen zo als men JAN DE WITT gehandeld had — dat onze held, bij 't ontvangen der tijdinge van deeze gebeurtenis veel verdriets gevoelde, is ligt te beseffen; en niet ongepast verzoekt hij, per missive, behoorelijke fauve-

garde, voor zijn huis, het welk ook werd toegestaan; ja de Prins had vóór 't verzoek van den held, daaromtrent reeds orde gesteld — zeker in deezen eene loflijke activiteit! — en in de daad geen product van onze dagen — — — mogte men oordeelen zulks te veel gezegd te zijn; dan antwoorden wij met de taal van onzen held, gevoerd bij gelegenheid dat men zig verwonderde, daarover, dat hij een brief ter verschooning van den Ruwaard van *Putten* geschreven had: *Indien*, zeide hij, *'t hier in 't V. d. land zo gelegen is, dat men de waarheid niet mag spreken, zo is 't er elendig gesteld; nogthans zal ik die spreken zo lang als myne oogen open staan.*

Na eenig sukkelens voor 't Land, ter oorzaake van den inwendigen nadeeligen toestand der binnenlandsehe zaaken, kwam onze dappere He'd in zijne woning te rug, waande nu in veiligheid te zijn, en besloot uitterusten van zijne menigvuldige vermoeijingen: dan, hij bedroog zig zo wel omtrent het een als omtrent het andere: wat het eerste betreft, naamlijk zijne veiligheid, de dappere man was alles meer dan veilig, ofschoon men nimmer de oorzaak van den haat die men hem in deezen betoonde heeft kunnen opspooren — op zekeren morgen kwam een onbekend mansperfoon ten zijnen huize aankloppen, en 't voorhuis indringen, hebbende een bol broods en een groot mes in de hand, roepende wel onbeschoftlijk: *Waar is MICHEL DE RUITER?* op de vraag naar 't geen hij begeerde, antwoordde hij alleenlijk, *dat hy MICHEL DE RUITER wilde spreken*; onze held op 't geroep beneden komende, drong de onbekende met het opgeheven mes op hem toe, doch werd door een van 's Helds dienaaren in zijn opzet verhinderd, door hem een nabijstaande ladder op den arm te werpen, en hem vervolgens ten huize uit te drijven: de booswicht had zijne vlugt zodanig weeten te nemen dat men hem nimmer achterhaald heeft — dus blijkt dat ook de deugd zelf niet veilig is voor de vervolgingen der boozen.

De beroeringen binnen 's Lands stegen weldra tot die hoogte, dat de Magistraat van Amsteldam genoodzaakt was, stedelijke voorzieningen te gebruiken; en in die voorzieningen werd onzen Held de opperdirectie gegeven over de burgerij, matroozen en soldaaten, langs den geheele *Z-en Waal-kant*; doch de dappere DE RUITER heeft alles kunnen afdoen met orders te geeven; want het oproer had geen verderen voortgang.

Na zig nog eenigen tijd onledig'gehouden te hebben met zijn aandeel in het bestuur over de binnenlandsche zaaken, en om alles daar heen te derigeeren dat het Vaderland bevrijd bleve voor de overtrooming der Franschen, 't waren *Franschen* van 1672, geheel andere *Franschen* dan thans den oorlog aan den Stadhouder verklaard hebben, doch tegen welken echter, en wel daarom, de militie van de Republiek vecht:) in dat oogmerk slaagde hij ook wonder wel: na deeze verrichtingen (1673,) viel ook de verzoening tusschen onzen Held, en den Heere TROMP voor, door welke verzoening het Land niet weinig meer versterking bekwaam.

Kort hierop stak DE RUITER weder in zee, met voornemen om *Engeland* te benaauwen, want de onlusten tusschen dat Rijk en *Frankrijk*, met onze Republiek, waren toen nog in volle kracht — Toen onze dappere held den vijand in 't gezicht had, liet hij op zijn schip het Avondmaal des Heeren houden, verstaande dat men zig daardoor ook naar de ziele moest sterken — welk een voorbeeldeloos gedrag! hoe zeer geschikt om eerbied en waaren heldenmoed in te boezemen! — DE RUITER in de daad is een spiegel der helden.

Er viel vervolgens' een scherp gevecht voor, waarin onze Admiraal niet weinig eer behaalde, offchoon de *Engelschen* op de overwinning dorsten roemen — omtrent de maand junij, deezes jaars (1673,) geraakte men nogmaals slaags, dat niet dan door de nacht geëindigd werdt, en waarin onze Held geen minderen roem dan weléer behaalde, gelijk hij deswegen

ook van Hunne Hoog Mogenden, nadrukkelijk bedankt werd voor zijne uitteekende diensten aan 't Vaderland gedaan: ook hadden de vijanden nu zo veel van de Nederlandsche dapperheid geproefd, dat zij een nader gevecht, waartoe DE RUITER hen uitnoodigde, ontweeken; evenwel werden zij in Augustus deszelfden jaars weder van de dappere *Hollanders*, onder onzen Lieutenant-Admiraal aangetast, Comtrent *Kijkduin* en den *Helder*;) en dit gevecht was alierhevigst; de gantsche zee stond in vuur en vlam; het donderen der mortieren was zonder verpoozing; de kogels, bousten, sehroot en splinters vlogen aan alle zijden als hagelbuien; de zee werd met dooden als bezaaid; 't gekrijs en gejammer der gekwetsten vervulde de lucht, en het bloedvergieten was ijsfelijk — des niettegenstaande werd de vijand tot wijken gebragt, en de *Hollanders* bleeven meesters van de zee, waardoor de roem van onzen Held niet weinig vermeerderde: men noemde hem *Redder des Vaderlands*, en zijne afbeelding, die men nu in prent liet uitgaan, werd verciert met het volgende onderschrift.

Aanschouw den Held, der Staaten rechtenhand,

Den Redder van 't vervallen Vaderland,

Die in één jaar twee groote Koningrijken,

Tot driemaal toe de vlag deed strijken,

Het roer der vloot, den arm daar God door strek —

Door hem herleev' de Vrijheid en de Vred!

In 't volgende Jaar, (1674,) werd de vrede gesloten; deeze echter verschaftte onzen Held nog geen rust: ten zelfden jaare deed hij een' aanflag op *Martinique* en andere *Franfsche Eilanden*, welke aanflag hem evenwel niet gelukte — Ten volgende jaare, werd zijn Zoon, Jonker ENGEL DE

RUITER, door den *Engelschen Koning* bevestigd in de Ridderlijke waardigheid, bij een openen brief, die niet weinig lofs van 's Jonkers Vader inhield.

Eindelyk komen wij aan den laatsten togt van deeze onvoorbeeldigen Zeeheld, den togt waarop Nederland van dien onverwrikbaaren steun beroofd werd — Die van *Messina*, door de *Franschen* gesterkt, waren oproerig tegen *Spanje*; de staatkunde, van Nederland bragt mede dat de Kroon van *Spanje* met eene vloot bijgestaan werd; en tot Opperhoofd van deeze werd weder de dapper DE RUITER verkozen; niet tegenstaande hij door de kwaalen des ouderdoms begon aangetast te worden; ook had de Held geen goed gevoelen van deezen togt; want van zekeren vriend, zijn' hartvriend, afscheid neemende, zeide hij: *Ik zeg u adieu! en niet alleen adieu, maar adieu voor eeuwig, want ik denk niet weêr te komen; ik zal op deezen togt blyven; ik voel 't; welk gevoelen bij zijn vertrek in zijn huishouden geen kleine droefheid baarde* — Op deezen togt bragt hij ook 't zijne toe, tot het verlossen van eenige *Hongaarsche Predikanten*, te *Napels* op de galeien gevangen zijnde — Den 6 January 1676, leverde hij de *Franschen* slag, tusschen *Stromboli* en *Salino*, welke slag zo hevig was, dat DE RUITER aan de Heeren Staaten betuigde, nooit schrikkelijker bijgewoond te hebben — den 22 April sloeg hij andermaal tegen de *Franschen*, in 't gezicht van den berg *Etna*, en hier was het dat hem den doodlijken kogel trof: de Held stond op het zonnedek en gaf alom order, toen het voorste meerder gedeelte van zijn linker voet weggenomen werd; ook werden beide de pijpen in 't rechten been, omtrent een handbreed boven den enkel, met groote kneuzing aan stukken geslagen; dezelfde schot wierp hem van het zonnedek af, zo dat hij een' val deed van zeven voeten hoog, waar door hij aan zijn hoofd nog eene kleine wonde bekwam, en deezen waren de eerste quetsuren van eenige belang die hij in den gantschen tijd zijns levens had ontvangen: de zijnen werden door

dit rampzalig voorval te meer in moed ontfoeken, zo dat zij de overwinning bevochten, waar voor de Koning onzen Held met den tytel van Hertog, en 2000 ducaaten jaarlijks inkomen beschonk: gedurende het gevecht had de vrome DE RUITER God ernstig geseekt, om kracht en moed, voor zijne Officieren, matroozen en soldaaten: hij verzwakte allerspoedigst, zo dat hij zig met de grootste gelatenheid ter dood bereide: zijn einde gevoelende naderen; lag hij geduurig met gevouwen handen te bidden, en zig verscheidene schriftuurplaatzen te herinneren; onder anderen zeide hij overluid, met DAVID's woorden (*Pf. 63.*) *O God' gij zijt mijn God, ik zoek u in den dageraad, mijn ziele dorst naar u, mijn vleesch verlangt naar u, in een Land dor en mat, zonder water* — De dood bragt Neerland den seften slag toe, op den 29 April des Jaars 1676, in de baai van *Syracusa* want toen, en aldaar, stierf de wereldberoemde Held DE RUITER — zijn lyk werd terstond gebalsemd om naar 't Vaderland overgevoerd te worden, en zijne ingewanden werden begraven op een kleine heuvel in gezegde baai gelegen: 't gebalsemde lijk werd (18 Maart 1677,) te *Amsterdam* in 't choor van de Gereformeerde Nieuwe Kerk ter aarde besteld met een Vorstelyke statie: den zelfden avond werd ook nog eene lijkreden over hem gehouden, en des anderen daags sprak Professor FRANCIS, in 't gezegde choor, dat geheel met zwart behangen was, een Lijkdicht uit, van meer dan elf honderd verzen lang; voords kwamen er talloze lijkzangen in 't licht, er werd een' gedenkpenning geslagen, en zijn graf werd met een Vorstelijke tombe vercierd.

Zie daar, waarde Leezer! de sehets des onvoorbeedeloozen levens van een' Nederlander, in zijn jeugd touwbaanders knaap, en bij zijn sterven *Ridder, Hertog en Lieutenant Admiraal Generaal van Holland en Westfriesland.*

